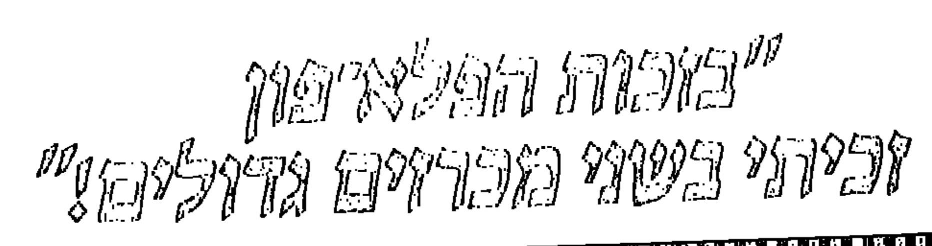
כ"ט בטבת, תשמ"ז 30.1.1987

עו"ד יורם שפטל,
קיצוני ימני,
למה הוא מגן על
דמיאניוק?

א.ב. יהושע מדבר
ביג ג'ו עמר
"נאוה" סוכנות
המשטרה, המלכודת
לרשות יערי

"... האמת היא שהתלבטתי הרבה לפני שקניתי "פלא־פון", למרות שידידים ואנשי עסקים המליצו עם כל הלב. שאלתי את עצמי אם בעסק כמו שלי – התקנת מערכות מיזוג אויר, "פלא־פון" יכול לעזור.
לבסוף קניתי "פלא־פון".
השתכנעתי שהוא יוכל לחסוך לי זמן, לשפר השליטה על התקנות, לחזק את הקשר עם הלקוחות ואולי גם לחסוך כסף.
אבל ההפתעה הגדולה באה דווקא אחרי הקניה. פתאום התברר לי שה"פלא־פון" מביא לי לקוחות.
ניגשתי למכרז בחברה גדולה, שם דרשו לדעת תוך כמה זמן אנו מתקינים מזגנים ומהו זמן התגובה לשירות.

ציינתי שאנו עושים זאת בו ביום ע"י הודעה מיידית באמצעות ה"פלא־פון". מתברר שה"פלא־פון" עשה זאת – זכיתי במכרז!

כעבור שבוע כאשר ניגשתי למכרז גדול נוסף, שוב נוכחתי לדעת שהלקוחות מבינים את היתרון שב"פלא־פון" – וכך זכיתי במכרז השני!

היום אני מודה כי לו ידעתי זאת מראש הייתי קונה "פלא־פון" כבר מזמן."

קולי זרף

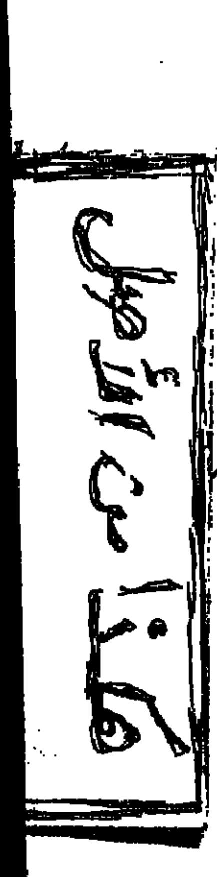
החברה הישראלית לתקשורת נע"מ

מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ

קרמינצקי 16 תל־אביב
טל. 03-388307
חיפה, טל. 04-726092
ירושלים, טל. 02-716346

פלא־פון

טלפון מהפכני נייד בחיוג ישיר

סופשבוע

כ"ט בטבת, תשמ"ז 30.1.1987

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

בית״ר ירושלים, סיפור השער של השבוע, זה לא רק כדורגל. זו תופעה. "סופרגול ישראלי", כמו שאמרו השבוע גבי גזית ושלום קיטל בתכנית הבוקר "עושים עניין", כשחיפשו השוואה לשיגעון האמריקני. זה תורג מהמגרש. השיגעון שאף פעם לא היה ירושלים, בוודאי לא ירושלים של מעלה, ומזמן כבר לא רק ירושלמי. אפילו הירושלמים שרוטנים על הגלות של בלומפילד, לא מבינים שאחרי הקטע החדש של נתיבי איילון, בלומפילד זה לא חוץ־לארץ. זה פרבר של ירושלים. מגיעים לשם בפחות זמן מאשר ממרכז לונדון לוומבלי.

כמה מלים טובות על הקהל שלה, ולעזאזל המשמיצים והשם הרע שיצא לאוהדים בגלל ניסיון ביסוח אחד של איצטדיון בלומפילד ואיזו התפרעות בפתח־תקווה. מי שמפחד מהם, מפחד גם מהצל של עצמו. מי שמתייחס אליהם כמו למפחידנים עם כרטיס ביקור שכתוב עליו אלימות, הוא סתם מתחסד או שבחייו לא ראה מגרש כדורגל מחוץ ל"מבט ספורט", ולא נתקל באוהדים של "מנצ'סטר יונייטד" מרטשים רכבת תחתית.

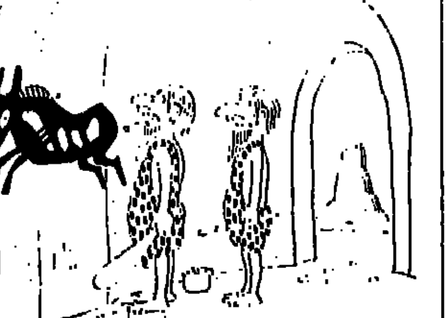
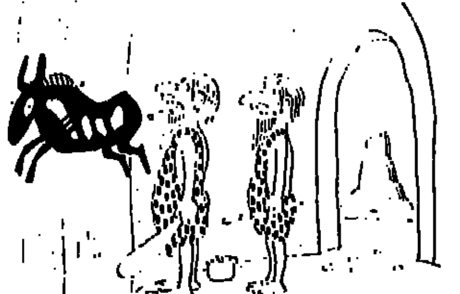
מגרש כדורגל זה לא מועדון משוררים. ליפי־נפש הבאים אליו, לא מובטח שגם יחזרו כאלה הביתה. בטח לא בירושלים. הוא בסך־הכל ספה ענקית של פסיכיאטר, רק עם ריפוד של בטון. לראות משחק וגולים זה רק תירוץ. באים לשחרר תיסכולים ולפרוק לחצים, אחרי המשפחה, הבוס, ומה שקורה בכלל במדינה בכל השבוע. הריפוי מהיר ויעיל, בחצי הזמן ובחצי המחיר של שיחת־טיפול אצל רופא־מומחה. מי שניסה פעם רק להידחק בכניסות של ימק"א וקטמון, ובטעות שכח את כפפות האיגרוף בבית, נרמס במקרה הגרוע, ובמקרה הטוב רק יצא עם צלעות מעוכות. הזמנה לתוקפנות. תראו אותם עכשיו בבלומפילד. ילד־טוב־ירושלים. עניין יחסי כמובן, ואולי רק שם זמני. עד לאיום על בכורתם בטבלה.

עמוס לבב שלנו ויעקב אחימאיר מהטלוויזיה תפסו בשבוע שעבר, כמעט בו זמנית, את יוסף שידלובסקי נופש בקיסריה משלגי צרפת, וזה קרה באחת ההזדמנויות הנדירות שבהן התעשיין והממציא היהודי־צרפתי התרצה להתראיין לתיקשורת. תמונתו של שידלובסקי מוחה דמעה בסוף הכתבה ששודרה בליל שבת שעבר, היתה מרגשת, וגם מסקרנת. מפני שכתבת הטלוויזיה היתה יותר נוסטלגיה הקשורה בשורשים של האח, אהרון שידלובסקי, אחד המייסדים וחבר קבוצת כינרת עד יומו האחרון. ואילו הדמעות התייחסו לעבר היותר קרוב של יוסף, עולם הפוך של אהרון. יוסף שידלובסקי החל לעשות שם חשבון עם ישראל בכמה משפטים חטופים. לא רבים ידעו למה ומדוע בדיוק. שידלובסקי כבר נשכח מלב רבים. הוא כמעט אגדה לעבר. אבל את החשבון שלו איתנו טרם סגר. כתבתו של עמוס לבב מתחילה למעשה במקום שנגמרה כתבת הטלוויזיה. ויש בה מרכיבים נוספים. לא רק שידלובסקי מאשים ורואה שחורות למדינה. אישים אחרים שהיו קשורים במפעל שהקים בבית־שמש, לא נשארים חייבים. קשה להחליט מי צודק. אבל זוהי עוד הוכחה שביזנס וציונות לא תמיד הולכים יחד, אפילו שהציונות זה הביזנס הטוב ביותר שעשה העם היהודי.

צבי לביא

צילום השער: אלי אוחנה. כתבה בעמ' 34–36. צילום: ישראל מלובני.

צוחק מי שצוחק ראשון

יופי. אני קונה אותו. עכשיו רק נשאר לך להעביר את הציור למערה שלי.

הוא באמת רצה להיות אתנו כאשר מבצר האוייב יפול!

לפעמים אני לא מבינה מדוע בכלל התחתנתי אתך. מה בעצם יש לנו במשותף?

אני מתחיל לחשוש שהאפאצ'ים פיתחו כמה כלי־נשק מתוחכמים במיוחד.

את מזכירה לי משהו, אני לא בדיוק יודע מה...

מגן כחול-לבן

עו"ד יורם שפטל, פרקליטו הישראלי של ג'ון דמיאניוק, דיוקן עצמי של לאומני קיצוני. לא מוצא סתירה מוסרית בין השקפת-עולמו לתפקיד. יש גם אידאולוגיה, עם שנאה עיוורת למפא"י שמקפיצה אותו לגבהים מדהימים.

מאת מיכל קפרא צילומים: ראובן קסטרו

עו"ד יורם שפטל וג'ון דמיאניוק (מימין): שכר הטרחה נשאר סוד.

עורך-דין יורם שפטל, סניגורו הישראלי של ג'ון דמיאניוק, הנאשם בפשעיו של "איוואן האיום" ממחנה המוות טרבלינקה, לא היה מוכן להגן גם על מרדכי ואנונו. עו"ד שפטל, בשטף דיבור כפייתי, מצייר את עצמו ברמות לאומני קיצוני, שגם קריקטוריסט מתולתל לא היה עומד על כל דקויותיה. אמנם, תפקיד הסניגור של ואנונו מעולם לא הוצע לו. אבל בשיחה עימו, אגב שאלה היפותטית, מתברר שעל-פי אמות המידה המוסריות שלו, ואנונו חצה את הקווים, דמיאניוק – לא.

כאשר הובא ג'ון דמיאניוק ארצה, אף פרקליט ישראלי לא הסכים לסנגר עליו. גם בית המשפט, שפנה לעורכי-דין רבים, נתקל בסרוב תקיף. רק לאחר זמן עלה שמם של מספר משפטנים, ביניהם השופט בדימוס חיים כהן, שהתנדבו להגן על דמיאניוק, מתוך הכרה בזכותו הבסיסית של כל נאשם להגנה.

שמו של עו"ד שפטל לא הוזכר אז. "יש שנסתלקות גרידות ביותר שבהן אהיה מוכן להגן בהתנדבות על יהודי מפתח-תקווה, על אחת כמה וכמה על גוי מאוקראינה. מלכתחילה היה ברור לי, שאם אקבל על עצמי את ההגנה על דמיאניוק, אעשה זאת תמורת שכר מלא. השכר שמשלם בית-המשפט לפרקליט ממונה, אינו מספיק אפילו לדלק מתל-אביב לירושלים. לא מוכן."

גובה השכר ששפטל מקבל נשאר בגדר סוד. רק רמזו אם נוטלים את השכר, מפחיתים ממנו את מחיר מכונית ה"פורשה" החדשה שלו – נשאר עודף.

יורם שפטל, "שפי" בפי ידידיו, רווק תל-אביבי בן שלושים ושמונה, חי בדירה שכורה, שכמעט וכורעת תחת מסה של בובות, כדים, מסיכות, פסלים, מיניאטורות, ספינות, חיצים, תמונות, המזכרות שהביא ממסעותיו במצרים, אפריקה, הפיליפינים, תאילנד, טאיוואן, רומניה, שבדיה, ועוד נקודות על הגלובוס שפיספסתי. לבושו הביתי כולל: מכנסי אימונית, חולצת טריקו עם הדפס של לב וכתובת יפנית, נעלי התעמלות, ושתי שרשראות חרוזים המעניקות הילה היפית, הזכורה לטוב משנות ה-60. מכוניות, אגב, שוברות את לבבו.

את רישיון עריכת-הדין קיבל בשנת 1976. אז גם פתח משרד. הוא טיפל בתיקי סמים, רצח, אונס ושוד המיליארד המפורסם בבר-אילן. שפטל, חריף לשון, אנרגטי, מודע היטב לכוחה של התקשורת. ביום שסיים את לימודיו בפקולטה למשפטים בירושלים, קרא בעיתון על האשה שזכתה לכינוי "אקרוחנית הטוטו". הנאשמת, שהיתה מתנדבת במשמר האזרחי, השיגה אקדח עם משתיק קול, ומתוך תיקה היתה יורה באנשים. "אותו יום שמעתי אותה זועקת ברדיו שהעורך-דין שלה הוא גוי, סוכן של המשטרה, ואז נדלק אצלי משהו. כיוון שאני דובר רוסית ויידיש, חשבתי שאולי אצליח ליצור איתה קשר. פניתי למשטרה, והם היפנו אותי לאחותה. השארתי פתק על הדלת, וכתבתי שכסף לא יהיה בעיה. יומיים ישבתי וחיכיתי בבית, ולא קרה שום דבר. אחרי שבוע התקשרו אלי מהתאחדות עולי רוסיה, אליהם הביאה האחות את הפתק, ושאלו אותי אם אני מוכן לייצגה. תוך עשר דקות סגרתי איתם. אחרי המשפט, שזכה לכותרות גדולות בעיתונים, כבר לא הייתי אלמוני. הרחתי שיש סיפור טוב להתחיל איתו." חוש ריח יש לו.

בגיל עשרים ושתיים, בעודו סטודנט למשפטים, החליט להקים ועד פעולה למען מאיר לנסקי כדי לתמוך בבקשתו לקבל אזרחות ישראלית. שפטל הכריז אז שארון לנסקי – ששמו נקשר עם צמרת ה"מאפיה" בארה"ב – הוא יהודי טוב, סתם סבא חביב. שש-עשרה שנה מאוחר יותר הוא מסביר לי שהכל נעשה כדי לנקום באמריקה ששלחה אז את יארינג לתווך בין ישראל לערבים אחרי מלחמת ששת הימים. הוא רצה לנקום גם במה שהוא מכנה אגב הבעת תיעוב – "האוליגרכיה האדומה", מפא"י. השנאה שלו למפא"י דומה לטרמפולינה שמקפיצה אותו לגבהים מדהימים. עבורו, מפא"י עדיין חיה וקיימת. הכינויים העכשוויים – "העבודה" או"המערך" – לא כלולים בז'ארגון שלו. הכל, כך נדמה לו, מתחיל ונגמר שם, במפא"י.

"השקפת היסוד הלאומית שלי היא שארץ-ישראל משתרעת על שתי גדות הירדן, וכמובן זה העיר גרש שבירדן היא ישראל בדיוק כמו כיכר דיזנגוף. אני לא אומר שצריך ליזום מלחמה כדי לכבוש אותה, אבל יש לנצל הזדמנויות כמו אלה שהיו ב-67. מפא"י, האוליגרכיה האדומה, החל משנות ה-30 מחפשת פרטנרים כדי למסור להם חלקי מולדת. מפא"י שרתה את האימפריאליזם התורכי. בשנת 1944, באמצע שואת אירופה, היא שיתפה פעולה באופן מביש עם האימפריאליזם הבריטי. לאחר שהמדינה קמה, הגיע תורו של האימפריאליזם האמריקאי, שגם אותו היא משרתת. אם היא היתה אחראית להסכם השלום עם מצרים, אין לי ספק שהחזרת סיני היתה רק תולדה של לחץ אמריקאי עליה. לעומת זאת, בגין הבין שלא ניתן יהיה לחתום על הסכם שלום אלא אם יוחזר מדבר סיני."

את מרק אוקונור, פרקליטו האמריקאי של ג'ון דמיאניוק, פגש עו"ד שפטל לגמרי במקרה, בבוקרו של ערב יום כיפור בקלא רמלת, שניהם ציפו ללקוחות שונים. "התפתחה שיחה על הא ועל דא, ובסופה שאל

(המשך בעמוד הבא)

עו"ד שפטל (שני מימין) עם מאיר לנסקי (משמאל) ב"פגישת מחזור" של משפחת קרובי ה"מאפיה", לאחר הצפיה בסדרת הטלוויזיה על "לאקי" ושות': החבר'ה מאד נהנו.

(המשך מהעמוד הקודם)

אותי אם אני מוכן לתת לו את כרטיס הביקור שלי. בסוכות הוא יצר איתי קשר, והשיחה כבר היתה טיפה תכליתית אבל לא יצא מזה דבר. שוב היו מספר שיחות טלפוניות, שגם מהן לא יצא הרבה." הרבה שיחות, מתברר, היו עד שהגיעה הפגישה המיוחלת, לפתעת מבחינתו של שפטל, בה דובר באופן תכליתי על האפשרות שיקבל על עצמו את תיק דמיאניוק. „באמצע חודש דצמבר השנה סיכמנו בעל־פה את תנאי העסקתי ואת המסגרת בה יתנהל התיק." ב־29 בדצמבר ייצג שפטל בפעם הראשונה את דמיאניוק בבקשה לדחיית הדיון. רק ב־8 לינואר הגיע ההסכם בכתב בין אוקונור לשפטל.

על העכבות המוסריות המתבקשות, הוא לא מתנדב לדבר. צריך לשאול. לשפטל, אגב, אין קושי עם התשובה. „עוד לפני שצללתי לתיק היה ברור לי לגמרי שבתיק הזה, מבלי להיכנס לפירוט, ישנה שאלה אמיתית של זהות הנאשם. כל עורך־דין שבקי במשפט הפלילי יסכים שזה הגיוני מאוד לנהל את ההגנה על בסיס של עצם זהות הנאשם. כאשר זו המסגרת שאני תחמתי לעצמי, למעשה, הוסרו מבחינתי כל המכשולים הפסיכולוגיים שנובעים מעצם היותי יהודי בעל השקפות לאומניות חזקות מאוד. מעבר לזה, אם היו לי עוד אי־אלו היסוסים, הרי שהם נעלמו באותו שבוע שבו הודלפו לאמצעי התקשורת על־ידי לבלרי משרד־החוץ, ותוך עבירה בוטה על הסוב־יודיצה, פרטים מ'מסמך טרווניקי', שהגיע מרוסיה. מסמך זה, לפי טענת התביעה, הוא מעין כרטיס חוגר של הנאשם מתקופת גיוסו לאס.אס. המעורבות הזו של השלטון הסובייטי הסירה את כל שרידי ההיסוסים."

יש לך בעיה עם הרוסים?

„מבחינתי כל דבר שקשור עם ברית־המועצות הוא כל כולו שקר וכזב, כי זו מדינה המבוססת על טרור ודיסאינפורמציה. אני לא רוצה שאדם כלשהו יורשע בבית־משפט ישראלי על סמך מסמך שהק.ג.ב. מספק. בשבילי, כל מה שבא מרוסיה הוא אפריורי שקר מוחלט."

אבל גם במסגרת השאלה המשפטית על זהותו של דמיאניוק, קיימת עדיין האפשרות שהאיש יזוכה, למשל, מחמת הספק. זה יהיה נצחון עבורך?

„אם אכן ימצא בית־המשפט את הנאשם זכאי מחמת הספק, הרי הדבר הבלתי־מוסרי ביותר הוא להטיל את האשם בסניגוריה. לדעתי, פסק־דין כזה ירגים הלכה למעשה את השערוריה שבעצם הגשת כתב־אישום נגד נאשם, כאשר ברור שיש שאלה רצינית לגבי זהותו. גם אם הנאשם הוא איוון האיום, הרי הוא רק רקק ממש בתהליך ההשמדה. זה אמנם לא מוציא אותו מתלאת האדם, אבל העובדה שבעולם כולו מסתובבים היום אלפי נאצים, רב־טבחים שאין כלל ספק בזיהויים, ומדינת ישראל לא עשתה דבר למעט איכמן כדי להביאם ארצה – אין להעלות על הדעת חוסר־אחריות משפטית גדול מזה. לכן איש בל ישליך את הכפפה אל הסניגוריה. אחד מעדי התביעה במשפט הוא אוטו הורן, מי שהיה בסגל הפיקוד של טרבלינקה. אין שום ספק בהרשעתו ואפשר להביא אותו ארצה בשניות. אבל מה עושים? מעמידים לדין סוהר ומביאים למשפטו כעד את אחד מראשי המחנה, למה? כי יהיה סכסוך דיפלומטי עם גרמניה, ופתאום זה חשוב יותר מחינוך הנוער."

פעם, כשהיה נער, סרב יורם שפטל לנסוע במכונית תוצרת גרמניה. „במשך השנים," הוא אומר, „ראיתי שזה דון־קישוטי להימנע מכך. אין לזה שום אפקט. והחדירה של הגרמניות לחיים שלנו לא נעצרת. והכל התחיל כמובן מהסכם השילומים – ההסכם המביש ביותר שיהודי אי־פעם חתם עליו."

כאיזו מכונית אתה נוהג? אני שואלת.

שפטל מבין את הרמז. „היו לי מכוניות גרמניות. היום זה דבר מגוחך להתעלם מהמוצרים שלהם."

בגרמניה היית?

„עברתי בגרמניה בטרנזיט כמה פעמים, אבל מעולם לא ביקרתי. בעצם כן, הייתי פעם אחת, נסעתי ב־1980 לגמר אליפות אירופה בכדורסל בין מכבי תל־אביב לריאל מדריד. באנו ביום המשחק, ולמחרת נסענו לעשות סקי במועדון הים התיכון באוסטריה. אני בשום אופן לא רואה את עצמי מסוגל לעשות טיול של שלושה שבועות בגרמניה."

הוריו של יורם שפטל עלו ארצה בשנות ה־30. בבית, הוא אומר, לא החדירו בו את תודעת השואה. את היחס לגרמנים הוא מסביר במשפט אחד: „אני חרות'ניק קלאסי." ברור לו שבעקבות משפט דמיאניוק יקבלו השקפותיו וראייתו את השואה תהודה גדולה. „השקפותי מאוד מוגדרות," הוא מציין. „לפי התפיסה שלי אנשים בארץ רואים את השואה באור לא־נכון,

> **„לפי התפיסה שלי אנשים בארץ רואים את השואה באור לא־נכון. העובדה שהמשטר הנאצי השמיד שליש מהעם היהודי, עם כל הזעזוע בעניין, אין בה להפתיע".**

העובדה שהמשטר הנאצי השמיד שליש מהעם היהודי, עם כל הזעזוע בעניין, אין בה להפתיע. מדוע? למעשה, אושוויץ זה ההגשמה הסופית של אירופה הנוצרית, ולכן מבחינה מסוימת זה פלא שהשואה ארעה רק בשנות הארבעים ולא בשנות העשרים של המאה השבע־עשרה. העיקרון הכי־בסיסי של הנצרות," הוא מסביר, „הוא שהנצרות עצמה היא היהדות האמיתית, ולכן ליהודים אין זכות קיום, כי היורש אינו מוריש כל עוד המוריש חי. לכן, לדעתי, השואה היתה רק עניין של זמן וכל הקריאות כיצד העולם שתק – מיותרות. פשוט, האידאולוגיה של העולם הנוצרי הוגשמה."

לפי התיאוריה שלך יוצא שהיטלר היה נוצרי אדוק, ומתמיה שלא קיבל מעמד של קדוש.

„היטלר לא היה דתי, אבל מה שמאפיין את אירופה הנוצרית, גם זו האתיאיסטית, שהיא לא השתחררה מהתפישה הנוצרית."

שפטל, מעיד על עצמו שמעולם לא חקר לעומקם את תקופת הנאצים ונושא השואה, גם לאחר שלקח על עצמו את תיק דמיאניוק. „לא, לא קראתי חומר נוסף", הוא אומר ומחלק את התופעה ההיסטורית לשני אלמנטים. האלמנט האקטיבי, קרי ההשמדה, והאלמנט הפסיבי. „ישנם ארבעה גורמים פסיביים שאליהם לדעתי צריך להיות מופנה עיקר הסקת המסקנות. הראשון, הוא חוסר המעש הכמעט מוחלט של הישוב המאורגן כאן בארץ, כלומר מפא"י וגרורותיה, וכן זה של ההנהגה הציונית בעולם, שלא ניסו לכפות על העולם להפסיק את ההשמדה.

„לאורך כל שנות 1943־1944, כשהיה ברור לכל אדם שקורא עיתונים כי הגרמנים משמידים אלפי יהודים ביום, לא נעשה כל נסיון לכנס בוויטהול בלונדון ומול הבית הלבן שביתת רעב המונית עד אשר בעלות־ הברית יפציצו את מחנות ההשמדה. זה הכשל המוסרי הגדול ביותר בתולדות עם ישראל. לעומת זאת, לאחר סברה ושתילה, אספו ארבעמאות אלף איש להפגין ולהרעיש עולמות.

„מפא"י לא רק שלא עשתה דבר, אלא גם הפריעה. האצ"ל שלח בשנת 1943 משלחת לארצות־הברית, וועד החרום להצלת יהודי אירופה, שהציף את העיתונות האמריקאית במודעות, ומפא"י יצאה נגדן. החוגים של הסוכנות באמריקה, באופן שיטתי הגדירו את הוועד כקבוצה שולית, מופקרת ורעשנית. הם כל הזמן עשו מינימליזציה של תהליך השואה. (שפטל מתכוון לקבוצה הרביזיוניסטית כראשותם של הלל קוק, שמואל מרלין ואריה בן־אליעזר, שפעלה בארה"ב אך נבלמה בעיקר עקב מאמצי הממשל האמריקני – מ.ק.).

„זו ההאשמה הראשית שלי. האלמנט הפסיבי השני הוא התעמולה הארסית, שאגודת ישראל ניהלה בכל מזרח אירופה ובפולין במיוחד, נגד עליה של יהודים לארץ־ישראל, כאשר חלק מהרבנים שהסיתו לכך היו הראשונים שמילטו עצמם לארץ. למשל, איצ'ה מאיר לוין, מי שהיה ראש אגודת־ישראל למעלה מעשרים שנה."

עתה עובר שפטל אל „התרומה המפלצתית הבריטית הנאורה כביכול, שגם עליה אין פוקוס מתאים". הוא אומר: „היום ידוע לנו שאחד הגורמים שהביאו את הגרמנים לפעולת ההשמדה היה כאשר הוברר להם סופית שאין לאן לסלק את היהודים. למרות שזה היה ידוע לבריטניה, זה לא מנע ממנה לשמור על שערי הארץ נעולים, ובכך שפכו שמן על מדורת ההשמדה. אבל המן הבריטי קשור קשר בל ינתק לפן הפלסטינאי. אסור לשכוח את הרצחנות, הנבלות והנבזות של התנועה הלאומית הפלסטינאית בכך שעשתה ככל שביכולתה, באמצעות לחץ על הבריטים, למנוע הצלה כלשהי של יהודים מגיא ההריגה."

בראיית השואה של עו"ד שפטל אין ניואנסים. הכל ברור. העולם מחולק לטובים ורעים. שחור ולבן. לאט לאט יתברר שבחינת מורכבות הדברים, אינה הצד החזק שלו.

הוא נולד בתל־אביב בשנת 1949. בית אי־פוליטי. אביו מהנדס כימי, אמו עקרת בית. כיתה א' בבית־ספר תל־נורדאו, ובכיתה ה' נשלח לבית חינוך א.ד.גורדון. ככר אז, לדבריו, היה בעל השקפות פוליטיות מוגדרות. „בגיל תשע קראתי את "המרד" של בגין והוא היה טראומטי עבורי. בעיקר עשו עלי רושם הסזון ואלטלנה. פשוט לא האמנתי למה שאני קורא. מאז אני סולד, פשוט סולד, מכל מה ששייך בדרך־כלשהי לארץ ישראל האדומה."

לאחר שנת לימודים אחת בתיכון עירוני ד' (לשעבר של זרם העובדים) הוא מגיע למסקנה שכל העסק לא בשבילו, למרות שככר אז רצה להיות עורך־דין: „הבנתי שהדבר היחיד שאני יודע לעשות זה לפטפט." הוא הגיע לאילת, התגורר באוהל על שפת־הים, ועבד כמלצר אצל רפי נלסון במועדון "סוף העולם". הסלידה שלו מ"ארץ־ישראל האדומה" שהתגבשה כזכור בכיתה ה', לא מנעה ממנו בגיל 16 לשהות שנה בקיבוצים מפלסים ואיילת השחר. הוא מאוד נהנה: „אני אדם פתוח, מתנסה בדברים," ולא פחות הנאה רווה מבחירות 1981: „זו פעם ראשונה משנת 1909 שהדה־לגיטימציה מסויימת של הקיבוץ הפכה לנחלת הכלל."

שפטל השלים את הבגרות, ושרת בצבא בחיל התותחנים. לאחר השחרור היה כשנה באירופה, וחזר ללמוד משפטים באוניברסיטה העברית בירושלים.

(המשך בעמוד 38)

היה מנוע?

יוסף שידלובסקי, למה הוא מזיל דמעה? ב־124 ארצות בעולם משגשגים מפעליו של התעשיין והממציא היהודי הצרפתי. רק אצלנו כרוך שמו בכשלון הגדול של מנועי בית־שמש. זה התחיל אחרת, עם חלום גדול שנהרס אחרי שהתפטרו ממנו. הוא מאשים את ממשלת בגין. טוען שהיה קרבן לקינאה וטפשות. חוזה את קץ המדינה, אם לא יחול השינוי. לא כולם מסכימים לתיאוריין השחורים. מאשימים גם אותו.

מאת עמוס לבב
צילומים: שמואל רחמני

„אני מאשים", אמר יוסף שידלובסקי כאשר אולץ לעזוב את מפעל "מנועי בית־שמש" ביולי 1981. הוא ניסח אז כתב אישום חריף נגד מדינת־ישראל „המדכאת יוזמה חפשית ומבריחה משקיעים".

היום, בביתו שבקיסריה, נהנה משמש ישראלית חורפית אליה נמלט משלגי צרפת, יוסף שידלובסקי אינו מאשים יותר. כשהוא רואה לאן הגיע מפעלו בבית־שמש, אפילו לא תשמע ממנו את ה"אמרתי לכם". אין בליבו שמחה לאיד. עד היום הוא ממשיך לחתום על מכתביו האישיים: "יוסלה שידלובסקי, אוהב עם־ישראל".

אך אם תרצו או לא תרצו, זהו עדיין כתב אישום שמישהו חייב להשיב עליו. בצד האשמות אישיות, שאלת השאלות המבצבצת מדבריו היא: מי אחראי להחמצה המשוועת הזאת? איך קרה שאחד מעשירי אירופה, המעסיק במפעליו בצרפת כחמשת אלפים איש ועוד 12 אלף קבלני משנה ב־124 ארצות, נכשל רק במדינת ישראל?

„יכולנו להקים תעשיה לתפארת", אומר יוסף שידלובסקי, „תעשיה שתקדם את השלום. הרסו לי את הרעיון. רציתי לשתף ערבים במפעל, ולא הסכימו"...

מדובר במפעל בטחוני, מר שידלובסקי...

„אז מה? היום לא משתפים ערבים במפעל, אז יש יותר בטחון?" הוא משיב בשאלה ומספר כי בא גם להנהלת הרכבת והציע להקים מסילת־ברזל בין קהיר ותל־אביב, שקטרי ה"טורבו" שלו ישעטו עליה בתרועת שלום אדירה. גם הצעה זו נדחתה. „70 קטרים שלי מושכים בכל יום רכבות בצרפת", הוא אומר בהתרגשות, „בקרוב יסעו רכבות שלי בין קהיר ואלכסנדריה. אנחנו עובדים עכשיו בברזיל. רק בישראל לא. רק בישראל. קנאה, טפשות", הוא עובר לצרפתית, וציפי טייכנר, מזכירתו, מתרגמת. שתי המילים הללו "קנאה וטפשות", חוזרות בשיחה, שוב ושוב. האם אכן כך מתנהלת המדינה? האם אלה השיקולים המנחים את מקבלי ההחלטות?

„חלומי ותקוותי נהרסו. חלומי היה לעזור לישראל להיות עצמאית", אומר התעשיין הצרפתי. שידלובסקי לא אוהב שמוסיפים לו "קשיש" אחרי שמו. בן 90 שבקיץ יחזור לרכב על אופניו, הוא מבטיח, וגם לשחייתו היומית בים של קיסריה, בתנאי

(המשך בעמוד הבא)

התעשיין יוסף שידלובסקי: קנאה וטפשות.

(המשך מהעמוד הקודם)

שחום המים יהיה 24 מעלות לפחות. הוא ימרור. הוא יקח עימו מרחום לים. בינתיים הוא מסתפק במשחק הגולף, על כרי הדשא של קיסריה.

תחילתו של הסיפור איננה בביקור שערך לוי אשכול המנוח במפעלי המנועים "טורבו מכה" שבצרפת, ביולי 1964, כשנה לאחר שנהיה ראש ממשלה בישראל. סיפורו יוסלה שידלובסקי מתחיל בכפר קטן בפולין, שם נולד („לאב יהודי ולאם יהודיה", הוא מדגיש) וחלם לבנות מסילות ברזל. ביערות שהקיפו את הכפר שיחק עם בן דודו, שמחה בלס, שחלם לבנות אניות. בלס עלה ארצה, היה מהנדס מים, והשתתף בייסור "מקורות". שידלובסקי למד הנדסת מכונות, וכשראה פועלים גורפים חול ממשאית בעזרת אתי חפירה, חשב איך להפוך את ארגז המשאית על פיו כדי שהחול יישפך בלי מאמץ, והוליד את המנוף ההידראולי, המצאתו הראשונה. עד היום, כשהוא רואה משאית מתהפכת הוא אומר למזכירתו: תראי איך לא המציאו משהו יותר טוב.

אחרי המשאית ההידראולית המציא 360 פטנטים אחרים, רובם בתחום האוירונאוטיקה, למרות שלא רכש השכלה פורמלית בנושא. הוא הגיע אליו אחרי שנשיא פולין פילסודסקי החליט לבנות מטוס, אך זה נשרף באויר. שידלובסקי אמר לעצמו שכדאי לבנות מטוס שיטוס על דלק מטוסים שלא יישרף בקלות. או עבר לתעופה. ישב בגרמניה אולם הצרפתים שלחו אליו מומחה לשדלו שיעבור אליהם ויפתח אצלם את ההמצאות שלו. הלך לצרפת והקים את מפעלי המנועים "טורבו־מכה". במלחמה, שלחה לו ממשלת וישי טפסים שרק יהודים צריכים למלא. הוא זרק אותם לפח. אחרי שבועיים הגיעו טפסים חדשים וגם הם זכו לאותו טיפול. זימנו אותו לאדמירל לדאנטי, אחד מבכירי הממשלה, ונשאל מדוע הוא לא מחזיר את הטפסים. אמר לו: „אני יהודי צרפתי ולא אשיב למכתב גזעני". שידלובסקי מעולם לא ביקש את האזרחות הצרפתית. היא הוצעה לו לפני המלחמה כמתוה של כבוד והוקרה. הגרמנים תבעו להדיח את היהודי העקשן מראשות מפעליו. שידלובסקי הורד, אולם שר התעופה בממשלת וישי, ברז'רה, התייצב לפני הפועלים, במדי קצין צרפתי, ואמר שזה "צעד תיאטרלי" שתכליתו לא להרגיז את הגרמנים. שנה לאחר מכן נאלץ שידלובסקי לברוח לשוויץ, וכך הציל את חייו. אחרי המלחמה חזר לצרפת, ומצא את המפעל הרוס. הוא שיקם אותו והחזירו לעבודה.

„בעוד עשרים שנה לא תהיה ישראל, אם תמשיכו לקחת כך מאמריקה. יום אחד זה יגמר. לא תחזיקו מעמד אם לא תעבדו כדי לספק בעצמכם את צרכיכם".

אף פעם לא חשב לעלות לארץ־ישראל. גם לא היה קשור לארץ למרות שאחיו, אהרון שידלובסקי, היה ממקימי קבוצת כינרת, וחבר המשק עד יומו האחרון, לפני שנים אחדות. שני האחים היו עולם והיפוכו. יוסף התעשיין הקפיטליסט מול אהרון הסוציאליסט, עובד האדמה. היום מטפח יוסף את זכר אחיו בפולחן התמרים המונחים דרך קבע על שולחנו בקיסריה, שהוא מכבד בהם את אורחיו בגאווה לא מוסתרת: „תאכלו, תאכלו, אלה תמרים של אחי, מכינרת". אחרי שנקשר לישראל קפץ הרבה לבקר את האח, במשק שהיה נוחת במשק.

ביקורו של לוי אשכול במפעלי שידלובסקי בצרפת, לפני 23 שנה, גרם לתפנית בסיפור. נילוו אליו מנכ"ל משרד הבטחון דאז שמעון פרס, מוקה לימון ואל שווימר, מנכ"ל התעשיה האווירית. אשכול ביקש ממנו שיקים מפעל בישראל. שידלובסקי השיב: „זה עסק יקר. זה לוכסוס בשבילכם. ואתם עניים". שלוש שנים אחר־כך, אחרי אמברגו הנשק שהטיל נשיא צרפת דה־גול על ישראל, התעורר היהודי בליבו של התעשיין שידלובסקי. הוא לקח את אחד המטוסים שלו, טס ארצה, התייצב במשרדו של לוי אשכול, ואמר: „הנה באתי להקים מפעל בישראל". בו במקום נחתם זכרון דברים. כעבור חודשיים נורתה אבן הפינה למפעל מנועי בית שמש.

בינואר 1969 נפתח המפעל והחל לייצר חלקי מנועים למטוסים שהורכבו במפעלי "טורבו־מכה" שבצרפת. למעשה הקים שידלובסקי בישראל מפעל נלווה שעבד עבור אחיו הבכור בצרפת. לא היה בו תחליף למטוסים שצרפת הפסיקה למכור לישראל. זו היתה יותר מחוות ידידות הכרוכה באומץ לב כביר מצד שידלובסקי, התעשיין הצרפתי. ממש התגרות בדה־גול הכל־יכול באותם ימים. עזר ויצמן מעיר שבעקבות הצעד הזה הוא ניצב בפני מסע לחצים אדיר בצרפת, וכל הכבוד לשידלובסקי שיכול היה לעמוד בהם.

הוא סיפק פרנסה למאות משפחות ישראליות. מומחים מקומיים הוטסו להשתלמויות ארוכות במפעליו שבצרפת. בשלב מסויים טען שהוא יכול לרכוש את אותם חלקי מנועים במפעלים אחרים, במחיר זול מעלות ייצורם בבית־שמש, אך הוא ממשיך לטפח את המפעל כדי לסייע לכלכלת ישראל. עם זאת, תרומתו לתעשיה הבטחונית בישראל היתה שולית. בעיקר לאחר שמערך חיל־האויר עבר הסבה למטוסים אמריקניים, ו"מנועי בית־שמש" עברו על הגל הצרפתי. שידלובסקי החזיק ב־51 אחוז ממניות המפעל. 49 אחוז היו בידי ממשלת ישראל. ביולי 1981 החליטה הממשלה שאפשר להסתדר בלעדיו. היתה לו פגישה עם ראש הממשלה מנחם בגין. עדי ראיה אומרים שהפגישה היתה סוערת.

איך התגלגלו הדברים שהוא נכשל (אולי הוכשל) דווקא בארץ? מדוע משגשגים מפעליו תחת ניצוחו ב־124 מדינות ודווקא בישראל, שאליה יש לו סנטימנטים מיוחדים, אין הוא פעיל מחוץ למגרש הגולף וגלי החוף שבקיסריה, והמפעל בבית־שמש על כרעי תרנגולת?

„כנראה שאינני אינטליגנטי מספיק", הוא מחייך, אך מיד מרצין ודמעות ניקוות בזווית העין. „מנחם בגין היה אז שר הבטחון. הוא הוטעה על־ידי אנשיו. הוא היה קרבן להסכמים שאנשים עשו ביניהם, וקשרו קשר להטעותו לצורך אינטרסים אישיים שלהם".

מי האנשים הללו, מר שידלובסקי?

„חפש אותם בעצמך".

מה אמרו אותם אנשים לבגין?

„אמרו לבגין שכאשר אמות, יעבור המפעל לידיים צרפתיות. אך הוא לא ידע שנתתי הוראה להעביר את מניותי לידים ישראליות לאחר לכתי".

מדוע אתה לא אמרת לו זאת?

„באותה עת הכל כבר היה בשל שאצא. זה לא היה כשלונו של בגין. הוא עשה מש שיכול. הוא הוטעה".

מה היו האינטרסים של אלה שהטעו אותו, כפי שאתה אומר?

„להרוס את 'מנועי בית־שמש' וליצור להם מתחרה. ישראל לא רוצה תעשייה משלה, כי אנשים מתעניינים בקומיסיון האישי שלהם. אם ישראל תקנה מטוסים ושאר מוצרים בחו"ל, ירויחו האנשים האלה את הקומיסיון שלהם. רק אריאל שרון התנגד להוצאתי מבית־שמש".

שידלובסקי לא יצא מבית־שמש בשן ועין. הממשלה רכשה את חלקו במפעלים ושילמה לו 12 מיליון דולר, וכן שחררה אותו מכל הערבויות האישיות שנתן להלוואות המפעל, שלטענתו הסתכמו ב־40 מיליון דולר. לא מכבר פרש גם משותפות במפעל "אורמת" להפקת אנרגיה סולרית.

„אם הייתי נשאר (בבית־שמש), היום כבר לא היו לי מכנסיים", הוא אומר בהקלה, ומנסה שוב לנתח את כשלונו. „לא הצלחתי בבית שמש כי ההנהלה היתה ממשלתית. הלקח מכשלון המפעל הוא: הממשלה אינה מסוגלת לנהל מפעל כהלכה. כאשר אתה בונה מנוע, אתה צריך ראש אחד. אם שלושה ראשים מנהלים את העסק, הרבה כסף הולך לטמיון".

שידלובסקי עם המזכירה ציפי ובמרכז, מציג תמונה עם פרס: „אפילו תשובה לא קיבלתי"

אומרים שהיחסים עם שידלובסקי החלו להתקדר כאשר מנועיו הצרפתיים הוצאו ממטוסי חיל־האויר, ותחתם הורכבו מנועים אמריקניים. וזהו פרק ההאשמות האישיות בכתב האישום של יוסף שידלובסקי, שהוא מנסח בלי להרגיש: „מטוס ה'ערבה' טס עם מנועי. הוציאו אותם והכניסו מנועים אמריקניים תחתם. קנאה. טפשות. אל שווימר, מנכ"ל התעשיה האוירית דאז, אמר לי שישראל רוצה למכור את המטוסים לאמריקנים, והם לא יקנו מטוס עם מנוע צרפתי. כמה מטוסי 'ערבה' טסים היום באמריקה? אפס. אל שווימר לא הבין באוירונאוטיקה. היום הוא אומר לי: 'צדקת'. גם משה ארנס היה אז יועץ ל'ערבה'. אבל זה שהוא היה פרופסור בטכניון לא עושה אותו בונה מטוסים טוב".

לשידלובסקי יש טענות גם כלפי שמעון פרס. „מר פרס נסע, כראש ממשלה, להפגש עם מיטראן. שלחתי לו עצה לבקש ממיטראן עזרה. הרי הוא סוציאליסט, כמוהו. אמרתי: 'הרי אינכם עצמאיים. אתם גרורה אמריקנית. בקשו ממיטראן לעזור לכם לקנות מטוסים באמריקה, ומנועים לבנות כאן לבד'. אפילו תשובה לא קיבלתי". ויוסף שידלובסקי שולף תצלום שלו עם פרס, מתוך גלריית תמונותיו עם ראשי המדינה המכסות את האיצטבות מסביב.

נעלבת מהשתיקה של פרס?

„לא. אבל צריך ללמוד את הלקח מכל זה. יש לי חבר שאומר באידיש שלאיש עני אסור בכלל להוולד".

מה הקשר?

שידלובסקי צוחק.

אתה מרמז שלישראל הענייה בכלל אסור היה להוולד?

„ישראל עניה. עניה", הוא ממלמל ולא מפרט.

אחרי כל זה, מה יש לך להגיד היום ליזם שירצה להשקיע בישראל?

„אחי אמר לי פעם: 'זו ארץ של גנבים, שקרנים ובטלנים. מה אתה עושה כאן?' עניתי לו: 'אבל אתה חי פה כבר 40 שנה'. והוא השיב לי: 'אלה אנשי. לא אנשיך'. והוא צדק".

„אחי אמר לי: 'זו ארץ של גנבים, שקרנים ובטלנים. מה אתה עושה כאן?' עניתי: 'אבל אתה חי פה כבר 40 שנה'. הוא אמר: 'אלה אנשי, לא אנשיך', והוא צדק".

אתה חושב שזו ארץ של בטלנים?

„לא. בבית־שמש אהבו לעבוד, כל עוד היה להם עתיד".

ליוסף שידלובסקי, בן 90, אין על מה להתלונן. נאוניותו לא הביאה לו רק כבוד, כי אם גם כסף רב וגם על כספו, כמו על גילו, אינו אוהב לדבר). הוא איש אופטימי מאד, וגם כאן, בקיסריה, בין אמבטית שמש למשחק גולף, הוא עובד היום על המצאה חדשה, וציפי, המזכירה, מריצה טלקסים למפעלי 'טורבו מכה', ומשיכה לצלצולי הטלפון מכל רחבי העולם. אבל כשהוא מדבר על ישראל, הוא מאד פסימי.

„ישראל חייבת להשתנות", הוא אומר, „שאם לא כן, בעוד עשרים שנה לא תהיה ישראל. זהו שעור חשוב שצריך ללמוד. אם תמשיכו לקחת כך מאמריקה, יום אחד היא תגיד: מספיק היום, אתם אולי עדיין נכס איסטרטגי בשבילה, אבל יום אחד זה יגמר. לא תחזיקו מעמד אם לא תעבדו כדי לספק בעצמכם את צרכיכם".

כולת אמותיו מנסה יוסלה שידלובסקי, שהביקורת שלו כלפי ממשלת ישראל לא גרעה מאהבתו לעם־ישראל, לעשות משהו. הוא סבב באור־עקיבא, לה הוא תורם רבות, וראה איש זקן יושב בפתח חצרו ולא עושה דבר.

„אני מובטל", אמר לו האיש.

„מדוע לא תמכור את התפוזים הגדולים בחצרך?"

(המשך בעמוד 38)

„הוא אמר לי: אתם תרעבו אצלי ללחם"

השר עזר וייצמן גר בקיסריה ליד יוסף שידלובסקי. הוא אומר על שכנו: „אני אוהב אותו אהבת נפש. הוא שכן יקר שלי. אבל לעשות ממנו מסכן – זו טעות. אין זה נכון להציג כך את הנושא. הוא הרבה יותר מורכב. יוסף שידלובסקי הוא גאון שעשה יש מאין בצרפת. הוא אחד הממציאים והמפתחים של מנועים למטוסי סילון. אבי המנועים הקטנים. והוא גם עשיר מאד. אני נותן מאה נקודות לתרומתו לתעופה. הוא נדלק לציונות אחרי מלחמת ששת הימים. אבל הוא לא היה היהודי היחיד שזה קרה לו באותם ימים. והוא בא לארץ אחרי שדה־גול הטיל עלינו אמברגו. כל הכבוד לו על זה. אבל הוא בודאי לא יצא מופסד מהענין הזה שקוראים לו 'מנועי בית־שמש'.

שכל כך רצה לתרום למדינה הענייה שלנו", אומר אביה שליף. „הוא דרש 27 מיליון, ומשרד הבטחון הצליח להתפשר איתו. אני לא אוהב אנשים שעושים עצמם צדיקים כלפי חוץ, שמציגים את עצמם כאוהבי המדינה, אבל דורשים ממנה כסף. הוא השקיע במפעל שישה מיליון דולר וקיבל 12 מיליון, ועכשיו הוא בוכה. ומטוסים עם אנשים וחלקים הוא לא הביא בחינם. שילמנו לו עבור זה. נכון שהוא קנה חלקים מאיתנו, אבל ערך הפרנק ירד, וזו היתה אחת המכות שמפעל בית־שמש קיבל.

„שידלובסקי גם לא אולץ לצאת מבית שמש. הוא זה שהציע לבגין לצאת, כאשר החליפו את מנועיו במנועים אמריקנים. מפעליו הרבים בעולם משמשים לו אמצעי לחץ על

ארנס: האיש פשוט לא זוכר

וייצמן: הוא לא יצא מופסד

שליף: לא מתרגש מהדמעות

והוא גם לא היחיד שיש לו טענות לבית־שמש. כאשר הייתי שר הבטחון אינני זוכר שסירבתי אי־פעם לבקשה של שידלובסקי. אין לו מה להתלונן".

השר משה ארנס, מאופק כהרגלו, אומר על הציון השלילי באוירונאוטיקה, שקיבל מיוסף שידלובסקי: „אינני מתרגש מזה. האיש פשוט לא זוכר. הייתי באותם ימים המהנדס הראשי של התעשיה האווירית. חשבנו שהמטוסים האמריקניים של 'פראט אנד ויטני' טובים יותר מהמנועים הצרפתיים. היום כולם מסכימים שזה נכון. כאשר בוחרים מנוע למטוס, עושים בדיקה יסודית, ובוחרים את הטוב ביותר. למנועים הצרפתיים אין שוק. לשידלובסקי לא נעשה עוול. להיפך. ובשום פנים ואופן אין להקיש ממקרה שידלובסקי שאיננו מעודדים יוזמות בארץ. על 'מוטורולה' שמעת? ועל 'אינטל'? ועל 'נשיונל סמיקונדקטור' שמעת?"

שידלובסקי מתפלא על דברי ארנס: „אם האמריקנים מייצרים מנועים יותר טובים מהצרפתים, כיצד קרה שהקמנו מפעל בארה"ב ואנו מוכרים לאמריקנים מנועים?"

ועזר וייצמן מוסיף: „אנחנו שמנו את התעשייה הצרפתית על המפה. המנועים שלהם טובים. מה זאת אומרת, 'המנועים הצרפתיים לא טובים'? הרי את מלחמת ששת הימים ניצחנו רק עם מנועים צרפתיים". ובכל זאת, כאשר היה שר הבטחון, המליץ עזר וייצמן על המנוע האמריקני ג'נרל אלקטריק 404 בשביל ה"לביא".

אביה שליף, 60, היה מנכ"ל "מנועי בית־שמש" עד ש"התפוטר" לפני כארבע שנים בידי השר אריאל שרון, מאז הוא מובטל ומעביר את הזמן בלימודי משפטים באוניברסיטה. הוא אומר: „אני לא מתרגש מהדמעות של שידלובסקי. זהו שקר וכזב שהייתי בין האנשים שהמליצו בפני בגין להוציא את שידלובסקי מהמפעל. אני נלחמתי שהוא ישאר. אבל הממשלה [illegible] משליטה צרפתית על המפעל הבטחוני. הוצע לו להקים קרן ישראלית שהוא ישלוט במפעל באמצעותה. הוא הסכים, [illegible] ואז נסע לצרפת ובני משפחתו [illegible] סירבו לקבל את הפתרון הזה [illegible] 12 מיליון דולר [illegible]

הממשלות לרכוש את מנועיו. זו עובדה שבית־שמש כשל במשך שנים, אבל כל עוד רכשו את מנועיו לא היה איכפת לו. רק כשהוציאו לו את המנועים, הוא עשה ברוגז, הוא התנהג אצל בגין בצורה שאיש אינו מתנהג אצל ראש ממשלה. בפגישה השניה, שהייתי נוכח בה, בגין אמר לו: 'אדוני, הפעם לא תתנהג כפי שהתנהגת בפגישה הקודמת'.

„אריאל שרון תמך בנו שרון, כמו ראשי מדינה אחרים, אוהב להשתכשך עם מיליונרים, לאכול את הקוויאר שלהם. הוא התיידד גם עם שידלובסקי. כאשר משרד הבטחון הציע להקים את הקרן באמצעותה ימשיך לשלוט במפעל, אמר לו שרון, שהיה אז שר החקלאות: 'למה לך להקים קרן עם משרד הבטחון? תקים קרן עם משרד החקלאות'. משרד הבטחון התנגד לכך, ואת זה שרון לא שכח להם. ואז הוא נעשה שר הבטחון, ודחף לשלם לשידלובסקי את הכסף. הוא אמר לאנשי משרד הבטחון: 'תנו לו מה שהוא רוצה'. אבל משרד הבטחון בכל זאת הצליח להגיע לפשרה.

„שידלובסקי טוען שנתן ערבויות אישיות ל־40 מיליון דולר הלוואות שהמפעל לקח. הוא שקרן בערבון מוגבל. קודם כל, היו חובות בסך 14 מיליון דולר. שנית, הממשלה ערבה ל־50 אחוז מהן. וחוץ מזה, 'טורבו מכה' ערב לשאר, ולא שידלובסקי אישית.

„שנה אחרי שנכנסתי לתפקידי כמנכ"ל, המפעל הגיע לאיזון, ושידלובסקי דרש לחלק רווחים. אמרתי לו שמפעלים גדולים בארץ משקיעים בפיתוח ולא מחלקים רווחים. הוא אמר שהוא רוצה להראות לצרפתים שהוא מרויח. ארבע שנים חילקנו רווחים במקום להשקיע במפעל. והיום קורה שם מה שאמרתי לפני ארבע שנים שיקרה. אם ימשיכו כך, זה יהיה בית מלאכה קטן.

„יוסף שידלובסקי בשום פנים ואופן אינו דוגמא למשקיע שרוצה להשקיע בארץ בגלל ציונות. הוא משקיע כדי שיקנו את תוצרתו, את בית־שמש הוא הביא לעברי פי פחת, כי לא היתה איכפת לו. לא הניהול הממשלתי אשם. נתנו לו יד חופשית, הוא בעל הידע, הוא צריך לדעת מה לעשות. כאשר [illegible] החליטו לרכוש מסוק אמריקני ולא צרפתי, אמר לי שידלובסקי: 'אתם עוד תרעבו אצלי ללחם'. הוא ביזנס מן. נקודה.

שמו של ג'ו עמר. הגדול מכולם. הזמר-ממרוקו. כוכב הרדיו והתקליטים. אלוף הזמר המזרחי [illegible] את המדינה לפני שמישהו חלם על חיים משה וג'קי מקייטן. 'זמר קסטות' בתקופה שלא [illegible]

ב שתים־עשרה בצהרים הוציא ג'ו ("שיר השיכור", "הו ברצלונה־ברצלונה") עמר, פתק קטן מכיס מעילו המחוייט. לא משהו מיוחד. אשתו ביקשה שיתקשר לאיזה גברת רוזנברג, והוא – שכח. מאותו רגע, כבר לא חזר אל עצמו. לא נעים לאכזב את האשה. אחרי רבע שעה, ניגש לטלפון של בית־הקפה ההומה („לא יאומן, כולם פה אשכנזים. איזה מין מקום זה"), וטילפן לאשתו בירושלים. חזר מתפקע מצחוק. „יש שם איזה צ'ייניז אחר שעומד על־יד הבר. כשגמרתי לטלפן שאל אותי: כמה סיכות (שיחות) יש לך?"

ג'ו עמר, איש חביב, פרצוף עגלגל, מחייך הרבה, מבסוט. למרות שהוא אוכל עכשיו את הכסף שעשה ב־18 שנים בארצות־הברית; למרות ששלושה מבין ארבעת ילדיו וכל נכדיו חיים בניו־יורק; למרות שלפחות שלוש־ארבע פעמים בשבוע הוא יוצא מן הבית, ונוסע שעות להופיע בהתנדבות, רק בהתנדבות, באחת מן הישיבות הרבות הממלאות את הארץ („אני לא יכול הגיד להם לא. זה ה'צדקה' שלי. אני אוהב לתרום לישיבות").

לפני כשלושים שנה היה גיבור־תרבות. עולה חדש ממרוקו, בלי קשרים ובלי עבר של תנועת־נוער, קיבוץ ולהקה־צבאית – הוא "עשה את זה". הקדים בדור את חיים משה וג'קי מקייטן. שיריו המסולסלים כבשו את הרדיו. ערב־ערב הופעה, כתבות בעתונים. מי הכיר אז דברים כאלה. "זמר קסטות" בתקופה שטרם המציאה את הקסטה, שלא התחיל בתחנה־המרכזית ומעולם לא טען, ועדיין אינו טוען, שמישהו מקפח אותו באמצעי התקשורת. גם כשהחליט לעזוב את הארץ ולהשתקע בברוקלין שבניו־יורק, הוא לא עשה זאת נגד מישהו או משהו אלא לטובת הקהילות היהודיות בארצות־הברית, וקצת לטובתו הכלכלית.

יש לו סיפור חיים לא פשוט. מגיל 13 הוא נודד לבד, עבר בגדול את השבר של עליה לארץ לא־נודעת, מושא חלומות שהתנפץ לרסיסים בתוך בית של 50 מ"ר, במושב ירדמב"ם שליד רמלה. אלא שהוא לא עושה עניין מאותן שנים רחוקות וקשות. אולי משום שמהר מאד האירה לו ההצלחה פנים, אולי משום שהוא איש חזק, מוקף במשפחה אוהבת, עושה תמיד את מה שהוא הכי־אוהב.

לפני כשנה, אחרי 20 שנה בארה"ב, ארז את המזוודות, לקח את האשה ואת הבת הצעירה (17), והחליף את ניו־יורק בירושלים. כל זמן שהילדים היו קטנים, וההזמנות להופעות היו מרובות – החיים היו מלאים איכשהו. בשנים האחרונות התקדר הקצב. פחות הופעות, בית יותר ריק, וגם הגיל עושה את שלו. אשתו אמרה: „מה יש לנו לחפש פה. אין לנו חברים, אנחנו לא שייכים, גם לילדים צריך לטלפן אם רוצים לבוא לבקר. בוא נחזור הביתה". אז הם חזרו, עם השוק הרגיל של כל עולה חדש. חוסר האריכות בדרכים, טפסים ממשלתיים שחוזרים על עצמם כך או אחרת. אחרי שהתיישבו ונרגעו ופרקו את החבילות, הבין ג'ו עמר שמה שהיה פעם כבר לא יחזור. האמת שגם לא ציפה לכך. היום הוא עובד על תקליט חדש. שירים מזרחיים לא תמצאו שם. יש מספיק מהם גם בלעדיו. יהיו בו אופרטות איטלקיות בתרגום עברי, שני שירים שכתב בנו הבכור, וכמה שירים ספרדים.

ה וא לא מאושר ממה שקרה לזמר המזרחי, גם אם אינו אומר זאת במפורש. זה שקצת מסלסלים עוד לא הופך שיר למזרחי. „הכל שטאנץ אחד גדול", הוא אומר. שמעת שיר אחד – שמעת את כולם. זו לא המורשת שאליה יוצאת נפשם של בני דורו. ג'ו עמר, 55, שיבה בשערו, טבעת־ענקית על אצבעו, נימוסים של כוגר ניו־יורק. היום הוא מוביל מסע־פרסום לקפה חדש. אולי זה מה שיחזיר אותו לתודעת ההמונים.

מה אומר ג'ו עמר? זה מה שאמר. מונולוג.

„נולדתי בעיר סטט שבמרוקו, למשפחה מרובת־ילדים. גרנו 13 נפשות בשני חדרים. בגלל זה, כל ילד שהגיע לגיל בר־מצווה, היה צריך לעזוב את הבית, כי לא היה מקום, ולא היה מספיק אוכל לכולם. אבא שלי חלם כל השנים שיהיה במשפחה גם רב אחד. הוא החליט שאני הכי־מתאים. וכך, מיד אחרי הבר־מצווה, שלחו אותי ללמוד בישיבה למכנס, עיר גדולה, שהיו בה הרבה משפחות ידועות ומכובדות, כמו משפחות טולדנו וברדוגו. יצא לי להיות מאומץ אצל זוג בלי ילדים, והם פינקו אותי ואהבו אותי מאד. היתה רק בעיה. כאב לי על אמא שלי כשהאשה שאימצה אותי רצתה לקחת את מקומה. הם התייחסו אלי כאילו הייתי הבן שלהם, וזה כאב לי מאד. אבל הסיבה שבגללה עזבתי בסוף, היתה אחרת. הבית היה ממש על־יד בית־קברות, ואני פחדן כזה, זה לא היה בשבילי. מי יודע מה ייצא פתאום מהקבר.

„הרב של העיר, ברוך טולדנו, קיבל אותי אל ביתו. ארבע שנים ישבתי אצלו ולמדתי בישיבה. פעם בשנה הייתי נוסע לבקר את הורי. אם היה לי כמה גרושים, הייתי משכיר אופניים ועושה סיבוב קטן. בעיר הזו היו הרבה מגורשים. מגורשים אלה אנשים שהגיעו למרוקו אחרי גירוש ספרד, והם היו רואים את עצמם הרבה יותר חשובים ועליונים על היהודים האחרים. זה ממש הבדלי מעמדות ברורים. כמו שהאשכנזי רואה את הספרדי, ככה הם ראו אותנו, אבל הם עוד הבליטו את זה יותר. דווקא אותי המגורשים אהבו. כבר אז גילו שיש לי קול טוב, וככה יכולתי להתחבר עם המעמדות העליונים.

„בגיל 17 היה ברור שרב לא ייצא ממני. אפילו הרב טולדנו התייאש ממני. אומנם הייתי תלמיד טוב, ואם הייתי ממשיך בישיבה, מי יודע אולי הייתי היום הרב של רמלה. כשהבנתי את זה, בא לי בראש ללמוד מקצוע. באותו זמן, רשת 'אורט' פתחה בקזבלנקה בית־ספר מקצועי. נרשמתי. המורה שלי היה גר נבון, היום הרב הראשי של צה"ל. אז קראו לו מיימון פחימה. הוא ידע עברית, ואני דבקתי בו, כי בכולנו היה הניצוץ של הכמיהה לישראל. כדי להתקיים נתתי שיעורים בעברית לילדים בקזבלנקה. אבל במקום ללמוד, כולם דיברו איך אפשר להגיע לארץ־ישראל.

„החלטתי שאני צריך להגיע לבד לארץ. לא אמרתי מלה להורים. לקחתי מזוודה והתחלתי לעשות את הדרך לאג'דה, על גבול אלג'יריה. חלק מהדרך נסעתי באוטובוסים, חלק ברגל. במכנס נתן לי יהודי אחד גלביה מצמר, משהו שלא רואים. הוא אמר לי: 'אתה צריך ללכת הרבה בכפרים ערביים, יותר טוב שתראה גם כמו ערבי'. אהבתי את הגלביה הזו, משהו משהו. יום אחד, במסגרת המסע אל הגבול, הגעתי לכפר אחד שהיה בו רק יהודי יחיד, בעל המכולת. הגעתי אליו, לנתי אצלו, ובבוקר ביקשתי שיעזור לי להשיג חמור כדי להמשיך בדרך. 'אני אעזור לך, רק בתנאי שתתן לי את הגלביה'. מה יכולתי לעשות? נתתי לו. הביא לי חמור עם מלווה. אחרי זמן קצר התמוטט המלווה. הושבתי אותו על החמור, ואני הלכתי ברגל. ככה זה נמשך ימים. איכשהו הגעתי לגבול.

„כמו כל היהודים שרצו לעבור את הגבול, הלכתי גם אני אל בית־הכנסת הגדול, כדי ששם יעזרו לי. הבאתי איתי מכתב המלצה שקיבלתי בקזבלנקה. הרב קרא את המכתב, ואמר: 'אתה לא הולך. אתה נשאר פה. במכתב כתוב שאתה גם חזן וגם מורה, ואלה שני הדברים שחסרים לנו פה'. נשארתי שם ארבע שנים. הייתי גם מורה, גם חזן וגם מנהל תלמוד־תורה. בין התלמידים שלי היתה גם זו, שמזה 32 שנים היא

(המשך בעמוד 17)

„כל הזמרים החדשים האלה, זה לא זה, כולם אותו דבר. אפשר להתבלבל ביניהם. וגם בין השירים שלהם. את הזמר והתרבות המזרחית צריך לחפש במקומות כמו רמלה ודימונה. זה השורשים".

ביג ג'ו

(המשך מעמוד 15)

אשתי ואם ארבעת ילדי. בהתחלה היה קשה. המשפחה שלה, שהיתה משפחה מאד מכובדת ואמידה בעיר, התנגדה ולא הסכימה שאנחנו נתראה. אחרי הכל אני הייתי עני, באתי מעיירה שאיש לא שמע עליה, ובסך־הכל הייתי מורה. היו לה הרבה מחזרים אחרים, ולא פעם הוספתי מכות הגונות מאחד מהם, שראה בי את המיכשול בדרך להינשא לה. אם היתה יפה? לא, זה לא עניין של יופי. היא באה ממשפחה מאד מכובדת, והנה רצו להשתדך למשפחה כזאת. אבל אני עקשן, לא ויתרתי. וגם היא לא. אחר־כך הם כבר אהבו אותי יותר מהילדים שלהם.

„ב־1954 התחתנו בשעה טובה. כיוון שאני הייתי שר בכל החתונות בעיר, היתה בעיה מי ישיר בחתונה שלי. טוב, אז החלטתי – אני אקליט את עצמי, וכך אני אשיר גם בחתונה שלי. זאת היתה הפעם הראשונה שהקלטתי שירים. האנשים השתגעו. הנה ג'ו יושב פה על־ידם, והוא גם שר. לפני החתונה קרה משהו, שאולי, אם אני חושב על זה, שינה את חיי. לא היתה לי פרוטה, ולא ידעתי איך אני אכין בכלל את החתונה. יום אחד הגיע אלי בן־אדם ואמר שהוא נציג חברת התקליטים הצרפתית פיליפס. הוא אמר שהם שמעו אותי שר כמה פעמים, והם רוצים להוציא תקליט שלי שאני שר שירים מרוקאיים. הם הציעו כסף טוב, וכמובן שמיד הסכמתי. נסעתי לקזבלנקה, הכניסו אותי לסטודיו, הביאו מלחינים ואנשים שכתבו מילים, ואמרו לי פשוט לשיר. לא תאמיני – הקלטנו עשרה תקליטים בבת־אחת, שהופצו בכל ארצות המגרב. זה מה שהביא אותי אחר־כך לעשות סיבוב הופעות בארץ. וככה גם היה לי כסף לעשות חתונה. אלוהים אהב אותי.

„ב־1955 נולד הבן הבכור, ושנה אחרי זה החלטנו לעלות לארץ. ההורים של אשתי קנו עוד במרוקו משק במושב ירדמב"ם. הגיע אלינו נציג של 'דסקו', והרבה משפחות מהמקום שהיו אמידות ביותר קנו ממנו משקים בכסף טוב. אשתי ואני לא התכוונו לגור עם ההורים. במרוקו, עוד לפני העליה, קיבלתי מספר סידורי – תשע – ולפי המספר היו צריכים לתת לי מקום בארץ. באנו לנמל חיפה, התחלתי להתרוצץ ולברר לאן שולחים את מספר תשע. אמרו לי: למשמר־הירדן. שאלתי איפה זה, ואמרו לי: על־יד הגבול עם סוריה. הגעתי עם המשאית של הקליטה, ראיתי את המקום, ואחרי לילה אחד בדיוק ברחנו משם. שבועיים התגוררנו אצל אחותי בעפולה. אחר־כך, אשתי והתינוק נסעו לגור עם ההורים בירדמב"ם, ואני החלטתי ללמוד בסמינר למורים כדי שיהיה לי מקצוע.

„כל השבוע ישבתי בסמינר יד־וושינגטון שליבנה, ובשבתות הייתי בא לבקר את המשפחה. כשהייתי רואה מה קורה שם – הייתי בוכה. כל־כך כאב לי. כל המשפחות העשירות ממרוקו, שעוד שם עזבו את המשק, כי היה להם כסף, עזבו דירות מרווחות עם משרתים, כאן הגנה, ופה בקושי היה להם מה לאכול. בתים קטנטנים, חמש־שש נפשות בחדר, לא ידעו שום דבר בחקלאות, ולא היה אף־אחד שיעזור. האכזבה והייאוש הביאו אותם לשיתוק מוחלט. אנשים היו יושבים שנה־שנתיים, ולא מסוגלים לעשות כלום מרוב ההלם והייאוש, רק אכלו את הכסף שהביאו אתם. וכשהתעוררו – כבר היה מאוחר. לא היה כסף, לא היה כלום. כל יום שישי הייתי הולך למשרדי הסוכנות בתל־אביב לבקש הלוואה לקנות משק לעצמי. הייתי שומר שעות בתור, עם חברים שלי ממרוקו שהיו שם אנשים מכובדים עם עתיד גדול. ואז, בדיוק ב־12 בצהרים, היה הפקיד סוגר את האשנב, וזהו. נגמר יום העבודה שלו. אפילו לא היה לנו כוח להלחם נגד זה. אז היינו באים ביום שישי הבא, וכל הסיפור חוזר על עצמו. והאנשים – מאוכזבים ועייפים – חזרו הביתה לדוכא כמה שהיה להם פעם.

„אבל אני לא מאשים אף־אחד במה שקרה ליהדות מרוקו. רק את העולים עצמם. למה איש לא מחה נגד מה שנעשה? למה לא ניסו לשמר בכוח את התרבות של יהודי מרוקו? לא הוציאו אף ספר של מלומד מארצות המגרב. מי היה צריך לעשות את זה בשבילם? אף אחד. בטח שלא האשכנזים. כל אחד צריך לדאוג לעצמו. אסור לחכות שמישהו יעשה בשבילך את העבודה. כל האנשים שלנו, שבאו יחד אתנו וקיבלו משרות מהמפלגות, חשבו שהם צריכים להיות נאמנים למפלגה, לא לחברים שלהם. אותם אני

> „כשהייתי שר, האנשים היו יושבים ובוכים. את כל הגעגועים שלהם היו מכניסים בדמעות האלה. היתה איזו שתיקה שאומרת הכל, מספרת את כל הסבל שעובר עליהם".

מאשים. לפשוטי־העם לא היה כסף, לא היתה יכולת, והם גם לא ידעו איפה צריך להלחם. אבל המנהיגות שלנו, למה הם ישבו ושתקו? אבל מה שנכון – אז היה כל־כך קשה, ואנשים היו כל־כך מיואשים, שלא יכלו לזוז. וזה אחרי כל מה שחלמנו על ארץ־ישראל. לך תבין. טוב, לא נורא.

„למזלי היה מזל. כששמעו שהגעתי לארץ, התחילו עולים מארצות המגרב להפציץ את הרדיו בבקשות שישמיעו להם שירים של ג'ו עמר. התחילו לחפש ברדיו מי זה הג'ו הזה שכולם מבקשים. חיפשו, חיפשו – עד שהגיעו אלי. הזמינו אותי לרדיו. באתי עם התקליטים שעשו לי בקזבלנקה. צחקו עלי. אמרתי להם: תעשו טובה, בואו נכנס עכשיו לאולפן ואני אקליט לכם כמה שירים. אמרו: טוב. לך תביא תזמורת. חשבתי בליבי, זה מוכרח להיות עכשיו. הרגע. אחר־כך כבר אף־אחד לא ירצה לדבר אתי. רצתי למוסררה, הבאתי כמה ילדים שיודעים לנגן על בנג'ו, וטסנו לרדיו. שרק לא יהיה מאוחר מדי. נכנסנו לאולפן ושרתי להם את 'ישמח משה'. כבר בתוך ההקלטה ראיתי את הפרצוף של האנשים בחוץ עושים אוהווו. ידעתי שזה בסדר.

„תוך חודשיים הייתי האיש הכי־מפורסם בארץ. גם אשכנזים אהבו את השירים שלי. אז לא היה כמו היום, שיש כל הזמן שירים מזרחיים ברדיו. אני הייתי הראשון. היו נותנים איזה רבע־שעה ביום, ואם איזה אשכנזי היה פותח בטעות את הרדיו, תיכף היה סוגר. זה מה שכאב לי, מה שדחף אותי להצליח בכל מחיר.

„כשהתחלתי להיות מפורסם, הייתי מופיע המון, הייתי מגיע למקומות כמו אופקים, נתיבות, קרית־שמונה. הייתי שר, ואנשים היו יושבים ובוכים. את כל הגעגועים שלהם היו מכניסים בדמעות האלה. היתה איזו שתיקה שאומרת הכל, מספרת את כל הסבל. רציתי להגיד להם, אל תשתקו. אבל הם היו חלשים מדי. אני את המחאה שלי הבעתי דרך השירים. שרתי שיר על 'לשכת־העבודה'. זה היה שיר מחאה. ואילו לחצים היו עלי שלא לשיר את השיר הזה.

„עשר שנים רצופות הייתי כוכב גדול. למרות שהארץ קטנה, הסתדרתי איכשהו. מבחינה כלכלית הייתי מסודר טוב. יום אחד בא גיורא גודיק והציע לי לשיר בקרנגי־הול בניו־יורק, יחד עם יפה ירקוני. מי יכול לסרב לזה. זה היה במאי 65', הופעה בפני אולם מפוצץ. למחרת התקשר אלי רב של קהילה תורכית בניו־יורק וביקש שאבוא להתפלל מוסף אצלם. תמורת תשלום כמובן. הסכמתי. כשגמרתי, ערכו לי מסיבה, וביקשו שאבוא להיות חזן אצלם בימים הנוראים. הם הציעו לי אז 3,000 דולר. בחיים שלי לא קיבלתי סכום כזה. בינתיים גם קיבלתי הצעות לקונצרטים בכל מיני אולמות, ומאותו שבוע הייתי יותר בארה"ב מאשר בארץ. אחרי ארבע שנים לקחתי את האשה ושלושת הילדים (הקטנה נולדה כבר שם) ועברתי לגור בניו־יורק.

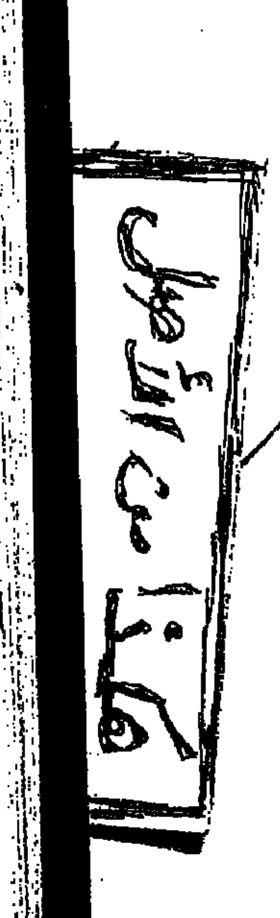
„היה לי טוב. היו לי הרבה הופעות. אחרי הכל זה מקום גדול, שאף פעם לא נגמר בפני מי להופיע. אם הייתי עשיר? הייתי טוב מאד. לא הייתי עשיר, אבל אפשר לומר אמיד. החיים שם נורא יקרים. חזרנו לפני כשנה. לא רצינו יותר להיות במקום שבו כשפותחים את הדלת אף־אחד לא אומר שלום. החיים נעשו ריקים. הילדים לא חזרו אתנו. הם התחתנו שם, יש להם מקצועות טובים (אחד רופא, השני מהנדס, הבת לומדת ומגדלת ילדים). כן, זה המחיר שמשלמים כשחיים 18 שנה לא בארץ. אני נוסע לפחות ארבע־חמש פעמים בשנה להופעות בארה"ב. מזה, אפשר לומר, אני חי. אני לא משלה את עצמי, אני רואה את המציאות כמו שהיא, ואני מסכים אתה. אני יודע שמה שהייתי פעם בארץ, אני כבר לא אהיה. זה כבר לא הזמן שלי".

חבורת נערים שעוברת במקום מזהה אותו. אחרי שהוא גומר להתפעל מהעניין, הוא רץ הביתה, לירושלים. יספיק לנוח שעה, לאכול, („אני אוכל רק בבית, אצל האשה"), ובשש הוא נוסע לחיפה, להופיע בהילולה של הבאבא־ברוך. שעתיים וחצי הלוך, שעתיים וחצי חזור – בשביל לשיר שני שירים, בהתנדבות כמובן. „לבאבא־ברוך לא מסרבים. „תהיה שם האפלה, משהו לא נורמלי. איך אני אוהב את זה".

„עד היום אני מרגיש שאם היה מישהו שיקח את המקום שלי בזמר המזרחי, הייתי פורש. אבל אין. כל הזמרים החדשים האלה, כמו זוהר ארגוב וג'קי מקייטן וחיים משה – זה לא זה. אני לא אומר שהם לא טובים, אבל אין להם שום דבר ייחודי. כולם אותו דבר. אפשר להתבלבל ביניהם. וגם בין השירים שלהם. אמן צריך שיהיה לו משהו ייחודי. להם אין. היחידי מהחבורה הזו שנראה לי בסדר, קצת אחר, זה שימי תבורי. לו יש בעיני את הפוטנציאל הכי־גדול. אבל הזמר שלהם זה לא מזרחי. אין להם לפי דעתי מה להתלונן. משמיעים אותם הרבה. את הזמר והתרבות המזרחית צריך לחפש במקומות כמו רמלה, כמו דימונה. להם צריך לתת ביטוי, זה השורשים".

יעל פז־מלמד

ג'ו עמר לפני 25 שנה: נערים מזהים אותו ברחוב.

סוכנת ושמה נאוה

מה נאמר בשיחות הטלפון של חוה יערי ואביבה גרנות? מי היו האשה המיסתורית והגבר אלמוני שפיתו את חוה יערי לחשוד כי היו עדים שראו אותה בחברתה של מלה מלבסקי ז"ל? סיפורה של המלכודת המשטרתית וקטעים מתמלילי השיחות הטלפוניות שצותתו על־ידי המשטרה במשך כשבעה שבועות — בפרק נוסף מתוך ספרו החדש של גבריאל שטרסמן "המערוך" היוצא לאור בהוצאת "כנרת", ובו פרטים המתפרסמים לראשונה על פרשת הרצח, ושיחות עם החוקרים.

מאת גבריאל שטרסמן

חוה יערי וציפי קבליו: „את כורכת חבל תליה סביב הגרון של אחותך".

חרף המידע הרב שככר נצטבר בידי המשטרה, לא היה בידיה מידע מספיק בדבר נסיבות מותה של מלה מלבסקי. סגן־ניצב אריה שגיא גם לא היה שבע־רצון משיטת החקירה שהציע פקר חדד. לדעתו, היתה חוה יערי עלולה לחבין מהר מדי מה רוצים ממנה. „הבעיה שלנו היתה", סיפר שגיא לאחר המשפט, „להחזיר את חוה יערי מבחינה מנטלית חודשים אחרים אחורנית".

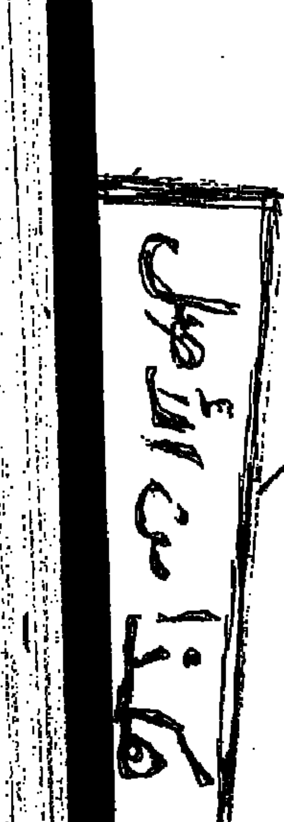
לדבריו, הציע חדד שמישהו יתקשר אל חוה ויתן לה להבין שמישהו ראה אותה בחוף תל־ברוך. חדד הסתמך על העובדה, שיערי הכחישה בהודעתה הראשונה כי פגשה בתיירת האמריקנית. לדעת שגיא לא היו הרבה סיכויי הצלחה לגישה זו. כלשונו: „הם גבלו באפס". הוא היה בעד עריכת תסריט (של התנהגות יערי ואביבה גרנות) לפיו „נדביק את השתיים לתקופה שמלבסקי ביקרה בארץ". גם סגן מפקד משטרת מחוז תל־אביב, תת־ניצב ארמנד לוי, סבר שהיה צריך לחקור יותר לעומק את אישיותה של מלה מלבסקי בשלב יותר מוקדם של החקירה.

כך נולדה היוזמה לשלוח סוכנת־שוטרת, שכינתה את עצמה „נאוה", לבוטיק התל־אביבי של ציפי קבליו, אחותה של חוה, שגם היא עבדה בו. על השוטרת היה לעורר את סקרנותה של יערי בכך שתאמר לה כי היא „מכירה אותה מאיזה שהוא מקום". השיחות הללו היו בבחינת „השלכת חכה", כלשונו של שגיא. באותו זמן כבר צותתה המשטרה לשיחות של חוה ושל אביבה.

ההאזנות לשיחות הטלפון מביתה של חוה יערי, ואחר־כך גם לשיחותיה של אביבה גרנות, החלו בסוף נובמבר 1985, זמן לא רב לאחר שבני משפחתה של מלה מלבסקי ז"ל גילו את אוזנה של המשטרה, כי הם מתקשים להגיע לחשבונותיה בבנק הפועלים בירושלים.

(המשך בעמוד הבא)

(כל הזכויות שמורות למחבר ולהוצאת "כנרת")

(המשך מהעמוד הקודם)

כשבעה שבועות האזינה המשטרה לשיחות הללו, ובפרק הזמן הזה קלטה רבבות מלים.

אותה „נאוה" הציעה לחוה יערי להפגש אתה במלון „הילטון" בתל־אביב. בעקבותיה טילפן לחוה מישל חדד שהציג עצמו כאלמוני המצוייר במידע חשאי אודותיה. ואז טלפנה חוה לאביבה והתייעצה עמה אם ללכת לפגישה הזו או לא.

מקריאת תמליל השיחה ברור בעליל, כי גם חוה וגם אביבה היו בטוחות שמדובר ב„מבצע" של אהוד יערי. היחסים בין חוה לאהוד היו מאד בלתי־תקינים באותה עת. לו חשדו השתיים שמדובר באותו עניין של מלה מלבסקי, אפשר היה להניח שיגירו זו לזו דבר־מה בנדון. מכל מקום, אם פקד חדד ציפה לשמוע מפיהן משהו בעניין הזה, הוא נתאכזב.

עם זה, גילתה חוה יערי עורף והירות לאחר השיחה הטלפונית של „נאוה" לבוטיק, לאחר ביקורה שם. לאחר השיחה זינקה חוה כחץ מקשת מן הבוטיק לטלפון ציבורי בקיוסק, כדי לדווח על השיחה לאביבה גרנות. הימנעותה של חוה מלדבר בטלפון מן הבוטיק עוררה חשדות במשטרה.

בשיחה שנערכה בין השתיים ב־31.12.85 ושלא נגעה למלה מלבסקי, השתמשה חוה יערי במלים „...יכולתי להכניס לה מחבת בראש..." ואביבה הגיבה: „את עושה דברים בחם..."

שבוע אחר־כך, ב־5 בינואר ב־9.30 בערב, מספרת חוה לאביבה על השיחה שבה אמרה לה האשה המסתורית – הכוונה לאותה סוכנת משטרה – שהיא ראתה אותה עם מלה מלבסקי. בשלב זה חוה די בטוחה בעצמה. היא שואלת את „נאוה": „באיזה תאריך?". האשה אומרת לה שאינה זוכרת, אבל „היא ראתה אותי והיא הולכת למשפחה. אמרתי לה: 'בבקשה גברת. אני לא מבינה בשביל מה בכלל צלצלת אלי. את מיד צריכה ללכת למשטרה, לא לצלצל להודיע לי, זה לא שיטה, אם בן־אדם מסתובב עם הרגשה כזו, את זוכרת אותי כי ראית אותי איתה ברחוב, או מיד את צריכה

„זה בולשיט בריבוע, זו המאהבת של אהוד".

ללכת למשטרה. בשביל מה את מצלצלת? את רוצה ממני כסף? את רוצה שאני אמכור לך בגדים בחנות בזול? מה את רוצה ממני?'"

עכשיו מתארת חוה לאביבה פגישה שהיתה לה עם „נאוה" בבוטיק: „היא באה עם חברה, אשה מבוגרת יותר ממנה. אמרתי לה, 'תשמעי, תגשי מחר בבוקר למשטרה', אז היא אמרה 'אוקיי' והלכה. אחרי חמש דקות היא חוזרת ואומרת: 'אני מחר אתקשר עוד פעם'. אמרתי לה, 'אין צורך שתתקשרי עוד פעם, באמת שאין טעם, אני מציעה שתתקשרי למשטרה מחר בבוקר ישר'".

עם זאת, הדאגה נותנת בה את אותותיה. חוה מספרת לאביבה איך שאלה את „נאוה", אולי היא ראתה רק את מלבסקי? כי אם היא ראתה אותה יחד עם חוה, איפה ראתה? „אני גרה בירושלים, אני פה פעם בשבועיים, עוזרת לאחותי בחנות".

אלא שאביבה גרנות בטוחה לגמרי שאיש לא עלה על עקבותיהן. היא אומרת: „זה בולשיט בריבוע".

וחוה: „כן, אבל זו המאהבת של אהוד, את חושבת?... אחרת מה הוא... פתאום מרים טלפון בשתיים־עשרה, אחרי שברחתי מהבית, או כאחת, לידידה שלו בתל אביב ואומר לה, 'תשמעי, תגשי לבוטיק, 213 בדיזנגוף תחפשי מי זו חוה יערי, ותגידי לה שאת מכירה אותה ושאת רוצה לדבר אתה'. את מבינה..."

חוה נשמעת מודאגת למדי ברגע „זה, ואביבה מנסה להרגיעה „או מה אם היא ראתה אותך?"

חוה: „לא, המשטרה תחקור אותה, איפה ראית, באיזו שעה ראית, מתי ראית?"

אביבה: „בטח חוה, מה את מדברת שטויות?"

חוה: „כן, איפה ראית? מה עשית?..."

גם אביבה מאמינה שאהוד הוא האיש המסתתר מאחורי „נאוה": „הבעיה שלך זה שאני אמרתי לך מראש ואת לא תופשת, שאת לא מוכנה נפשית כנראה עוד, שבמלחמה הזאת שלא תחשבי אף לא לרגע שאת לבד. במלחמה הזאת, יש לך עסק עם צר שני. שבשום פנים ואופן הוא לא טמבל"...

אך גם אם חוה ואביבה משוכנעות כי נאוה והגבר המסתורי הם שליחיו של אהוד, מתעורר בלבה של חוה חשד. היא שופכת את לבה גם באוזני אחותה ציפי קבלי ב־6 בינואר ואוזני המשטרה כרויות:

חוה: „ויוי אומרת לי: 'תגידי, את מטומטמת? הרי בטלוויזיה, אחרי הסיפור ההוא (על גילוי גופת מלבסקי בחוף תל־ברוך), המשטרה פנתה לכל מי שראה את האשה הזו והראו את התמונות שלה בטלוויזיה, נכון?'

„את לא נורמלית. איפה השכל שלך? למה לא אמרת לה, מדוע את מחכה עשרה חודשים?"

ציפי: „כן".

חוה: „ראו את התמונות ואמרו שכל מי שראה מתבקש לבוא להעיד במשטרה... אז אם הבחורה הזו ראתה את האשה הזו, למה היא לא רצה למחרת (למשטרה) ואמרה 'אני ראיתי את האשה הזו בנוכחות בחורה שהיא נראית כך וכך, בלונדרינית עם שערות ככה, שמנה, רזה, כך ראיתי אותה?'... הם ביקשו מהציבור, מי שראה את הבחורה, את האשה הזו... לבוא למשטרה. את מבינה, ציפי?"

ציפי: „כן".

חוה: „אז היא („נאוה") לא הכירה אותי, אוקיי... למה את מחכה עשרה חדשים לבוא הנה? ויוי אמרה לי: 'איפה השכל שלך? למה לא אמרת (לה מדוע) את

חוה יערי, אביבה גרנות ושוטרת בתא הנאשמים: „בטח, מה את מדברת שטויות?".

מחכה עשרה חדשים..."

חוה, היודעת היטב שהיא נפגשה עם מלה מלבסקי ב־10 במארס 1985, מוטרדת, ובצדק. היא שואלת את אחותה שאלה הגיונית ביותר: „אז אם היא („נאוה") ראתה, והמשטרה ביקשה את הציבור שראה את האשה הזו (מלבסקי ז"ל) ביום זה וזה לבוא (ולספר), למה היא לא הלכה למחרת בבוקר ואמרה: 'אני ראיתי את האשה הזו עם בחורה בלונדרינית, לא יודעת איך קוראים לה?' – בסדר, בחורה שחורה, בחורה עם שיער קצר, מה שהיא זיהתה אתמול – למה היא לא הלכה למחרת להודיע... כי את התמונה שלי לא הראו, את שלה (מלבסקי ז"ל) הראו, תביני, ויוי אומרת לי: 'תרגעי, את לא נורמלית'. ויוי אמרה לי: 'אז תני לי תשובה הגיונית למה הבחורה לא הלכה למחרת

„נאוה רוצה לפגוש אותי. אני רוצה לתפוס אותה בכוח ולהוציא ממנה את כל הסיפור".

וסיפרה את אותו הסיפור?..." באותו יום נסעה חוה יערי לירושלים „רגועה לגמרי", כדברי ציפי אחותה.

למחרת, ב־5 אחרי הצהרים, מרווחת חוה שוב לאביבה: „מאמילה, הנאווה הזאת צלצלה עוד פעם. היא אמרה שמדברת נאוה והיא מוכרחה לראות אותי. עכשיו אני רוצה להפגש אתה בכל זאת. אחותי ברגע יצאה מהחנות. היא אמרה לי להביא שוטר. להביא שוטר אני לא רוצה, לא רוצה לחסתבך, אני רוצה אותה. לתפוס עכשיו בכוח ולהוציא ממנה את הסיפור. אני מוכרחה לתפוס אותה. או תשמעי מה אני יכולה לעשות. אני אגיד לה שעכשיו אני עסוקה בחנות ואני אקבע אתה עוד פעם... תגידי לי איפה את רוצה שנקבע, אני באה לקחת אותך עם האוטו, ואנחנו שתינו עליה, כי אחותי לא בשביל זה. אני אקח אותך ובואי נגמור עליה..."

אביבה: „לא, אני לא מתערבת בזה".

חוה: „למה?"

(המשך בעמוד 32)

„אמא, את מגעילה אותי"

ב־1.1.86 בלילה הקליטה המשטרה שיחה בין חוה יערי לבין אמה, הינדה רוזנברג. תמליל שיחה זו הוגש במשפט כדי להצביע על לשונה הבוטה של הנאשמת. הגברת רוזנברג דיברה באידיש וחוה בעברית. בין השאר השתמשה חוה יערי בביטויים הבאים כלפי אמה:

„... תקפצי, תריחי לי בתחת, לא רוצה לשמוע אותך [צורחת], את הרגת אותי ואת ציפי, את רוצה להרוג את הילדים שלי גם, את רמאית ושקרנית, את לא נורמאלית, אני לא רוצה לדבר אתך..."

וכעבור יומיים המשיכה חוה באותו נוסח כשדיברה עם אמה מביתה של אביבה גרנות:

„אני אשבור לך את הפרצוף, את מבינה, את מגעילה אותי, תתני לי מנוחה תרדי ממני, תעזבי אותי..."

מי שמבקש ללמוד משהו על מצבה הנפשי של חוה באותם הימים, יוכל למצוא מידע מאלף בשיחתה עם אמה מקץ יומיים. הגברת רוזנברג היא המצלצלת לביתה של אביבה גרנות ומבקשת לדבר אתה, אך חוה, המרימה את השפופרת, אומרת לה „אנו לא רוצה שתדברי עם ויוי".

האם מדברת באידיש ומנסה לדבר על לב בתה וזוכה למענה הבא: „אני אשבור לך את הפרצוף, את מבינה?... את מגעילה אותי, תני לי מנוחה..." ושידולי האם להחזיר אליה את בתה לא רק שאינם מצליחים, אלא שהם מביאים מפי חוה שטף לשון המונית שלא היתה מביישת את תחתית החברה.

שדה רקפות ביער גלעד.

מאת נילי פרידלנדר
צילמה: שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

8. אל הרקפות של מענית וגלעד

זהו טיול למקומות קרובים במרכז הארץ, שיוציא אתכם אל שדות וחורשות, יפות ולא רחוקות, שבהן מתרחש הפלא השנתי: פריחת הרקפות.

המציצים בדרך לאבן־יהודה.

מסוף חודש ינואר ועד סוף פברואר יש מרבדים של רקפות בחורשות של שני קיבוצים – בחורשות של מענית, ליד ואדי ערה, ובחורשה של קיבוץ גלעד בהרי מנשה.

אל מענית: הקיבוץ נמצא במרחק 57 ק"מ מתל־אביב ומגיעים אליו מכביש המהיר חדרה־עפולה, פניה דרומה בצומת עירון, מול האנדרטה של משמר הגבול, שם אפשר לעשות פיקניק ביום בהיר.

פונים דרומה ותולפים על פני קיבוץ ברקאי. לאחר קילומטר וחצי מגיעים לכניסה לקיבוץ מענית. מכאן ידריכו אתכם חברי הקיבוץ אל יער האורנים הנטוע שכל חלקו הדרומי מכוסה במרבדי רקפות. אם ממשיכים מקיבוץ מענית מעט דרומה לכיוון מושב מאור מגיעים לגבעת הכלניות, אותה תיארנו בשבוע שעבר.

כדי להמשיך את הבילוי באיזור ואולי לחזור הביתה עם פטריות ועם כושר גופני, אפשר לחזור לצומת עירון, לנסוע כשני ק"מ לכיוון עפולה ולהגיע, מימין לכביש, ליער עירון, יער אורנים נטוע, שבתוכו יש מיתקנים להתעמלות וגם לצלית בשרים.

אם זה יום יפה ובהיר שבו אפשר לראות רחוק, כדאי להמשיך לנסוע עוד כשלושה ק"מ על כביש ואדי ערה ולפנות ימינה בכיוון הכפר הערבי ברטעה. לפני הפניה רואים מימין (מדרום) מחצבות. הדרך העולה מתפצלת אחרי ק"מ וחצי שמאלה לכיוון הישוב החדש קציר. יש שילוט ואנחנו עדיין בתחומי הקו הירוק. ביום בהיר אפשר לראות מקציר את כל גבעות עירון הירוקות, שבתוכן פזורים הכפרים הערבים והמיסגדים, ולהשקיף על ראשי ההרים הירוקים עד לרמות מנשה ולכרמל. כל זה עושה תיאבון. מאכלים מצוינים מבשר כבש יש בתחנת הדלק, בהמשך הנסיעה בואדי ערה לכיוון עפולה, לפני העליה לאום־אל־פאחם.

אל גלעד – זהו טיול נפלא, המומלץ לכל תושבי האיזור שמצפון לזיכרון יעקב ובמיוחד לחיפאים, שיכולים להגיע לצומת אליקים, על כביש ואדי מילק, בין זיכרון ליקנעם, דרך הכרמל והכפרים הדרוזים, עיספיא ודליה.

בצומת אליקים פונים לכיוון רמת השופט ונוסעים ישר, אחד עשר קילומטרים לכיוון קיבוץ גלעד (אבן־יצחק). כחצי ק"מ לפני הקיבוץ יש חורשונת קטנטונת, שאינה מיועדת לפיקניקים, אבל יש בה שביל הנותן מבט נהדר על מורד החורשה הנראה לבן כשלג. כאן יש פריחת רקפות גדולה ומדהימה, בתוך יער אורנים נטוע. ילדי הקיבוץ פילסו את השביל ושילטו את המקום העובר ליד שדות מעובדים.

אמנון להב מקיבוץ גלעד ממליץ: זהו מסלול חמוד ויפהפה. ומי שכבר היה שם, בעונת הרקפות, יודע שהוא שלא מבלף. ואשר לפיקניקים: באמצע הדרך מקיבוץ דליה לקיבוץ גלעד יש חניון קק"ל נחמד – "חניון ווסטרויל" – על שמו של חבר המחתרת ההולנדית היהודית במלחמת העולם השניה. יש בו במקום ספסלים ושולחנות אחדים וכן אמפיתיאטרון קטן. רק מים אין כאן ואותם צריך להביא מהבית.

אל נחל דליה והביקתה בגבעות הירוקות. כ־4 ק"מ אחרי צומת אליקים פונה הכביש ימינה לקיבוץ רמות מנשה. ע"י הכניסה לקיבוץ יש דרך עפר היורדת שמאלה, עוקפת את הציר ומובילה אל נחל דליה. במורד הגבעות הירוקות רואים את פיתולי הנחל עם הערבות האדמדמות שעל גדותיו. וממול, בהר, ביקתת עץ שהקימו בני הקיבוץ, ממש כמו באלפים השוויצרים. הדרך לא תמיד טובה למעבר רכב ובחורף ואפשר לעשות את המסלול – ארבעה ק"מ הלוך וחזור מאחורי הקיבוץ אל הביקתה, גם ברגל.

מוסיפים את דפי הטיול: ... של הטיול שפורסם ... 16.1.87 צ"ל 3 ולא 4 כמו שפורסם, אך לא נשנה בהתאם את ... כדי לא

טירה בשרון

במסגרת הפינה המוקדשת ליושבי גוש דן, שבשבילם כל יציאה לשדה ולאחו היא חגיגה, עוד קטע בנוף השרון התורפי: למה לכם להצטופף בשמורת המערבית של נחל פולג. המשיכו לנסוע עוד קצת על הכביש המהיר עד למחלף של אבן־יהודה־נתניה־דרום. כיוון שהאירוסים הארגמניים יתחילו כאן רק בעוד שבועיים – פנו עכשיו ימינה לכיוון אבן יהודה. חוצים את מסילת הרכבת, ופונים ימינה, לפני כפר נטר. משמאל לכביש –פרדס ואלון־תבור בשלכת מאחורי שער ברזל ישן. ומימין, איפה שכתוב לא להשליך אשפה וכו', כדאי להיכנס לתוך דיונות של חול ואחו של סביונים והמציצים. בחול תאתרו עיקבות של דורבנים. ביום חורפי־חמסיני אפשר להתגלגל בחולות הזכים והנקיים, וגם לפתוח את הצידניות ולמה רחוק מההמון הסוער.

אחר כך אפשר לגלות טירה עתיקה ויפה, בין פרדסים ומטעי אבוקדו ופקאן. מהמקום שחוצים את המסילה, הולכים מעט צפונה לאורך הפסים ופונים שמאלה לדרך עפר בין פרדסי המדרינות – לא לקטוף, זה שטח פרטי, עד לטירה הגדולה והבאר העגקית החבויה בין מטעי אבוקדו ירוקים ועסיסיים למטע צעיר. מקום יפהפה ומיוחד, במרחק חצי ק"מ מזרחה מפסי הרכבת. לטירה הנטושה, שלא מופיעה במפות, קוראים חנון. רואים את הקשתות שלה מפסי הרכבת, קצת צפונה אחרי שחוצה אותם הכביש לאבן יהודה.

מולכו, ספרדי טהור

הסופר א.ב.יהושע, אחרי הרומן החדש "מולכו", על החיים ומה שאחריהם; על אהבה, תשוקה, ומוסד הנישואין; על החרבות המזרחית והמולדת הציונית; על דת אורכסיטית. מתמודד בספר עם שורשיו הספרדיים. עכשיו היה רוצה לדעת גם איך למות נכון.

מאת שׂרית פוקס
צילומים: ראובן קסטרו

גם הפעם, בספרו החדש "מולכו", מדובר במוות, אבל במוות לח, לא אלגנטי, לא גרנדיוזי כמו, למשל, ב"מות הזקן", סיפור שנכתב לפני כמעט שלושים שנה, אומר לי א.ב.יהושע. בגיל חמישים, הוא אומר, נפתחות לך הזיות מוות אחרות. בסיפורו הראשון, "מות הזקן", קובר הזקן ומספיד את עצמו, מין מהתלה סוריאליסטית. „הסיפור נולד כתגובה נרתעת לבכיו העז של אבי במות סבי. התקוממתי כפני הסנטימנטליות, כתבתי אז תרגיל אינטלקטואלי קר, כחיקוי לסגנון עגנון".

בימי חייו של אביו יעקב יהושע, מנהל המחלקה המוסלמית והדרוזית במשרד הדתות, מורה לערבית ומזרחן, נרתע יהושע מרגשנות אביו, מן הנוסטלגיה שלו לימי הישוב הספרדי הישן בירושלים של סוף המאה הקודמת, עד שסרב להקשיב לאב. האב ויתר, ועל אחד מ־12 ספריו כתב הקדשה: „מה שלא הספקתי בעל־פה, העליתי על הכתב".

„לא הספיק לספר, או לא רצית לשמוע?", אני שואלת את יהושע.

„קשה לומר שנתתי לו לספר. משום כך היתה זהותי הספרדית מונחת במקום מסויים במגירת הווייתי. ידעתי שאפתח אותה פעם, אך לו אמרו לי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

לפני 20 שנה שאקרא יום אחד לרומן שלי בשם 'מולכו' לא הייתי מאמין. אבי תמיד אמר לי: אחרי מותי, חלק מן החומרים שאין לך כוח לקרוא כי הם נוסטלגיה מתוקה בעיניך, ואתה המתכתש היום באידיאולוגיה, דוחה אותם, יעלו לקראתך. עכשיו, אחרי מותו, עולים סנטימטרים ראשונים."

כן, נכון, אומר יהושע, צריך שהאב ימות, כדי לעורר את העבר. לאחר מות סבי ז"ל, שעליו התאבל אבי לפני 30 שנה באותה רגשנות מקוממת, קם אבי והלך בפרץ נוסטלגי אדיר לבקר זקנים בירושלים, לשמוע על עברם, איך עזבו התורכים, ומה היה עם האנגלים, ואיך אכלו ושתו בעיר העתיקה. כשמת אבי לפני שנים אחדות, וגם מפני שהגעתי לגיל שבו מזוהה אדם עם עברו יותר מאיש צעיר. פתאום אתה מגלה שלא כל האופציות פתוחות, שאבותיך קבעו לך משהו. כך צץ ועלה מולכו. את יודעת מיהו מולכו? אומר יהושע ופניו מתיילדים, זה היה גבאי בית־הכנסת שליד רחביה, לשם הייתי הולך עם אבי, בית כנסת של פקידי בנק כבודים, סניורים נחמדים.

איך הגענו מן המוות הלח, הקרוב, אל ספרדיותו של יהושע? דרך מות אביו. עכשיו שוב צל מוחשי בבית יהושע. חמותו, שאליה הוא קשור קשר עמוק, קוראת מובחרת של ספריו, לקתה בשבץ. גם ב"מולכו" יש חמות, ישישה ואהובה, שבסוף הספר נופלת למשכב ומתה. „האם העט שלי הפך מכונת ירייה?", שואל יהושע.

„כל העניין המיני הזה שעבר על כולנו בשנות ה־60, חלף עד כדי הגזמה לצד שני. המין הפך נושא אחרון במערכת היחסים".

ובכל זאת כדי לדייק בעניין הספרדיות, "מולכו" (בהוצאת "כתר")אינו חלילה סאגה של הספרדי השורשי. זהו פקיד, אולי פקידון, במשרד הפנים המתרוצץ אחרי עוולות וקלקולים ברשויות שונות, ותמיד בתחושת עוולה שהמדינה לא נותנת לו מספיק הטבות. ספרדיותו מְתווה רק קווי אופי חלקיים לאישיותו. מולכו הוא סיפורו של גבר המתמודד עם נזילת חיים אחרי מות אשתו מסרטן השד. זכר האשה האהובה רודף אותו כרוח, בכל נסיונותיו בשנה הראשונה להשתדך לנשים אחרות. לא ליצור קשר, כי מולכו מווג עצמו באופן מלאכותי ומגוחך אל סדרה של נשים, תמיד מגיע איכשהו אל מיטתן, וכלום אינו קורה.

מולכו ממקד את תחייתו כ„אבר המין שלו הצפוד בתוך עצמו כעכבר אפור ועייף" – ורק בסוף הספר יבין כי לא בשיקום מיניות תלושה מאהבה, מדיאלוג, יחזור לחיים, אלא באהבה: „האם אני כבר חופשי לגמרי, הרהר בתמהון, בפחד קל, ומה אפשר לעשות בחירות הזאת. נכון, יש נשים אחרות, אמיתיות, אבל מוכרחים ממש להתאהב, אחרת אין לזה תכלית, הרהר מולכו בצער, בראגת־מה, מוכרחים ממש להתאהב".

ספרו החדש של יהושע מאדיר את חיי הנישואין, ואת המיניות הפורצת מתוך קשר רוחני. מולכו חווה אהבה מזוככת מבשר, לאחר שאשתו סרבה לשכב איתו לאחר כריתת השד: „המין בשבילו הוא זכרון עמום, רחוק, אשר ממנו השתחרר, ובמקומו באה אהבה רחומה, חיבה דקה, יחסים אנושיים מורכביים".

לא בכדי קורא מולכו את "אנה קרנינה" של טולסטוי, שמבחין בספר זה כמו ביצירותיו האחרות בין אהבה המונהגת על ידי הבשר לבין זו שבה הרוח מתווה מסגרת לבשר. ועם כל ההלל לרוח, וציוני הדרך הסמליים של ביקורי מולכו בקונצרטים ואופרות, "מולכו" היא יצירה בשרנית ביותר. כל מהלכי הרומן נערכים בין פרטי פרטים של עשיות קטנות יום־יומיות, כמו אכילת השעועית והבשר ופרורי הלחם הנימוחים, עד מילוי טפסים וקבלות לשם החזרי הוצאות והטבות קטנות. בעיסוקי הקטנות: הרוח משוקעת בבשר. בחיים הזוגיים: הבשר משוקע ברוח. בקונצרט האחרון מאזין מולכו ל"שירת האדמה" של מאהלר: שיר המשא והמתן היומיומי עם האדמה. צבירה ואגירה, קצת כסף ואוכל, וגם פסבדו־הנאות גופניות, והפרשות. לדבוק בחיים דרך האדמה, לעבור את החולין וכך להתאהב בחיים. יהושע ידבר בהמשך בהתרגשות על הקשר בין רוח וחומר.

הוא יאמר: „המשכה הרוחני של אשת מולכו אינו מקרי. הפיסיות של המוות אינה מסיימת דברים. מולכו מבין, תוך כדי מהלך הרומן, כי למוות אספקטים מאוד רוחניים. יש רוח מת, כי יש קשר בין גוף ורוח ואיני מדבר על תחיית מתים, כמובן. בשבילי זה האספקט הכי חשוב של החיים. אני שונא את המפרידים בין חומר ורוח. מרבים על חומר כדבר מבזה ועושים רומנטיזציה של הרוח. אני לא מוכן לקבל את קיומה המבודד של הרוח ולא את בינוי החומר".

מולכו משתחרר מרוח אשתו בשלבים, שקולים היטב באופן פסיכולוגי כדרך יהושע: מרגיש חרות ושחרור לא מבוקרים מהולים בצער אך גם בתקוות שיקום מהירה, דרך כעס על העויבה שנעזב על ידי אשתו, מהול באידיאליזציה של חיי הנשואין. ורק בטפטוף איטי חודרת ביקורתו של מולכו על אשתו, לאיסו משתחרר הכעס שהיה בלבו על דקדקנותה וביקורתיותה, על תרבותה הייקית האינטלקטואלית, המתנשאת משהו. עם הבשלת ההודאה בכך שהיתה בו גם מורת רוח, למרות האהבה הגדולה, רק כשמתגלה לו הזוגיות באופן מפוכח כאיזון בין הרצון להיות עם בן הזוג לבין הדחף להיות גם בלעדיו, מבשיל מולכו לאהבה הבאה.

שיר הלל לנישואין, לא אידיאליזציה. והכל דרך מוות. ועוד בצירוף הומור סאטירי, קצת רחמני, על ישראל תמהונית: על פקידיה הנפוחים שאינם רעי־לב, וסנוביה שעוסקים בסקי חורף וטיולי־אופרה מאורגנים, ועיירה נידחת שראש המועצה מנהל אותה כבית תמחוי פרטי בלי פיקוח ממשלתי, ודתיים מזן חדש: אנרכיסטיים. ועל הכל שורה טרונייה נינוחה נגד המולדת, עיקצוץ של אי־נחת המתמזג ביום־יום באופן בלתי מסוכן ולא מפריע, כמו תקתוק של שעון: „נאנחים קצת על המדינה, אבל בלי התרגשות מיוחדת, כמי שנאנחים כבר על גוסס".

בעצם, בתבת שיר תהילה לחיי נישואין.

„אני בהחלט שמח שאת חושבת כך, אני מאמין גדול בחיי נישואין. זהו הקשר האנושי העמוק ביותר, מעמקים על גבי מעמקים. זהו קשר התלוי במימד החרות, שלא כמו קשר דם בין הורים וילדים, למשל. בחיי נישואין אתה ממש תמיד בחירה מחודשת, צריך לעבוד בו בקשר. זהו קשר שלא נגמר, לעולם אינך מגיע בו למיצוי העמקות והאינטימיות".

זהו מסר שמרני־מהפכני, כמו גם הרעיון של אהבה שאינה תלויה בתשוקה, אף שהיא יונקת ממנה, העולה מהרומן החדש שלך.

„אהבה אינה תשוקה, אני אומר זאת בפרוש בספר. יכולה להיות אהבה גדולה שלא יכולה להיות בה תשוקה – ולהיפך. מולכו מגלה, לאחר מות אשתו, שלמרות שזה לגיטימי לתאוות תשוקה ומין עם אחרות, אין משמעות לתשוקה בלי אהבה. כן, השמרנות הזאת, כדבריך, באמת מהפכנית. בכלל, כל העניין המיני הזה שעבר על כולנו בשנות ה־60, כשהכל היה כביכול פתוח ואפשרי, חלף עד כדי הגזמה לצד שני. המין הפך נושא אחרון במערכת היחסים, וגם זה מלאכותי".

אחד מגיבורי "הר הקסמים" של תומאס מאן מגדיר מחלה בגילוי מחופש של כוח האהבה. האם גם מחלתה של אשת מולכו היא אהבה שברחה לאפיק המחלה, נטישת חיי הנישואין?

„חיי נישואין הם בעיני האינטראקציה האנושית הכי־מלאה ואינטנסיווית בין בני־אדם. לכן, כאשר מת מישהו מבין בני הזוג, קיימת שאלה: האם זו סתם מחלה. איני מקבל זאת. אין מחלה סתם. יש קשר בין גוף ונפש. אדם נופל למשכב בתוך הידרדרות נפשית כאשר כוחות האגו נחלשים. גם סוג המחלה אינו מקרי, כשם שסוג מוות הבא על אדם אינו מקרי. מי חולה בסרטן? אולי אנשים אגרסיוויים המנסים לאכול את החברה ולבסוף אוכלים את עצמם. הסרטן הוא ביטוי לאגרסיה עצמית. כשיש מוות בין בני זוג, נשאלת שאלה: מה באינטראקציה גרם לכך? וזוהי שאלה נוראה. יאמרו: איך אתה מעז. האם ייתכן שצד אחד נטש או צד שני גרם למות השני, למרות הנישואין ההרמוניים?"

„מי חולה בסרטן? אולי אנשים אגרסיוויים המנסים לאכול את החברה ולבסוף אוכלים את עצמם, בטוי לאגרסיה עצמית"

האם היו במולכו יסודות שגרמו למות אשתו?

„למען האמת, זוהי שאלה שלא פתרתי לחלוטין ברומן. אבל היו בה, באשתו, יסודות אובססיוויים. היא היתה אינטלקטואלית והוא פקיד שאוסף קבלות. הוא סבלני והיא בלתי סבלנית. הוא בלתי פוליטי ובלתי אידיאולוגי והיא מלאת ביקורת. היא שולחת אותו תמיד להתרחץ, כי כל המזרח הזה הוא אסון בעיניה. בו יש אלמנטים מזרחיים: יחס פחות דרשני מהחיים, יותר פאטאליזם. מקבל את החיים כמו שהם, לא מנסה לשפר. לא מעמיד תנאים. אולי עמדתו זו של מולכו לא נתנה פורקן לביקורתיות האינטלקטואלית שלה. אולי נסתם לה אפיק שמתוכו הגיעה למבוי סתום. אבל יחד עם זאת, מובן שאיני יכול להכריע שהוא המית אותה כפי שזורקת בפניו ידידתו היועצת המשפטית באופן לא אחראי.

„יש בו, במולכו, תחושת אשמה על הקלות שבה נעתר לבקשתה לעזור לה במחלתה, על כך שלא נלחם נגד המוות. הוא מכפר על אשמתו במסע לברלין המסיים את הספר. בברלין בה נולדה ושאליה סרבה לחזור, הוא הולך אל שורשי הסרטן: ביתה שממנו נזרקה, בית אביה שהתאבד, הוא מחזיר אותה הביתה אל מקורות סבלה ועייפותה מן החיים. הוא שם צוי־על כאבה הראשוני, מחזיר אותה הביתה. הוא עושה משהו

א. ב. יהושע בכרמל: „למה פונים רק לספרדי בשאלה איפה ספרדיותך?"

למען הרוח שנשארה אחרי מותה. נושא המיתה באמצע החיים, מטריד אותי. האם זו מין עייפות? האם יכולה עייפות בן הזוג לשנות את תנועת המחלה? האם משנה אם יאמר: עייפתי, מות לך, או ילחם להרוס את המחלה".

לאיזו תרבות ביתנו אותך הוריך?

„לא אהבתי את הדרך שבה אבי ריכר על העבר הנפלא הנהדר עם אנשיו הנעימים והחכמים תוך סתנה להווה המטריד והמנוכר. אני לא סובל את מטפחי מיתוס ארץ־ישראל הישנה והטובה. גם בישוב הישן עם כל גדולתו היו אנשים מושחתים ואכזריים. אבי תמיד התרפק על הימים ההם. התקוממתי. חשתי שהוא מתלונן גם עלי, כאילו שאינני די חם אליו ומשום כך הוא מתרפק על העבר. היום אני קצת יותר סובלני לתלונה, ורשימות שלו שקראתי פעם כלאחר יד – נכנסו כנראה לקרבי.

„אמי, לעומת זה, מרוקאית שהגיעה לארץ בשנות ה־30, כיוונה את ילדיה למרכז החברה, דווקא לכיוון הציוני האשכנזי. שלחו אותנו לגמנסיה רחביה ולא לביה"ס תחכמוני – בית הספר של הקהילה הספרדית בירושלים. חינכו אותנו להידמות להם, לאשכנזים ולא לנו. לכן גם היעדר הח' והע' אצלי. אבל הייתי כמין פיצול. ברחוב לידנו גר סבי חנניה גבריאל יהושע, אב בית־דין ספרדי, בגלימה ותרבוש תורכי, ואני הולך לי ל'צופים' בלב הסוציאליזם הישראלי, תנועת העבודה. אני מחייב אינטגרציה כזו, בתכת והזיות, בעוד 200 שנה אפשר יהיה לשוב לשורשים, לא עכשיו".

מולכו הוא ספרדי בן כמה דורות בארץ. אשתו ייקית. למה השידוך הזה דווקא?

„הייקים הם קבוצה מיוחדת בארץ. באו בעל כורחם לכאן, חשו נזרקים מתרבות גבוהה. הייקים חיים כאן כמין עלבון על שהטיחו בהם שם: אתם לא שייכים. והם הרי חיו שם בסימביוזה עמוקה עם הגרמנים. יש בהם מין ביקורתיות כלפי המציאות הישראלית, והתקשות להתאקלם למנהגים, לשפה. איני מעמיד אותם בספר כקבוצה סוציולוגית, אלא כקבוצה אידיאולוגית: אלה שעשו מלאכתם נאמנה במציאות הישראלית אבל ביקורתיות ומרירות ללא הרף עולה מתוכם. לעומתם מין מולכו כזה, חסר ביקורתיות כמו הישוב הספרדי הישן, יהדות אימפוטנטית. יכלו לשבת עוד 200 שנה בלי לעשות משהו למען הציונות.

אחר־כך חשה יהדות זו עצמה קצת מפגרת מול האשכנזים, אף שיצרה לעצמה חזות אריסטוקרטית. לאחר הקמת המדינה לקתה יהדות זו בהלם וזעזוע מול העליות מארצות־ערב ומצפון אפריקה. ממיעוט מוגן בתוך מערכת אשכנזית הם הפכו חשופים להזדהות עם יהודי המזרח. להגיד: אלה אחינו האותנטיים, חלק מהם לא היה מוכן. לכן לא יצאה מבין הספרדים הישנים שום מנהיגות משמעותית ליהדות המעברות. לכאורה, יכלו להנהיג, ובעצם היו בלתי כשירים ליצור מגע של סולידריות ואמון. וכך מיהרו להתבולל, נישואי תערובת, למשל. אני ניסיתי לראות את דרך ההכלאה, את הרווח וההפסד של הספרדים הישנים".

ומהו ההפסד?

„סוג של סירוס. ויתור על ערכים, שאולי עכשיו הם יכולים לקבל דרך יהדות המזרח אך לא מעצמם באופן אותנטי".

אשתו של מולכו, "הדברנית הגדולה ומובילת השיחה" היא זו הנאנחת יחד עם אמה על המדינה, בלי התרגשות מיוחדת, כמו על גוסס. עמדת מולכו שונה.

„כן, מולכו מציב מין אופוזיציה: נהיה יותר סבלניים, לא הכל מתפורר. הנה, הוא אומר לעצמו בעיירה הנידחת 'זרועה', תמיד יש טרקטור שעובד".

זוהי אולי הסבלנות המפוייסת שלך למדינה, פחות זעם, יותר הבנה?

„נכון. לא זוהי מטר אחד פוליטית, אבל בגיל 50 מתייצב אדם על דעותיו בצורה יותר מתונה. יותר רחמים, פחות כעס. זהו יסוד ספרדי של בן המקום שאבות אבותיו כבר הגיעו לכאן מזמן, ללא תנאי, בלי תרועה גדולה לבשורה דתית, סוציאליסטית, משיחית. המקום הזה הוא בשבילי הבית בו נולדתי, ואליו אני שייך, לא על תנאי. בציונות היה תמיד יסוד של תנאי. אי־אפשר היה לתת אותם ליהודים ככה בלי אמירות גדולות על חברת מופת חדשה, החזרת תפארת ליושנה. לא אמרו סתם: חזור הביתה. לא אמרו: בוא, כי יהרגו אותך בחוץ. פיתו את הילד בשוקולד כדי שישוב הביתה. תפיסת מולכו את המולדת, וזו תפיסתי, שהיא מקום שאליו הוא שייך, הבית".

„הישוב הספרדי הישן, יהדות אימפוטנטית, שיכלה לשבת עוד 200 שנה בלי לעשות משהו למען הציונות. אחר־כך חשה עצמה קצת מפגרת מול האשכנזים".

משום כך, כשהוא מתלווה אל העולה החדשה מרוסיה שלא התאקלמה כאן, ומחזיר אותה לרוסיה, הוא לא רואה בכך מעשה לא־ציוני?

„בדיוק. נמאס למולכו לשמוע ביקורת ואי־נחת. מי שלא חש כאן בית, אלווה אותו החוצה בלי כעס. זו הגדרת הציונות שלו: אדם חש שהוא שייך לביתו. יישבו פה רק אלה שזהו ביתם".

מספרים כי יצחק נבון הביע טעם אכזבה מכך שאינך כותב על שורשיך הספרדיים, וכשיצרת טעם ספרדי ב"גירושים מאוחרים" הוא היה הומוסקסואל. והנה עכשיו אתה בבר מולכואי.

„זה מאוד מוזר. אני תמיד שואל: למה פונים לספרדי בשאלה איפה ספרדיותך? האם ישאלו גם הונגרי, היכן הונגריותך? לא. שואלים את בן־העדה הנחשבת חלשה. גם אם כושי יכתוב בסגנון קפקאי מופשט יגידו: אתה, אתה מתבייש בכושים. ככה נראית לי התביעה המוסרית כלפי. אבל כאמור, זהותי הספרדית חיכתה במגירתי".

באחד ממסעותיו המוזרים של מולכו הוא מתיישב מול ערבי בווינה, וחש קרבת־אח פתאומית.

„הערבים היו חלק ממערכת משפחתי, לא זרים. השייכות למזרח היא גם השייכות לערבים. היו בין הספרדים ילידי הארץ שטענו כלפי הציונות: לו ניהלנו אנחנו מו"מ עם ערבים היינו משיגים הבנה ופשרה, כי המנטליות שלנו דומה. בשבילי ערבי היה תמיד בן־הדוד, לא האח. לכן אני מרשה לעצמי להתעצבן עליהם כמו על בני עמי, וכשדיברתי עם אנטון שמאס, דיברתי באופן בוטה וגלוי כמו שאני מדבר עם יהודים. בלי מעטה התחסדות, בלי הפטרונות של אנשי השלום הפוחדים לפגוע בהם. עם כל יונותי, אני יכול לדבר בגלוי דווקא עם בני דודי".

„הערבים היו חלק ממערכת משפחתי, לא זרים. לכן אני מרשה לעצמי להתעצבן עליהם כמו על בני עמי. בלי מעטה ההתחסדות, בלי הפטרונות של אנשי השלום".

מולכו מגיע לעיירה הנידחת 'זרועה' במין רביזור מטעם הרשות, ושם הוא שב כביכול אל מקורותיו. עם זאת, אנשי זרועה מפחידים אותו. ואותך?

„גם אותי הם הפחידו בשעתו. היום פחות. בתקופה מסויימת הם איימו על זהותי. אך בחמש השנים האחרונות אני חש קשר, לא אומר אהבה. זה צבוע. פתאום אני כועס על אלה הרידקטים והמוסרניים האומרים: אתכם לא נדבר, אתם לא פרטנרים, כי אתם שרון. תיהרס המדינה ולא ניתן לכם לגיטימציה. זה מקומם אותי".

עיצבת בספר זוג דתיים מוזרים, אורי ויערה, הפונים אל מולכו בהצעה שישא את יערה לאשה מפני שלא הצליחה להעמיד ולדות לבעלה. אורי, שהיה מדריכו של מולכו, שכטריסט לשעבר, אמור לגרש את יערה למען מולכו. לטענת בעלה, מולכו היה מאוהב בה בתיכון. כך או כך, דתיים תמהוניים אלה, גם מעלים מעלית בשבת, ומדברים על חיפושי משמעות בנוסח בני־נעורים. אלה דתיים מן החיים?

„אולי אני קצת מגוחך על חשבונם, אבל ניסיתי לא להיות אגרסיווי. זו לא סאטירה נגד הדת, התיאטרון מלא בהן, ואני עייף מכך. ניסיתי לתאר דתיים אנרכיסטיים כמו שמכנה אותו מולכו, אנרכיזם מתירני. ואם יאמרו: אין דבר כזה, אזכיר שהיו שאמרו כי ערבי ששורף יערות – אין דבר כזה (הכוונה לסיפור "מול היערות" – ש.פ.), ובאמת לא היה, והיום, אני נבוך מכמות ההצתות מסוג זה. אולי הנוסחה תתגשם. ועם זאת ניסיתי להביט בהם באופן סימפטי: אנשים מחפשים, חיים בשיכון נידח, הרחק מהמטריאליזם הישראלי. המוטאציה הזאת, של שכטריסט דתי, אפשרית במציאות הישראלית בימי חזרה בתשובה וחיפוש".

■

פוליטיקה, אידיאולוגיה, ספרדיות ישנה, מזרחיות חדשה, הלל לנישואין, פיוסי מולדת. אך המוות עדיין לח בסלונו של א.ב.יהושע בחיפה. נכנסים ויוצאים מבית החולים, ממיטת החמות. יהושע לא יוותר. הוא רוצה שחמותו, חסרת התנועה, תקרא את ספרו החדש. מולכו, הוא אומר, לא היה נולד אלמלא העמידני מות אבי לפני ארבע שנים מול מוות ממשי. „היום הכי משמעותי לגבר, הוא יום קבורת אביו". מזכיר יהושע את פרויד. המוות, הוא אומר, נעשה לי קונקרטי. היכרתי גם את ההתאבלות המרוממת. ברגעי המוות שלו הייתי קר. רציתי שישתחרר מיסוריו. אחר־כך עיבדתי אותו באופן חם יותר למערכת נפשי.

א.ב.יהושע, חושב על מותו. הוא מקווה שלא ינשור כתפוח באוש מן העץ, נטול כל מעלותיו, בבוא יומו – כדברי ניטשה על "המוות החופשי". ירצה, הוא אומר, לדעת איך למות נכון. למות מודע. להתכונן אליו. למות יפה. שיהיה מוות איכותי. ■

טוב אנשים בלי גן־עדן מעדן בלי אנשים

א ם ההגדרה של לבנטיני היא של מיזוג, לא של חיקוי, של מי שספג במזרח את תרבות המערב, הרי מבחינה זו אני בהחלט ממוזגת. התחנכתי בקהיר בבית־ספר של נזירות צרפתיות והורי, במיוחד אמי, היו ספוגים בתרבות הצרפתית בצורה כמעט פנאטית. (ועד היום היא מדברת איתנו צרפתית). בעוד שמתרבות המערב קיבלתי את היכולת להיות ישירה וגלויה, הרי מהמזרח ספגתי ערכים כמו התחשבות בזולת, רצון לא לפגוע ואולי גם סובלנות. ומשהו לנשמה, רך וחם יותר. אני מרבה לבקר בפאריז (אחי גר שם) ואיני מרגישה שונה מהם בשום דבר, רק בכך שאין שם את החום האנושי, האיכפתיות והקירבה בין אנשים. הם קרים יותר ומסוגרים כל אחד בעולמו.

פתגם ערבי אומר: עדיף אנשים בלי גן עדן מאשר גן עדן בלי אנשים. אני יודעת להיות לבד, אבל מעדיפה להיות עם אנשים. יש לי הרבה חברים ואני מרבה להיפגש איתם. כשמישהו בצרה או במצוקה אני מוכנה תמיד לרוץ ולנסוע כדי להיות נוכחת כשצריך אותי, גם כשזה על חשבון עבודה או מנוחה. ואני זוכה לאותו יחס מצד החברים.

דווקא הרגישות שלי היא מקור החוזק שלי. התרגלתי לקחת על עצמי, לתמוך רגשית בסובבים אותי. לכן לא מתאים לי להחלש, אסור לי להישבר. אני אוהבת אנשים אמיתיים, כנים ויודעת לקבל אנשים כמות שהם. חוש ההומור, זו התכונה שאני הכי אוהבת אצל אנשים. זו תמונה של אנשים חכמים. ההומור, היכולת לקחת את הדברים ברוח טובה, זה מה שהופך את החיים לנסבלים. את שואלת במה אני גאה.

שטח פרטי

ליליה נגר

שחקנית ומנחה בטלוויזיה

לינדה בסדרה „משפחת עזרא ספרא ובניו", נולדה בת"א. בגיל שנתיים חזרו הוריה לקהיר, שם התחנכה בביה"ס של נזירות צרפתיות. ב־1951 עלתה ארצה, התפרסמה כזמרת („לימון לימונרו", „אל תקח הכל ללב"), שירתה בצבא בתזמורת חיל אויר ובחיל הקשר, הופיעה בתיאטרון („אמי הגנרלית"), הנחתה מופעים, עבדה ברדיו ובטלוויזיה בתכניות לילדים ולמבוגרים. לפני 3 שנים התאלמנה מיעקב חזמה, עורך [illegible] ועיתונאי שהיה מנהל [illegible] קול ישראל בערבית. אם לשתי [illegible]

ליליה נגר: לא להיות מוכן במאה אחוזים זה לא לחיות מקצועי.

אני גאה בבנות שלי וגאה מאד שחייתי במחיצתו של אדם נפלא, גאה בכך שבחר בי ושהייתי לאורך כל הדרך, אותו דבר בעיניו, נושא להערצה, ולא איכפת לי להישמע רברבנית. אני גאה בכך שאני שלמה עם מה שאני עושה ועושה נכון מה שאני עושה, דברים גדולים וקטנים. ולא על מנת להוכיח את עצמי. יש לי אותה התייחסות לדברים שאני עושה בבית, דברים שאף אחד לא רואה ולא יודע. זה עניין של אופי ורגש אחריות.

כשאני לא מוכנה לגמרי, אני נלחצת. אני רוצה להגיע לאולפן מוכנה עד הפרט האחרון, לא מזלזלת בשום דבר. בעיני, לא להיות מוכן במאה אחוזים זה לא להיות מקצועי. להתכונן, לתחקר, להיפגש, לדאוג שאראה טוב, שהתלבושת תהיה מתאימה. לפעמים אני משאילה חולצות או סוודרים. מה שטוב על המסך לא תמיד טוב לי בחיי יומיום, אבל רוב הבגדים הם כאלה

אני גאה בבנות שלי וגאה מאד שחייתי במחיצתו של אדם נפלא, גאה בכך שבחר בי ושהייתי לאורך כל הדרך, אותו דבר בעיניו, נושא להערצה, ולא איכפת לי להישמע רברבנית.

מעדן בלי אנשים

על מה את מתחרטת? שכשבעלי היה חולה מאד לא יכולתי לדבר איתו כמו שמדברים עם אדם לפני שנפרדים ממנו. הוא העדיף להתעלם מחומרת מצבו ואני הצטרכתי לשחק את המשחק.

מה מביך אותך? כשאני נראית לא טוב.

מה מפחיד אותך? כל סוג של התמכרות. והזיקנה; כשיש לך חיים מאד פעילים ותוססים, את תוהה מתי יהיה המעבר ואיך תסתדרי עם זה.

את מי היית רוצה לראיין? את פרופסור ישעיהו לייבוביץ.

את מי היית רוצה לפגוש? את סימון סניורה.

על מי את מרחמת? על אנשים שלא נוח להם עם עצמם.

מה מעצבן אותך? פטפוטים ורכילות.

מה מרגיז אותך? אנשים שלוקחים את עצמם ברצינות תהומית.

ממה את נעלבת? מאי צדק.

מה משעמם אותך? בינוניות.

ממה את מתעבת? שקר.

מה משמח אותך? שגם אחרים מצליחים. אני מפרגנת.

מה את שונאת לעשות? לתלות כביסה.

מה חשוב לך? להיות צלולה כל הזמן, להמשיך לחשוב ולחוש את המסביב, לא לשקוע באפטיות.

מה ישראלי בעיניך? בית ושמש.

מה את שונאת בארץ? את הקיצוניות וחוסר הסובלנות של סקטורים מסויימים כלפי אחרים.

איזו אישיות בת זמננו את מעריכה במיוחד? בן־גוריון וצ'רצ'יל.

מי היו גיבורי ילדותך? קארי גרנט, קלארק גייבל, ויויאן לי, ג'ינג'ר רוג'רס ופרד אסטר, אסתר ויליאמס.

למי רצית לדמות? לג'ניפר ג'ונס. היא היתה מאד מיוחדת בעיני.

מהו זכרון הילדות החזק שלך? אבי לקח את אחותי ואותי לתערוכה גדולה בקהיר ובאחד הביתנים אפשר היה להקליט. אני זוכרת את עצמי יושבת ושרה, רועדת מפחד, והמכונה חורטת את התקליטון הקטן.

מה המאכל האהוב עליך? גבינות.

אילו יכולת, מה היית משנה בעצמך? יותר גבוה, עיניים יותר גדולות. עם האופי הצלחתי להגיע לסודוס וינדי.

איזה גבר נאה בעיניך? גברי באופיו אבל עדין נפש, חם, מתחשב, חכם, סמכותי.

מה את רוצה להיות כשתגדלי? לא רוצה לגדול.

[illegible] לובשת גם מחוץ לאולפן. כשאינני מרגישה [illegible] בגד, כל העניין אבוד. אני אוהבת בגדים [illegible] ספורטיביים, שובבים, חצי אלגנטים. ברוב שעות [illegible] אני במכנסיים; אינני מסכימה עם הדעה [illegible] זה לא נשי. להפך, ככל שהבגד גברי, הוא [illegible] יותר את הנשיות. באשר לצבעים, שוב ושוב [illegible] במלכות הלבן. אוהבת גם כחול ובשנים [illegible] גם ורוד.

[illegible] רואה את עצמי בטלוויזיה כבר שנים, אחרי [illegible] של הפעמים הראשונות התרגלתי ולמדתי [illegible] על עצמי, לראות איפה זה יותר מדי ואיפה [illegible] איפה צריך לשפר ואיפה לשנות. אין לי [illegible] לא מכורה לטלוויזיה. כשאני בבית, אני [illegible] אוהבת את „זה הזמן", מעריכה את [illegible] הקרא, אינטליגנטי מאד. לפעמים [illegible] כמו „כן אדוני ראש הממשלה". אוהבת [illegible] יותר תיאטרון. הקולנוע, גם בגדולתו, [illegible] בתיאטרון – החווייה מיידית, [illegible] עכשיו לפני הקהל המסויים הזה. [illegible] המשכת קיומו של התיאטרון [illegible] הטלוויזיה. מהצגה אני לא יוצאת [illegible] כשהיא רעה, אני מקווה, רוצה לתת [illegible] השני היא תשתפר.

[illegible] בראש וראשונה שאנסונים [illegible] מונטאן, בקו, בראסאנס, [illegible] מסוים, אוהבת להאזין [illegible] ישראליים שקטים, עם [illegible] איינשטיין, שלמה [illegible]

בתיאטרון – החווייה מידית, שחקנים שמופיעים עכשיו לפני הקהל המסויים הזה. מהצגה אני לא יוצאת באמצע, אפילו כשהיא רעה, אני מקווה, רוצה לתת צ'אנס, להאמין שבחלק השני היא תשתפר.

ארצי ועכשיו ריטה. יש לה כאלה איכויות בקול, משהו טבעי שמעביר כי צמרמורת. אני אוהבת מאד מוסיקה ערבית, לא בריוק זו, העממית, הפשוטה של מחיאות הכפיים הקצובות, שחדרה לאחרונה, אלא הקלאסית. יש בה המון דקויות, סולמות רבים, לא רק המאזור והמינור של המוסיקה המערבית. מי שיודע לשמוע את המוסיקה הזאת, יש לו הנאה עצומה. בדרך כלל אני מאזינה לרדיו, יש מבחר גדול מכל סוגי המוסיקה. אבל כשאני עושה לעצמי חגיגה, אני שמה תקליט או קסטה. פירוז, למשל, זמרת שהיא סינתזה של מזרח ומערב. [illegible] על [illegible] המזרחיות. אום כולתום, שהיא סופר־קלאסית. בילדותי חשבתי שהשירה שלה כבדה מדי. ככל שהתבגרתי הבנתי יותר וגיליתי שזה עולם ומלואו. [illegible]

האחרונים. זמר המכבד את עצמו שלא זכה לבצע לפחות של שיר אחד של וואהאב – פיספס.

אני אוהבת לקרוא רומנים, אוטוביאוגרפיות וביאוגרפיות. קוראת ספרות ישראלית ומתורגמת, ובמקור – ספרות צרפתית ולפעמים ספרות ערבית. תמיד יש לי כמה ספרים ליד המיטה ואני עוברת מאר לשני. עכשיו זה „פריים פריים", ספר מרתק של שלום דרוויש, „מצבים" של ורדה רזיאל־ויזלטיר ובצרפתית – „אמנות הזמן" של ז'אן לואי שרייבר. מרבה לקרוא עתונים ומדי פעם קונה גם ז'ורנלים של סריגה ורקמה, בתקווה שאתפנה לעסוק בעבודות יד. אני מרבה להתעסק בבית, לטפח, לבשל, הכל עם כפפות גומי, כדי לא לשבור צפורניים. חברים אומרים שאני מבשלת טוב. קוראת מתכונים וספרי בישול ומדמיינת לעצמי, לפעמים מנסה משהו חדש, אבל הבסיס הוא בהחלט המטבח של אמי, מטבח יהודי־מזרחי, פה ושם עם שינוי קטן. אני אוהבת שהבית יהיה נוח וחם, נקי ומסודר אבל לא בית מרקחת או מוזיאון, בית שחיים בו אנשים. הבת הגדולה חיה בבית, הצעירה, חלק מהזמן בתל־אביב וחלק בבית. אני חושבת שהחום, הקשר, האיכפתיות והליברליות מאפשרות לנו לחיות יחד. ליברליות במידה הנכונה, אני לא יורדת לחייהן. איכפת לי, אבל תוך כיבוד רצונן והרגשתן. שיהיה להן טוב, אבל לא לחנוק. כך היה גם כשאביהן חי. הוא היה ליברלי ביחסו אל הבנות, אני חושבת שלמדתי זאת ממנו.

בילדותי חשבתי שהשירה של אום־כולתום כבדה מדי. ככל שהתבגרתי הבנתי יותר וגיליתי שזה עולם ומלואו.

הבית, בשבילי, זה ה'ביחד'. סגנון הריהוט רחוק מלהיות קלאסי; אין אחידות, אבל בתוך האווירה המשוחררת והנינוחה של ריהוט מעורב, מודרני וכפרי, נעים לי שיש פריט קלאסי, כמו נקודת חן. מפה רקומה, ישנה, מנורה עתיקה. חשוב כמובן שתהיה הרמוניה בין הפריטים. אפשר לחלום. הייתי רוצה, למשל, ציור של רנואר על הקיר. אני מאד אוהבת את הזוגות הרוקדים שלו. אוהבת גם את דלקרואה ואת טולוז לוטראק. אוהבת אנשים וגופים בציורים. לא פירות, לא פרחים.

צמחים אני אוהבת מאד, חיים, ויש לי עציצים רבים. אני מטפלת בהם בשקידה וכואבת מאד כשצמח נובל. הבית בשבילי זה גם ירושלים. כשעברתי אליה מת"א, בעקבות נישואי, לא ידעתי איך אסתדר, היה נדמה לי שלא אחזיק מעמד. אבל התחלתי לאהוב אותה ולהרגיש אותה. החיים בירושלים השפיעו על תפיסת העולם שלי, על הקריירה, על אורח החיים כולו. בירושלים יש הרגשה של שילוב הרוח עם החומר. בערים אחרות, עם כל הכבוד, יש הרגשה של חומר בלבד. ת"א היא מרכז התרבות, והכל מתרחש שם, ובכל זאת יש הרגשה שזה חומר. פה, כשאת מסתובבת, יש הרגשה של התעלות. זה נשמע מליצי, אבל זה ככה. כשאני מטיילת עם אורחים ו„מוכרת" להם את ירושלים, זה מצחיק אותי לפעמים, אבל בתוכי תוכי אני יודעת שאני נהנית יותר מהם.

ראיונה: נורית ברצקי
צילום: יצחק אלהרר
(סקופ 80)

שיכורים

משהו:

הלחם בתאוות עבודה! הפסק לעבוד!

אפטר שייב זה כבר יותר מדי

יש לנו, אני מתכוון לנו העיתונאים, יותר מדי כוח, אני אומר לכם, יותר מדי, וזה מדאיג.

אפשר היה להגיע למסקנה הזו בעקבות אוטובוס 300, או בעקבות העובדה שכאשר היתה ישראל צריכה לבחור לצד מי לעמוד בפרשת איראן, לצד נשיא ארה"ב או לצד העיתונות שלו, בחרה ישראל בצד החזק, שיותר מסוכן להסתבך איתו.

כל זה משכנע מעט מאוד, ובעצם לא תפסתי עד להיכן התנפחו מימדי כוחנו, עד שראיתי פתאום סירטונון פירסומת בטלוויזיה שלי באירופה. פירסומת לאפטר שייב.

גבר שוכב, עיניו עצומות, במיטה זוגית שצד אחד שלה ריק. הצד הריק כבר קם. זו חתיכה שחייבת לחזור הביתה, או לצאת לעבודה. היא מתלבשת, מה שגורם לגבר שבמיטה לפקוח חריץ בעפעפיו, ולראות סידרת תנועות ששוות פנס. היא מעיפה בו הצצה אחרונה, מחייכת לעצמה חיוך שמראה שלא היה לה רע שם, ומתכוונת לצאת. לפני שהוא יוצאת, היא עוצרת לרגע, על השולחן בקבוק של אפטר שייב. היא מזילה ממנו טיפה על אף כף ידה ומורחת על הצוואר. הופ, כבר יצאה. שם הבושם הגברי המשגע אותה, לא קשה לראות, הוא „ריפורטר". יעני, כתב.

התמונה הבאה מראה לנו את הנערה בתא טלפון ציבורי. היא לא יכולה, כנראה בבירור, להשאר אפילו לרגע בלי הגבר המשגע שהשאירה בחדרו, והיא מצלצלת אליו ואומרת: „הי, ריפורטר, מה אתה עושה הערב?"

אחי העיתונאים, אני אומר לכם שאם יש אפטר שייב על־שמנו אנחנו במצב קשה, שלא התכוונו אליו מלכתחילה. העניינים יצאו משליטתנו, כמו תמיד כשטבעת העוצמה נמצאת בהזקת מישהו.

לא איכפת לי שמקצועי הופך להיות סמל מין גברי, אבל אני זוכר שפעם זנב התרנגול היה שייך לבעלי מקצועות אחרים. יכול היית למצוא אפטר שייב אדמירל, וזה לא היה משונה. סכין גילוח דיפלומט נשמע סביר. סיגריות נלסון, קוניאק נפוליאון, בסדר. אבל עיתונאי?

קוליגותי, אני מציע שבנקודה זו נעצור ונחשוב.

אחרת נתעורר בוקר אחד, ונצא על המדפים קרם גילוח ויצטום.

געגועים לגרעינים

הייתי יכול לכתוב רשימה ארוכה ובכיינית בקול רם על געגועים אל מה שהשארתי בארץ. אכתוב הפעם רק על געגועים לגרעינים.

מה לעשות, ובאיטליה, בה אני תקוע כרגע, לא מעריכים את המעדן הזה. תוכל לדבר כאן עם אנשים על מיץ ענבים מקולקל, שהם נוהגים לשתות בכל ארוחה בכוסות זכוכית מפוארות. אבל נסה לשוחח עם צאצאי הברברים האלה על גרעינים, והשיחה תגווע בסידרת שיעולים, שתיקות, ובהיות בתיקרה המצויירת. קשה. לך תסביר למי שלא קיבל מימיו שום חינוך, מהו טעמו של גרעין קלוי כראוי, מומלח כדקות, וטרי כשידה. אין עם מי לדבר.

אינני מתנשא, ולפעמים גם אני נוהג כמנהג הילידים, ושותה את מה שהם נוהגים לשתות, ואוכל את מה שהם קוראים אוכל, אבל לבי יוצא לגרעיני ארצי.

לא מכבר, לפני חודשים אחדים, כאילו ניבא לי ליבי (זו לא רשימה על התקף לב) שאנותק מן הגרעינים, כתבתי רשימה במדור זה בשיבחם. אמרתי אז שאין הגרגר האציל חסר אלא מעט סנוב אפיל, כגון שרה מיוחד, שיבול גרעיני החמניות שלו יקר ומפורסם במיוחד.

השבוע, בחבילת המכתבים המערכת הגיע גם מכתב מרניאל יצחקי מקיבוץ שער העמקים.

הוא כותב על אותו קטע:

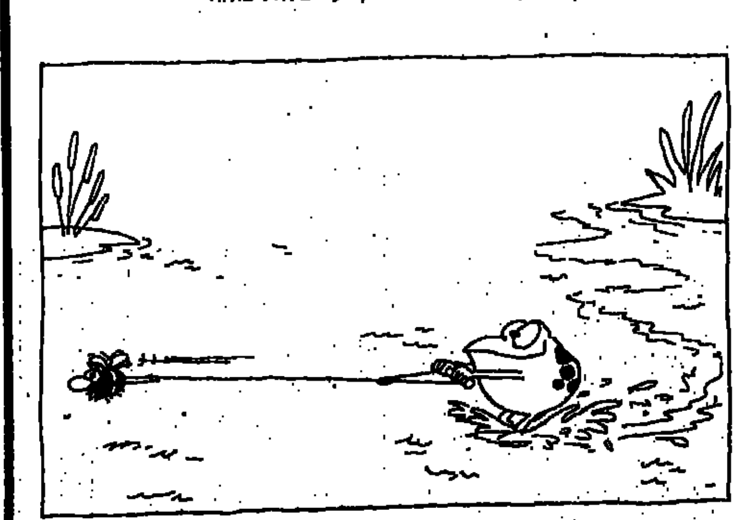
„אתה מסיים: 'אני רוצה שקית קטנה מיבול השדה ההוא'. אני הוא זה שיצר את זני החמניות הנזרעות זה 15 שנה על 60.000 – 90.000 דונם מידי שנה, כולל הזן החדש בעל הזרעון הארוך, המתחיל לצאת לשוק. שלח לי כתובת שאליה אני יכול לשלוח לך זרעוני חמניות מהיבול החדש ומהזן החדש. כתוב ואל תהסס".

זה מתחיל להשמע טוב, בציר משובח, שאני אשיג לי מעט ממנו. באמת אשגר לך, רניאל, את כתובתי, ואני כבר לא יכול לחכות לרגע בו אשחיל גרעין ראשון בין שיני הקדמיות, וקריק ענוג יישמע.

פינת השלולית

קריקטורה זו הגיעה בדואר מחיילת שלא רוצה שאגלה מה שמה. היא שלחה אוסף קטן של קריקטורות בנושא השלולית, צפרדעיה ונסיכותיה. זו, לדעתי הטובה והמקורית בכולם.

צאו וראו כמה ממזרים הם בני האצולה. נסיך, גם כשהוא צפרדע, ממשיך לעשות חיים על חשבון אחרים. לא פלא שנסיכות אוהבות צפרדעים כאלה. זה אמנם לא כל כך צודק, אבל כל נסיכה רוצה להיות בצד שעושה סקי מים, ולא בצד שמושך עד כלות כוחו.

מאיר עוזיאל

סוכנת ושמה נאוה

חוה יערי וסניגורה עו"ד עדנה קפלן: „תתאפקי".

(המשך מעמוד 20)

אביבה: „אחר־כך אני אגיד לך למה... אם כבר תלכי, רק לבד".

חוה: „אני לא יכולה ללכת לבד, בגלל זה שאני לא יכולה לפעול לבד, כי אם היא באה עם עוד חברה, אני באה לבד, אני לא יכולה, היא..."

אביבה: „אז אם היא באה עם חברה, תגידי שאת לא רוצה לפגוש אותה".

חוה: „אני רוצה לפגוש אותה לבד ואז..."

אביבה: „רק לבד".

חוה: „המטרה שלי לקחת ממנה את התיק ולראות מי היא".

„למה היא רודפת אחרי? אני אלך לבד ואחטוף לה את התיק".

אביבה: „כן, אל תסתבכי, אל תסתבכי, לא אתי ולא עם ציפי... אני לא יודעת, אולי תשאלי את העורך־דין... תגידי לה בטלפון, אם היא לא נותנת את הפרטים בדיוק מי היא, את לא הולכת לפגוש אותה".

חוה: "... למה היא כל־כך רודפת אחרי, לדעתך?... ואם אני אלך לבד ואני אחטוף לה את התיק, לא בסדר?"

אביבה: „לא".

חוה: „לא טוב?"

אביבה: „לא, לא, בפירוש לא".

חוה: „הבנתי... כן, אני אתן לה את הפרטים שלי. אני אתן את הפרטים שלי, שתגיד לי מי היא, מה היא רוצה. שתסביר לי בשביל מה היא מספרת את זה. מה היא רוצה ממני?"

אביבה: „נכון, אחרת את בכלל לא באה".

חוה: „כן".

אביבה: „ולא את אחותך ולא אותי ולא אף אחד".

חוה: „אם אני אפגש אתה לבד, אני אטרוף אותה".

אביבה: „לא חוה, תתאפקי, תגידי לה שאם לא, את לא נפגשת אתה".

חוה: „הבנתי".

אביבה: „הבנת?"

חוה: „טוב"...

ב־9 בינואר מספרת חוה לאביבה על שיחתה עם האלמוני וחודרג, המנסח במאמצים גואשים לדלות ממנה מידע. אבל בנושא זה שפתיה חתומות: „...

תשמעי מה שקורה בינתיים. הנאוה הזאת צלצלה ואחותי הרי צרחה עליה. את יודעת? עכשיו היא צל'צלה עוד הפעם והיא נתנה לי את החבר שלה (חדר)... צ'חצ'ח אחד, פריח... והתחלתי לצווח. 'דע לך שאני בבוקר... הגשתי תלונה במשטרת רמת־גן', אמרתי לו. 'אני הגשתי תלונה, והטלפון הוא בציתות... אז כל מה שיש לך להגיד עכשיו, אתה יודע שמואן'. והוא אמר: 'תשמעי מה שאני רוצה להגיד לך, לא כדאי לך...'. אמרתי לו: 'למה אתה לא הולך למשטרה?' אז הוא אומר לי: 'כי את מכרה זהב בשבילי'. אמרתי לו: 'אני תפרנית'. 'אז את תקחי כסף מהבעל שלך ותתני לי', הוא אומר, 'את בשבילי מכרה זהב'. אמרתי לו: 'מי אתה, אתה יכול להגיד לי?' אז הוא אמר לי: 'אני אתן לך רק רמז אחד, אני ממסעדת דגים'. אמרתי לו: 'איך קוראים לך? מה זה מסעדת דגים? איך קוראים לך? מאיפה אתה? תבוא הנה לחנות, אני אתן לך מה שאתה רוצה'. וצרחות היו בטלפון כמו אני לא יודעת מה... אחותי לקחה את הטלפון. צלצל עוד פעם. אז הוא אמר לאחותי: 'את כורכת חבל תליה סביב הגרון של אחותך'".

כאמור, היתה חוה יערי ברעה כי כל השיחות המסתוריות הללו, שתחילתן בנערה ששמה „נאוה" והמשכן בגבר שאינו מזדהה והטוען כי יש לו מידע חסוי עלית, מקורן באהוד. כך גם סיפרה בטלפון לאביבה גרנות, ואביבה אף לחצה עליה לחשוב בכיוון זה. אלא שזמן מה לאחר השיחה האחרונה עם הגבר

„תקחי את הכסף מהבעל שלך ותתני לי. את בשבילי מכרה זהב".

האלמוני, דיווח המאזין המשטרתי שחוה טילפנה לבעלה וסיפרה לו על „שיחות הסחיטה".

אבל כשאמרה חוה לאביבה כעבור שעתיים, בערב של ה־9 בינואר 1986, כי היא יוצאת בדרכה לירושלים, התעורר בלבו של פקד מישל חרד חשש, שבדעתה להשמיד ראיות בפרשה. את ההחלטה לעצור את חוה יערי מיד, בדרך לירושלים, קיבל סגן מפקד משטרת מחוז תל־אביב ארמנד לוי, כאשר דווח לו על מה ששוחח עם בעלה אהוד שעה קלה לפני כן. המעקב הטלפוני הממושך הניב איפוא פרי.

לא נותר רגע פנוי. ההחלטה היתה למנוע את פגישתם של חוה ואהוד מיד וללא דיחוי. פגישתם, ואולי שובם של זו לחיקו של זה, עלולים היו לסכל את מהלך החקירה, סברו חוקרי המשטרה. כפי שהסביר לי אחד הקצינים הבכירים במשטרה, הבקי בחקירה: ברגע שחוה ואהוד נמצאו ביחד, לא היו עוד שיחות טלפון ביניהם. זה עניין פשוט מאד. אין שיחות טלפון – אין לנו למה לצותת. כל עוד השיחות נערכו, היתה אפשרות שמישהו מן המשוחחים יאמר משהו שיביא לנו מידע.

פגישתם של השניים והשלמתם האפשרית היתה עלולה להביא לכך, שהמעקב והציתותים לשיחות יושמו לאל. כל עוד היחסים היו משובשים, גילה חוקר בכיר אחר לכותב טורים אלה, היה מקום לצפות לכך שאהוד או חוה יגלו למשטרה פרטים חיוניים להמשך החקירה. גם כך חשש סנ"ץ שגיא, כי דרך חקירתו האגרסיווית של פקד מישל חרד תכשיל את החקירה.

„בשלב זה", אמר שגיא, „חשבתי שמוטב לשכנע את גרנות כי מוטב להיות רמאי מאשר רוצח".

הוא היה בדעה, שחרור הרחיקלכת בנסיונותיו להוציא מידע מפי חוה יערי. הרעיון היה, הסביר שגיא, להוביל את חוה יערי כך שהיא תהיה זו ש„תנדב" מידע באיזה שהוא שלב.

הנסיון להציג את הדברים לחוה יערי כנסיון סחיטה, כמעט הביא, איפוא, לשלום־בית במשפחת יערי, דבר שכלל לא היה רצוי למשטרה כשלב זה. זה היה „עלול להכשיל את כל האופרציה", אמר חוקר אחר. קצין בכיר אחר אמר: „חרד היה צריך לנהל עם חוה שיחות קצרות מאד, של כמה משפטים, ורק לתת לה רמז שמדובר אדם היודע משהו. תחת זאת, הוא האריך בשיחות".

מכונית של היחידה המרכזית של המשטרה רדפה איפוא אחרי מכוניתה של חוה יערי בדרך לירושלים. לא הרחק מנמל התעופה בן־גוריון נסתיים המרוץ. חוה יערי נעצרה ולא שוחררה עוד. למחרת, שהיה יום ששי, הובאה לבית־משפט השלום בתל־אביב, שם הוארך מעצרה.

מאותו ערב של ה־9 בינואר 1986 לא תהיה עוד חוה יערי אשה חופשיה עד שתסיים לרצות את עונש המאסר שהוטל עליה, לאחר שנמצאה אשמה ברצח מלה מלבסקי.

■

מעצרה של חוה יערי כמעט הביא ל„מלחמת יחידות" במשטרה בדבר המשכה של החקירה, „כמו בסרטים". עכשיו, כשחוה נעצרה, רצו אנשי היחידה המרכזית להמשיך בחקירת התיק. לא בכל יום מזדמן להם „רג" ברמות „אשתו של אהוד יערי מהטלוויזיה". כרם סגן־ניצב אריה שגיא מספר, כי עמד על זכויות המרחב שהוא היה קצין החקירות שלו, ושחקר בפרשה עד כה, „ובמשך שלוש־ארבע שעות הסברתי להם, כי מי שהתחיל בחקירת התיק הזה גם חייב לסיים את החקירה. והם כבר כמעט הכינו צוות לחקור בתיק ולחטוף אותו מידי..."

שלושה ימים לאחר מעצרה של חוה יערי נעצרה גם אביבה גרנות. אמנם, גם אביבה ניסתה במשך זמן מה להוליך את החוקרים באף. היא התמידה בהתכחשותה לכל הפרשה עד שב־13 בינואר, נשברה וחשפה יותר מטפח ובעיקר כשאמרה בהודעתה לסנ"ץ אריה שגיא שחוה יערי אמרה לה כי „גמרה" עם מלבסקי וכי „עשתה עבודה נקיה".

הפללתה של יערי על־ידי גרנות הביאה למפנה בחקירה כולה. „בשלב זה", אמר שגיא, „חשבתי שמוטב לשכנע את גרנות, כי „מוטב להיות רמאי מאשר רוצח". והוסבר לה כי אם היא כבר משתפת פעולה ומספרת, רצוי שתספר הכל".

אבל גם זה לא עזר לחוקרים ונתברר להם כי „היא עובדת" עליהם.

גבריאל שטרסמן

לא עוצרים בצהוב

בית"ר ירושלים, "סופרבול" ישראלי, לא רק ספורט, גם פוליטיקה. תופעה. אלופת החורף בליגה הלאומית שעשתה לכדורגל מה שמכבי תל־אביב בכדורסל. הסיפור האמיתי נמצא מחוץ למגרש. אוהדים שומרים על קשר בינעירוני וטראנס־אטלנטי. המנהיגים עדיין צומחים בשוק מחנה־יהודה. תשמעו איך שהם מדברים. הם לא אלימים כמו שחושבים אותם ומפחדים מהם.

מאת אבי מורגנשטרן
צילומים: עדי אבישי ויוסי זמיר

חאלילים: „כל התנקזות הכאב ותקיפות עברו מהשכונות דרך בית"ר".

תשאל בתל־אביב איפה חנות הספורט של מיקי ברקוביץ'. חלק יאמרו לך בדיזנגוף, חלק יאמרו שלא יודעים. תשאל בירושלים איפה החנות של שלמה שירזי, ותיכף ידעו שאתה תל־אביבי. „תלך ימינה, תיקח שמאלה במדרחוב. אם זה מסובך, תשאל, כולם יודעים". כמו מקום קדוש או אתר עליה לרגל. אפילו לאנשים שכדורגל רחוק מהם. כשמדובר בגיבורי בית"ר ירושלים, כל חוקי המשחק משתנים. בשוק הכרמל של תל־אביב אין תפוחים ואגסים על־שם משה סיני או אבי כהן. בשוק מחנה יהודה, ירושלים, כל אפרסק עסיסי היה ונשאר מלמליאן.

או קחו למשל את אלי אוחנה. על קירות חדרי הנוער הירושלמי, ממקמים את הפוסטר שלו ליד כוכבי "דוראן דוראן", "דיבור תדיש". גדול יותר, חשוב יותר מברוס ספרינגסטין. מה גם שהוא לא רק כדורגלן בחסד אלא גם חתיך. מתכון בטוח להערצה. פעם היה נבוך ומבולבל משטפון האהבה הפתאומי, והגן על עצמו בניתוק מגע. כשטענו שהוא סנוב, עשה תפנית והתקרב למעריצים. כשפתח לאחרונה סוכנות ביטוח עם שותף, אפילו לא הסמיק כשהמקומונים הירושלמים הוצפו במודעות ברכה־פירסומת. רק השם שלו עושה עסקים. מה שביטוח – אוחנה.

במקום לקום בצהריים כמו יתר חבריו כדי ללכת לאימון, הוא מקדים עכשיו לעלות למשרדו שבקומה ה־14 של בניין "כלל". חדר קטן. אוחנה, מכנסי ג'ינס, מעיל עור שחור, רגליים על השולחן, קיסם בזווית הפה. סיגריה מגעילה אותו. הוא כבר מתורגל לתיקשורת. אדיש עד משועמם לשאלות שכבר שמע אלף פעם, וגם למעריצים. „כשפתחתי את המקום באו הרבה מעריצים לראות אותי עובד. היום כבר התרגלו לכך. אני קם בשעה עשר וחצי בבוקר, בא למשרד עד הצהריים והולך לאימון. לא עושה משהו מיוחד בערב. לפעמים הולך לסרט, לפעמים ארוחת־ערב, או שנשארים בבית. ההצלחה שלנו בליגה לא שינתה כלום. הכל רגיל, רגיל, רגיל".

גם שלמה שירזי הפסיק להתבטל עד לאימון, מיום שפתח לפני חודש את חנות הספורט. "טורבו", כפי שמכנים אותו, היה מעורב בעבר בפלילים. עכשיו כבר לא זוכרים לו. השחקנים וההנהלה עזרו לשקם אותו. גם האוהדים הלכו איתו לאורך כל הדרך. ירון צדקיהו, אוהד שרוף, אומר על פרשת שירזי: „בכל קבוצה אחרת הוא היה נגמר, היו מחסלים אותו. בבית"ר עזרו לו. אפילו השחקנים שהוא רצה לשדוד. הלכו איתו לכל פינה, לכל מקום. שלא יהיה לבד". שירזי יודע ומכיר תודה: „זו עיר מיוחדת לכדורגל. האוהדים כאן זה משהו מטריף". גם הוא לא מרותק לעסק נון־סטופ. מדי פעם יורד לקפה "סיני", לשתות משהו עם האוהדים, או עם חבר הנהלה. גם "רימון" או

(המשך בעמוד הבא)

להיט ברגל

כדי להשתלב ביציע של שער 8, תחום המושב של אוהדי בית"ר ירושלים בבלומפילד, לא מספיק להצטייד בצעיף צהוב, כובע מצחיה, ודגלים. חייבים לבוא עם גרון ניחר, הרבה אנרגיה, ושליטה ברפרטואר של שירי־עם וסיסמאות. שרהלה שרון היתה מרגישה שם בבית. הרפרטואר מגוון. לפניכם כמה דוגמאות. מומלץ ללמוד בעל־פה ולהתאמן בבית למי שרוצה לחזור לשם בשבת הקרובה:

■ „ירושלים, ירושלים, האירי פניך לבנך..."
■ „אל תירא ישראל אל תירא, כי גור אריה הלא אתה..."
■ „אוחנה אוחנה אוחנה, אני כבר לא יכול, אוחנה אוחנה אוחנה, תתן לי את הכל ..."
■ „אורי מלך ישראל חי חי וקיים..."
■ „אשש הוא שלנו, אשש לא לבד, ובטח לא הסריזר של אף אחד..."
■ כרוז: „אורי".

קהל (בשאגה): „מלך".

לפחות 10 קריאות קרב בנוסח „אורי־מלך".

לחובבי המזכרות: יש קלטת עם מבחר להיטי הקהל של בית"ר.

(המשך מהעמוד הקודם)

"שושנה", הם בתי־הקפה של המעריצים. את הכוכבים הכי בטוח למצוא ב"רימון", אפילו שאלברט אוהד את הפועל ירושלים. קשה להם לסיים את הכוס בשקט. כל רגע טפיחה על השכם, או עצה. הם רק מהנהנים בראש. אסור לזלזל באוהדים שרצים אחריהם מירושלים לכל פינה בארץ.

לא תראו שם את אורי מלמיליאן, קיסר הממלכה הבית"רית. סדר יומו נפתח ב־11, בבדיקת חשבונו התופח בסניף הבנק. לפני האימון יקפוץ לעורך־דינו לסגור כמה עניינים, ואחרי האימון – הביתה. בערב הולך לסרט או הצגה. „מרוב הצגות אני לא זוכר שמות", הוא אומר. גם יוסי מורחי השוער והקפטן חנן אזולאי, כבר לא יושבים במועדוני המידרחוב. משאירים אותם לצעירים. עברו את הגיל, וגם לא צריכים. אבל מה המידרחוב לעומת החממה הטבעית של מחנה יהודה.

המנהיג הבלתי מוכתר של האוהדים צמח, כמובן בסימטאות השוק. ירון צדקיהו, משקפי ג'ון לנון, מגולח למשעי, עומד מאחורי דוכן הגבינות והזיתים. בדרך למסעדת "שומרה" הוא מזעיק עוד אוהד שרוף.

ירון צדקיהו: „אשכנזים כאלה עם שנאה".

יגאל עמדי. ב"שומרה" רוצה ירון לפתוח מועדון אוהדים ממוסד. לארגן שם ערבי ראיונות, כנסים, מסיבות עיתונאים. גם מקום בילוי חברתי, מקום מכובד. נקי מפוליטיקאים. עזוב פוליטיקה מכדורגל. ירון אימפולסיבי. לא מתחשב בעובדה שיגאל עסקן הליכוד, והוא סתם תומך. יגאל, טיפוס מחושב, לא מניב מיד. שוקל כל מלה לפני שמדבר.

יגאל: „כל אוהדי בית"ר באים מחשכונות שאפשר להגיד עליהן עניות. כל התנקות הכאב והקיפוח עברו דרך בית"ר. כשהמערך היה כל־כך הרבה שנים בשלטון והצטברה מרירות, הוציאו אותה דרך הכדורגל. זה היה הצ'אנס היחיד להתבטא. זו גם הסיבה שנוצר דימוי כזה לאוהדים. דימוי שלילי. נכון ששרפו את בלומפילד, והשתוללו בפתח־תקווה, אבל זה היה רק בגלל הקיפוח. שרופקים אותנו. אז פוליטיקה וכדורגל הלכו יחד. מגרש ימק"א היה סמל. היום, לצערי, בגלל שאנחנו משחקים בבלומפילד, אנחנו עלולים להפסיד את הדור החדש של האוהדים שלא יכולים לרדת לתל־אביב".

ירון: „עובדה שכשהליכוד עלה לשלטון, הקהל הפך לרגוע יותר. פעם כשהקוון היה מרים דגל, לא משנה אם הוא צדק, ישר היו צועקים לו יא בן־זונה, שונא בית"ר, מערכניק, חבר הסתדרות. זו הסיבה ששרפנו את בלומפילד, כי רפקו אותנו".

היכה הזאת התנקזה נגד "הפועל" ירושלים ואוהדיה, כשהיו יריבים בלאומית. לא היה אז דבר חשוב יותר מנצחון בית"רי בדרבי. „היינו יוצאים לרחובות וצועקים, ההסתדרות הפסידה", צוחקים ירון ויגאל. אבל גם היום, כשהקבוצה השנואה בארצית, לא מעזים "האדומים" להציג את כף רגלם על סף מסעדת "שומרה". ירון לא מוכן לקבל את אוהדי "הפועל". אין על מה לדבר. יגאל אומר שכל המציל נפש אחת מ"הפועל" כדי שתעבור לבית"ר, כאילו הציל עולם מלא. ירון: „אנחנו לא שונאים אותם, רק שילכו לעזאזל. אנחנו רק רואים צבע ארום ונהיים כמו פסיכים. נשרף פיוז. הפלאשים מתחילים לעבוד. כמו שור. רק שאנחנו יותר חכמים מהשור". הבעלים של "שומרה", אוהד בית"ר כמובן, עשה את טעות חייו כשחנך את המסעדה וכיסה את השולחנות במפות ארומות. עד היום, גם לאחר שהמפות נגנזו, יש אוהדים של בית"ר שלא סלחו לו ומחרימים את המקום.

ירון, בן 27, לא זוכר שפיספס משחק או אימון של בית"ר מגיל שמונה. „לאנשים בירושלים יש לב חם ופתוח", הוא מתנדב להסביר את התופעה, „זה ציבור שמזדהה עד הסוף. הוא מחפש מישהו להעריץ. משהו להאחז בו. כמו דגל. אז אם ירושלים זה הרגל של המדינה, בית"ר זה הרגל של ירושלים. הנה פעם היה כאן שחקן אלמוני. חיים רוזנבלום קראו לו. היה אליל. כשהיה חולה באו מעריצות לבית שלו לבשל ולשטוף את הרצפה, למרות שהיה נשוי. הן לא נתנו לאשתו לעשות כלום. המעריצות עשו הכל בשבילה. אחרי שנה עזב את הקבוצה ועבר לתל־אביב. מאז לא שמעו עליו יותר. אחרי כמה שנים פגשתי אותו והוא אמר לי שעשה את טעות חייו, כי בירושלים כל שחקן מלך. אפילו האפורים.

„בשבילנו שחקן בית"ר שעוזב את האגודה והעיר הוא בוגד. אני שנים לא דיברתי עם דני נוימן. בגלל שהוא בגד בנו, והלך למכבי תל־אביב. בהתחלה היה מלגלג עלינו ושואל אותי 'נו, מה הולך בעיירה'. יעני, עשה מירושלים כפר. אבל גם הוא הודה בטעות שלו. הוא אמר לי שבתל־אביב כדורגל זה כמו עבודה. בירושלים זה טירוף, וזה גם משפחה. זה כל החיים למעשה". פזית, הילדה הקטנה של ירון, נולדה בליל־שבת, כמה שעות לפני משחק לא חשוב. הוא לא חשב לרגע שיילך למשחק. מה זה כדורגל כשנולדה בת והאשה בבית חולים. „אבל מה, שעה לפני המשחק, פתאום אני מרגיש בבטן לחץ כזה. לא ידעתי מה לעשות. הייתי בטירוף. נכנסתי לאשתי והיא אמרה לי „יאללה לך למשחק, מה אתה צריך להיות כאן. אז בטח שהלכתי".

משהו אחר. לפני משחק האליפות בחיפה, נפטרה סבתו של ירון. המשפחה ישבה שבעה. ירון לא חשב לרגע שיסע לחיפה. הוא אפילו הודיע ליגאל שיסע בלעדיו. אבל שעתיים לפני המשחק שוב החלה הבטן להציק, והראש החל לכאוב. „רוד שלי בא אלי ואמר לי, למה אתה נותן לעצמך לסבול. מבחינתנו אתה יכול לנסוע. לא נכעס. הרמתי טלפון ליגאל. תוך שעה היינו שם. בדרך שתינו וודקה לחמם את הלב הכואב".

בית"ר ירושלים עשתה בכדורגל מה שעשתה מכבי תל־אביב בכדורסל. האוהדים מפוזרים בכל הארץ, וגם בעולם. יגאל מספר שכבר שנים מתקבלים בסניף תנועת החרות מכתבים מישראלים יורדים שיושבים בארה"ב או באירופה, אשר מבקשים לשלוח לילדים שלהם תמונות עם חתימה של השחקנים, או כתבות על הקבוצה. וזה מלבד הבקשות הרגילות. נער מקיבוץ צרעה ביקש מתנת בר־מצווה, ולהיות נוכח באימון של בית"ר. או בר־מצווה אחר מירושלים שהוריו הציעו לו כמתנה נסיעה לארה"ב, שיראה עולם, אבל הוא ביקש כדורגל עם חתימות השחקנים. או שאלי אוחנה יהיה אורח הכבוד בשמחה. וישנו הגבר שקרא לבתו הבכורה מאלמיליאנה. ילדה טובה ירושלים.

היום משחקת הקבוצה את משחקי הבית בגולה. בבלומפילד. עד שיוחלט ועד שיימצא הכסף להקים בבירה גם איצטדיון הראוי לה. השיירות ה"צהובות" מתמקמות בשער 8. האנשים משתדלים לשכוח את תעלולי העבר, איך עקרו את מושבי הפלסטיק ושרפו את המגרש, ומנסים לשקם את המוניטין.

ירון: „גם אני השתוללתי שם. למעשה אני

סימיקו: הכניסה לאדומים אסורה.

התחלתי בכל הסיפור. מה שקרה הוא שאוהדי הפועל עקצו אותנו כמו זבובים. זרקו מרי פעם תפוח ליציע שלנו. אנחנו הרוב במגרש, אז גוותר להםז קמתי וזרקתי בקבוק והחלה המהומה. במגרש הרגשתי סיפוק גדול מהקטע הזה. אחר־כך, כשראיתי בטלוויזיה איך זה נראה, הרגשתי בושה, ואני מודה שעשיתי טעות. מאז החלטתי לא לשבת יותר עם האוהדים בשער 8. לא בגללם חס וחלילה. בגללי. שאני לא אתפתה לעשות דבר כזה שוב. כי כולם הולכים אחרי. אם אני מניף דגל, אז מניפים דגל. תלוי איך אתה מתנהג. ואני לא רוצה לקחת צ'אנס שעוד פעם יקרה דבר כזה". השנה, למרות הישיבה ביציע הכבוד בשער 1, לא התאפק וכמעט התפרץ למגרש. אלא שרובי ריבלין, האיש החזק הפוליטי שמאחורי האגודה, תפס את ידו.

אין ספק שהאוהדים רגועים השנה גם הודות לעונה המוצלחת, נכון לעכשיו, שהקבוצה היא אלופת החורף והמתחרות מפגרות מאחור. דודו מור, אוהד בעל תואר ראשון בכלכלה, חושב ש"בלומפילד" מחנך את האוהדים. „בימק"א התייחסו אלינו כמו לחיות. זה הרי מגרש כמו רפת. אז האוהדים התנהגו כמו חזירים. אני למשל לא הלכתי לימק"א. פחדתי על החיים שלי. אתה יודע מה קורה שם כשמבקיעים גול? והכניסה למגרש? בלומפילד זה איצטדיון תרבותי, אז מתנהגים בצורה תרבותית. זו הכל שאלה של יחס. כמו שאתה מתייחס לקהל, הוא מחזיר לך באותה מטבע".

ירון צדקיהו לא מרגיש בבלומפילד כמו בבית. נכון שהמגרש מפואר מימק"א, „אבל יש שם סרנים של הפועל, אשכנזים כאלה עם שנאה לבית"ר. זה לא בית. זה רק תחליף". הוא מדבר ואתה שומע רעש אדמה עמום מתחת לקליפה התמימה. זה הפן האחר והמפחיד של אוהדי בית"ר, הנסתר כעת מן העין. פעם פחדו לשבת לידם. הם היו אלימים, לא רק לאגודות ולאוהדים יריבים אלא גם כלפי השחקנים האהובים עליהם ברגעי תיסכול. כשלבית"ר לא הולך הם לא אותם האנשים. לפתע, הם נתלים על הגדרות,

(המשך בעמוד 42)

מגן כחול-לבן

(המשך מעמוד 8)

בזמן לימודיו עבד כבודק טפסים בטוטו. השכר – שלוש לירות לשעת עבודה – לא מצא חן־בעיניו, והוא החליט לארגן שביתה. העביר פתקים בין חמש־מאות העובדים, ובהם קרא לכולם לשבות עד שההנהלה תיכנס עימם למשא־ומתן. ההנהלה פיטרה אותו, אבל העובדים, לדבריו, היו מאחוריו. המנהיג־שפטל הפך ליושב־ראש ועד־העובדים.

בסוף שנת לימודיו הראשונה התעורר בארץ ויכוח ציבורי אם לאשר למאיר לנסקי למצוא מקלט בארץ, כשהיה מבוקש בארה"ב. "זה התחיל כקוריוז," מורה שפטל, "הרתיח אותי שכל העסק התעורר בגלל לחצים של ארצות־הברית. זה היה עבורי סממן נוסף לכניעה של הממשלה שלנו לארצות־הברית בכל עניין. בתקופה הזו הגיע גונאר יארינג, שעשה נסיונות בלתי פוסקים להחזיר אותנו לקו הירוק. אני כישראלי לאומני לא אהבתי את זה. הואיל ולא היו לי אשליות שאני יכול להשפיע על המדיניות, ראיתי פה הזדמנות לצאת נגד לחצים דיקטטיים אמריקאים. כך הוחלט להקים ועד ציבורי למען לנסקי."

ל

נסקי עצמו לא כל־כך הבין מה רוצה ממנו הסטודנט הצעיר שהגיע ללובי המלון בו שהה, אבל אחר עיון במטרות הוועד, לא הביע התנגדות. פעולות הוועד למען לנסקי, או נגד אמריקה, תלוי בזווית, לא הוכתרו בהצלחה. בשנת 1972 נאלץ מאיר לנסקי לעזוב את מדינת ישראל. ב־1979 פנה לנסקי לעו"ד שפטל וביקש ממנו לטפל בבקשתו לקבל אשרת תייר בארץ. "היתה לו הנחייה אחת, לא לבלבל לבגין את המוח, שהיה עסוק אז בהסכמי קמפ־דיוויד." שפטל "נכנס לאמביציה" ולאחר לידה קשה ושתי פגישות עם בורג, השיג את האשרה. "ואז ארון אהוד אולמרט, עוד פוליטיקאי שניסה לרכב על לנסקי, הקים סקנדל. כסטודנט, פניתי לאולמרט שלמד בפקולטה למשפטים שנה מעלי, והחתמתי אותו על עצומה בעד מתן אזרחות ללנסקי. נוסף לכך הוא גם אירגן פגישה ביני ובין שמואל תמיר, בה הוחלט שתמיר יעלה את בקשתו של לנסקי על סדר היום. כלומר, אז הוא תמך בלנסקי. ב־1980 כשהריח שאפשר לעשות כותרות מהתנגדות, הוא נקט עמדה הפוכה."

שפטל הגיש עתירה לבית המשפט העליון וזכה. "בעקבות העתירה עלה העניין בישיבת הממשלה. יצחק זמיר, אז היועץ המשפטי לממשלה, היה מורה שלי למשפט מנהלי, כלומר בג"צים. הוא הסביר לממשלה מדוע אין לה שום סיכוי לזכות בעתירה שלנו." לנסקי לא הגיע לארץ. "לנסקי לא היה מוכן למלא את התנאי של הפקדת ערבות בת מאה אלף דולר, שתבטיח את יציאתו מהארץ לאחר חודש ימים. הוא אמר לי שהמלה שלו שווה יותר ממאה אלף דולר. הייתי מאוד מבואס." הדיכאון לא ארך זמן רב, ושפטל הוזמן לביקור אצל לנסקי במיאמי־ביץ'.

הביקור עשה רושם רב על שפטל, שנפל בלי ידיעתו על פגישת מחזור של חברי ה"מאפיה", שהתכנסו יחדיו כדי לצפות בסדרת הטלוויזיה המתעדת את מעלליה. הסדרה, אגב, הוקרנה בארץ. הכוכבים: צ'רלי ("לאקי") לוצ'יאנו, בני ("בגסי") סיגל, מייקל לסקר הלא הוא בן־דמותו של מאיר לנסקי. שפטל, שחשב תחילה שהארוע נערך לכבודו, לא כל־כך הבין למה יש עשרות "מגבעות מאפיה" על הקולבים בכניסה. על־פי התרשמותו של שפטל, החבר'ה מאוד נהנו. ביחוד מאיר לנסקי, שלא התלונן על הרמות שהחליטו התסריטאי והבמאי להעניק לו. כשהיתה הסצינה של החתונה היהודית של לנסקי (מייקל לסקר), כולם צחקו ואמרו לו שהם לא ידעו שהיה כל־כך דתי. הנשים שהיו שם כל הזמן נאנחו שלאקי לוצ'יאנו הופיע על המסך. "איזה סווינגר הוא מת", הן אמרו. רק הבן של "בגסי" סיגל לא היה מבסוט, ורצה לתבוע את הטלוויזיה. לנסקי אמר לו: מה אתה מרבר, אבא שלך היה יותר גרוע."

חוץ מהחוויה הבלתי נשכחת הזאת, אירגנו לו סירים, ארחו אותו כיד המלך, וגם קנו לו שם כמה חליפות. "כיף לא נורמלי," מסכם שפטל.

בשובו לארץ, חזר למלחמותיו בעוולות. לאחר התאבדותו של יעקב לוינסון ז"ל, קרא ידיעה בעיתון שגיורא גזית, דני רווליו וירוחם משל איימו על לוינסון. שפטל, על סמך אותה ידיעה בעיתון, החליט להגיש נגדם תלונה פלילית במשטרה. היום הוא לא זוכר את כל הפרטים. "הואיל ואני לא בדיוק אוהב את המפא"יניקים," הוא מסביר, "ראיתי בכך הזדמנות לנגח אותם. למיטב זכרוני עוד באותו יום הגיעה התלונה לשולחנו של ניצב תורג'מן, שהיה אז מפקד מחוז תל־אביב, והוא בו במקום החליט לא לחקור, בטענה שאין בזה עניין לציבור. מעניין איזה אזרח שהוגשה נגדו תלונת־איום היה זוכה לטיפולו המסור של תורג'מן. המסקנה שלי: יש שווים ויש שווים יותר."

גם את פרופסור ישעיהו לייבוביץ העלה שפטל על הכוונת שלו וגם נגדו הגיש תלונה ליועץ המשפטי לממשלה. "במהלך מלחמת לבנון פרופסור לייבוביץ קרא לנוער למרוד ולא למלא את פקודות הצבא. יש בכך משום עבירת בגידה כפי שהיא מוגדרת בחוק העונשין, והעונש עליה הוא מיתה." גם תלונה זו נדחתה.

יחס המשטרה לעו"ד שפטל, כך אומרים, אינו אוהד במיוחד. "מה שאני עושה, אני עושה עם כל הלב," הוא טוען. "באופן כללי אחת הסיבות שעו"ד פלילי יכול להתמיד בעיסוקו – כי אין ספק שרוב הלקוחות הם לא טיפוסים מרנינים במיוחד – טמונה בעובדה, שבמהלך העבודה הוא נתקל בעיוותים של המימסד, ובמיוחד של המשטרה. לעתים, אנשי משטרה תוך כדי מילוי תפקידם שומרים על החוק עוד פחות מהעבריינים עצמם. בגלל שהתופעות האלה קיימות ואני מגיב עליהן באופן חריף, על־ידי תלונות ועימותים מילוליים, מטבע הדברים אני לא בדיוק אהוד. אני מניח שזו סיבת הסיבות לכך שקיימת עויינות מסויימת ביני ובין אנשי הפרקליטות והמשטרה. בכך אני רואה עצמי דומה לעו"ד מאיר זיו (סניגורה של גיתית יזראלוב), שמגיב בצורה דומה ולכן יש מתיחות בינו ובין המשטרה".

ב

מהלך משפט "שוד המיליארד" (מהבנק הסמוך לאוניברסיטת בר־אילן), שבו ייצג שפטל את אחד השודדים, עצרה אותו המשטרה בחשד שגנב את מפתחות הדירה בה נמצא שלל השוד. "איך יתכן שאני אגנוב את המפתחות באמצעות חתימה לאיש המשטרה ובאישורו. איזו שטות." שפטל שוחרר זמן קצר לאחר המעצר, והחשד הופרך.

אבל לא היתה זו הפעם האחרונה. "לפני שלוש שנים יצא צוות של אנשי משטרה לעצור אותי בבית־המשפט בהאשמה שביקשתי לדחות מספר משפטים בגין שירות מילואים שאין חולק שנקראתי אליהם. אולם כאשר היגשתי את בקשות הדחייה כבר ידעתי שלא אצטרך לשרת במילואים, אם כי עדיין לא קיבלתי הודעה בכתב. מאחר שהמילואים בוטלו, החלטתי לצאת לחו"ל." התלונה למשטרה שהוגשה על־ידי הפרקליטות, התבססה על כרטיס טיסה שהוזמן על־ידי שפטל לתאריך בו הודיע על יציאה לשירות מילואים. שפטל כועס. כתב־אישום לא הוגש.

העיסוק בפלילים הביא אותו למסקנה הבאה: "הפשעים והחטאים הרציניים נעשים על־ידי המימסד, השלטון. המחדלים בנושא מניות הבנקים, למשל, הביאו את מערכת הבנקאות להפסד של שמונה מיליארד דולר – נזק כלכלי עצום שגדול בהרבה מכל עבירות הצווארון הלבן שבוצעו אי־פעם במדינת ישראל. גם ההרג שנגרם במלחמת יום־כיפור, עקב המחדלים הנוראיים של השלטון, מסתכם באלפיים ושש־מאות הרוגים, מספר הגדול לאין־ערוך מכל הרציחות שבוצעו במדינה." שפטל מאשים את השלטון ברצח. רק את השלטון ההוא, כמובן, המפא"יניקי.

ועל השגת הצדק הוא אומר: "טיבו של עורך־דין הוא גורם חשוב מאוד. אין ספק שהצדק הוא פונקציה של כסף. תוצאות המשפט הן פונקציה ישירה של מצבו הכספי של הנאשם".

ג'ון דמיאניוק מקווה שעו"ד שפטל צודק.

מיכל קפרא

היה מנוע?

(המשך מעמוד 13)

שאל שידלובסקי, והורה לציפי לרכוש מעתה ואילך תפוזים רק מהאיש הזה, "כדי שיראה ויאמין שניתן להתפרנס מעמל כפיו".

באור־עקיבא הוא פגש גם תופרת שאיבדה את משרתה. המיליונר הזה, שיכול לרכוש לעצמו את הבגדים היקרים ביותר מהחייטים היוקרתיים בכל מקום בעולם, הורה לציפי לרכוש בדים, ולבקש מהתופרת שתיתפור לו מכנסיים. מעתה הוא רוכש את בגדיו רק ממנה. "זה מה שישראל צריכה לעשות," הוא שב ואומר, "לייצר ולמכור את מה שהיא יודעת לעשות".

מזכירתו ציפי טייכנר, לבית כהן, נשואה לגינקולוג יליד צרפת. אחותה, שמחה, היתה מזכירתו הקודמת של שידלובסקי עד שהכירה אמריקני עשיר, נישאה לו והשתקעה במנהטן. ציפי ובעלה הרופא חיו בפריס ועשו חייל, עד שנחטפו לאנטבה ושוחררו בידי צה"ל. היום הם חיים בארץ. "אחרי אנטבה הבנו שכאן מקומנו", אומרת ציפי ומלטפת את ראשו של בנה הקטן, הנקרא על שמו של יוני נתניהו ז"ל, המשתובב עכשיו לרגליו של סבא יוסל'ה. שידלובסקי שומע את הסיפור ומזכיר שאחיו אהרון, שנפטר לא מכבר בכינרת, הציל את בני משפחתו מידי הנאצים כשהעלה אותם לארץ, הודות לעובדה שחי כבר בישראל.

וזה אינו שעור חשוב, מר שידלובסקי?

היהודי המיוחד הזה מהרהר רגע. בעיניו שוב נקוות דמעות. הוא מוחה אותן ואומר בשקט: "כן, גם זה שעור חשוב. חשוב מאד".

★

הווילה שלו בקיסריה, פשוטה ולא מנקרת עיניים. היא ניצבת בשכנות לווילות של עזר וייצמן ואביגדור (יאנוש) בן גל. שניהם ידידים קרובים שלו, ביחוד יאנוש. את הבית מנהלים זוג פיליפינים, בעל ואשה.

אשתו הלא־יהודיה מתגוררת בטירה שלהם בשוויץ. היא לא אוהבת את ישראל, ולכן הוא מבלה כאן לבדו. כשהוא נוסע למפעליו בצרפת הוא טס לג'נבה בטיסה מסחרית, שם ממתין לו אחד מעשרת מטוסי המנהלים שלו, שמטיס אותו קודם אל אשתו. הם מבלים שבוע־שבועיים במלון יפה, אחר־כך הוא ממשיך לעסקיו ומשם שוב לישראל, אהובתו הנצחית.

סדר יומו קבוע: ארוחת בוקר דשנה, אימונים על אופניים, משחק גולף, ובקיץ – טבילה בים (בתנאי שהמדחום הצמוד יצביע על 24 מעלות לפחות). את ארוחותיו הפשוטות הוא סועד בדיוק בזמן. אין הוא אוכל בין הארוחות. הוא מקפיד לשמור על משקלו ובריאותו. את יום הולדתו ה־90 חגג לפני כחודשיים בחיק משפחתו בצרפת, מוקף בשתי בנותיו, ששת נכדיו (נכד שביעי, נהג מירוצים, נהרג כתאונה בתחרות), ועשרת ניניו. אף אחד מהם אינו יהודי.

חוג מכריו וידידיו מצומצם. בצרפת חוששים להתקרב אליו בגלל עוצמתו האדירה. בישראל הוא עסוק מאד בעבודתו. ראיונות לתקשורת הוא מעניק בצימצום.

עם מפעליו בצרפת הוא שומר על קשר מתמיד מכל מקום שהוא נמצא בעולם. הטלקסים והטלפונים "עפים" בשני הכיוונים כמעט ללא הפסקה.

המוטו שלו לניהול עסקים: "אם טוב לעובד, הוא יתן יותר תפוקה". בלב המפעל שלו בבורדו, הוא השאיר יער ובתוכו פארק מקסים. רצה לעשות אותו הדבר בבית־שמש, אבל לא הספיק. הוא בוס קשה מאד עם עובדיו, דורש מהם מה שהוא דורש מעצמו (וזה המון), אך מי שעובד, מקבל תמורה מלאה. סביב מפעלי "טורבו מכה" הוא הקים כפר ל־5,000 העובדים. בלב הכפר – הווילה שלו. יש בה מערכת בקרה של מנורות וצופרים הקשורים לאתרי הניסוי של מנועיו. זה מאפשר לו להיות בעניינים גם כשהוא ישן. כשנערך ניסוי הוא נוהג לעלות על יצועו באשמורת ראשונה. אם משהו לא מתנהל כשורה, העסק מתחיל לצפצף ולהבהב, ושידלובסקי קופץ מהמיטה וחש אל המכונות שלו.

חוץ מזה הוא חי טוב, אך לא מתהולל. כל מעייניו בעבודתו. איש יוצר במלוא מובן המלה. ענק גדול על ישראל.

עמוס לבב

לאכול בשר באל-גאוצ'ו

ל

מען האמת, נכנסנו לאל־גאוצ'ו בחשדנות מסויימת ובדעה קדומה. אחרי ככלות הכל, לצפות לארוחה ארגנטינאית, שכל כולה בשר משובח, בכמויות נדיבות ובמחיר מתקבל על הדעת בארץ הבשר היקר ששמה ישראל, זה כמעט כמו לצפות לדג ממולא, חמין וקיגל במסעדה נפאלית בקטמנדו.

לא התנסינו בארוחה יהודית במזרח הרחוק, אבל כן התנסינו בארוחה כמו־ארגנטינאית בתל אביב. לא ישבנו לילה שלם סביב האסאדו. לא חיסלנו כמו־שלושה קילו בשר בקר לנפש. אבל זכינו לאכול בשר מאיכות טובה, עשוי כהלכה, בכמות נדיבה יחסית למקובל במקומותינו ובמחיר מתקבל על הדעת לחלוטין.

אל־גאוצ'ו הוא הבוקר הדרום־אמריקאי, האמון על צליית בשר, וזה גם שמה של רשת מסעדות־אסכלה בישראל, המנוהלת בידי אחינו יוצאי גלות אמריקה הדרומית, הנעזרים בצוות של טבחים־צולי־בשר שאינם מבני עמנו ואשר הובאו ארצה במיוחד לצלות לנו את הבשרים כדת וכדין. שתיים ממסעדות הרשת מצויות בתל אביב. אחת – בחיפה, אחת – בנהריה ואחת – באילת. בכל אחת מהן מסתובבים ליד אסכלת הפחמים ארגנטינאים מקוריים מלבושם הפולקלוריסטי, כשמאכלת צמודה לחגורתם.

אנחנו כיבדנו בנוכחותנו את אל־גאוצ'ו בגלגולו מיניסטור התל־אביבי (שדרות שאול המלך). התעכבנו רגע ארוך ליד האסכלה הגדולה, שם רחשו מעל רמץ הגחלים נתחי בשר רציניים, חלקי פנים של בן בקר וכמה עופות חצויים לשניים. מאחר ואיש־הבשרים דיבר רק ספרדית, סייע בידנו מנהל המסעדה להבין ולדעת מה על האש. וככן, נח שם מפחים ומגבע קלות נתח של צ'וריסו, שהוא השכן הקרוב של הפילה; ונתח של אסאדו, הלקוח מקדמת צלעות העגל; ועוד כל מיני אומצות וחלקי פנים של בהמה, כמו עטינים ומעיים וכבד.

ארבעה סועדים מנה שולחננו, כך שניתנה לנו ההזדמנות לטעום ממיגוון בשרים רחב. מיד עם שבתנו לשולחן הובאו אליו סלסלת לחם לבן, חמאה כוסית משקה דל־אלכוהול וקערת צ'ימיצ'ורה, שהוא רוטב לבשרים, לא חריף, עשוי מירקות שונים, חומץ, שמן ותבלינים דרום־אמריקאים.

פתחנו בשלוש מנות ראשונות: אמפנדה, שהיא כיסנית ממולאה בשר; נקניקיית צ'וריסו; סלצ'יצ'ה, שהיא מעין נקניקיית מעיים. האמפנדה – עוגת־בשר דרום אמריקאית מפורסמת – היתה טובה. לסלצ'יצ'ה אתה צריך להיות מורגל; הצ'וריסו היה מצוין. הגיעה עת המנות העיקריות ובמסעדה זו הן מאוד מאוד "עיקריות" בגודלן. כשאחד מהמסובים הזמין לעצמו "גריל מעורב" הזהיר אותו המלצר – וזאת יש לומר לשבחו ולזכותו – כי המנה היא גדולה מאוד ותכולתה מגיעה לכדי 700 גראם. מה שרמז המלצר היה כי ניתן להזמין מנה אחת כזו לשני סועדים ואיש מהם לא ייצא רעב.

שולחננו הזמין, איפוא, גריל מעורב אחד, מנת עוף אחת, אומצת צ'וריסו. מאחר שלא רצינו לוותר על האסאדו (מעגל חלב הולנדי ומעגל מקומי), ביקשנו שכללו נתחים מבשרים אלה בגריל המעורב.

הגריל המעורב הגיע בכלי מיוחד שבתוך בסיסו לחשו גחלים ושימרו את להטו של הבשר לאורך כל הארוחה. במגש הנירוסטה שמעל הגחלים מצאנו נתחי בשר שונים וביניהם חלקי פנים. המנות היו כולן נדיבות, איכות הבשר טובה וברור היה מעל כל ספק שהגבר הארגנטינאי שליד האסכלה יודע את מלאכתו והשכיל להוריד את הבשרים מהאש בדיוק בזמן, לפני שיתחיל תהליך הקישוי שלהם. לחיכנו טעם ביותר סטייק הצ'וריסו ואחריו בא האסאדו מעגל מקומי. ההפתעה היתה העוף החצוי לשניים.

גם אם אתה מתרחק מן העופות הישראליים, כדאי לך לטעום את העוף של אל־גאוצ'ו. זוהי אופרה אחרת לגמרי. אכלנו, שבענו, נהנינו ואפילו הותרנו. בטוגני התפודים לא נגענו. חבל על המקום. טעמנו רק מסלאט הירקות הטרי, שהוגש בקערות עץ.

קינחנו ב"פנקייק" עם ריבת חלב – תרגימא דרום־אמריקאית, שיותר מפנקייק היא בעצם בלינץ. מילוי הריבה היה לעילא־ולעילא.

המנות, כאמור, גדולות. האיכות טובה. המחירים הוגנים: 2.20 שקל למנה ראשונה. אסאדו – 13 שקל. חצי עוף – 9.90 שקל. סטייק צ'וריסו – 15.50 שקל. לזה מוסיפים 10 אחוז שרות. פתוח שבעה ימים בשבוע, צהריים וערב.

טקסידו – לא יקר ומכובד

ז

והי לא מסעדת "גורמה", אבל מהודרת מאוד. יש לה מלצרים בתלבושת קלאסית־מרשימה ושולחנות ערוכים לפי כל כללי הפרוטוקול, אבל היא איננה יקרה. כ־25 שקל תדרש לשלם שם עבור ארוחה שאת מרבית מנותיה אתה נוטל בעצמך, כשאתה הוא האדון למיגוון ולכמויות. "טקסידו" קוראים לה. ארוחות צהריים עיסקיות במרכז הטקסטיל שבמנשייה, מדרום לדן־פנורמה. גופים מרהיבים של הים וגבעתה האכסוטית של יפו.

מעלית רחבת ידיים מניפה אותך חרש לקומה הרביעית של המיבנה הלבן הרב־קומתי. חדר־אוכל מאורך־מתעקל. שטיח מקיר־אל־קיר. אל השולחנות יושבים אנשים "יפים", נראים כאנשי עסקים, פקידים רמי מעלה, מצליחנים שסעודת הצהריים שלהם היא אתנחתה במרוץ הכלכלי, או סעודת עבודה, או שניהם יחד. אין מתח, אין מהומה, מה שנקרא אווירה מכובדת. למרות השפע והמיגוון, שמציע הדלפק החופשי, אין שם חמדנות ואין בהילות. אנשי עסקים ומצליחנים שומרים על נימוסים טובים ולא פחות מכך על בריאות וגזרה.

אתה תופש, איפוא, ליד הדלפק הזה כפי יכולתך והגיונך. מאחר ורבים מן הלקוחות כאן מגיעים לכאן יותר מפעמיים בשבוע, דואגים שההיצע יתחלף. דגים מעושנים, מלוחים, כבושים. חצילים למיניהם. סלאט תפודים עם נתחי אווז מעושן. ירקות טריים חתוכים ובצלים ירוקים – עשה לך סלאט כטעמך.

את הטיול הבא לדלפק אתה עורך למען המרק והמנות החמות. בטיול א' ובטיול ב' אתה חייב לזכור ולשנן כי כל מה שמצוי על הדלפק הוא בבחינת אקדמה למנה העיקרית, אותה יגיש לך המלצר. מלבד המרקים אנחנו מוצאים שם, ביום ביקורנו, כבדי עוף, פלפלים וארטישוקים ממולאים. על השולחן ממתינה לך סלסלה עם לחמניות קלועות, טריות וריחניות.

המלצר מוזג לך כוסית יין על חשבון הבית ומקבל את הזמנתך למנה עיקרית – דג, או בשר. אנחנו העדפנו בשר וניתנה לנו אפשרות בחירה בין סטייק אנטריקוט לבין "פלאטה אינדונסית". בחרנו באינדונסית וקיבלנו צלחת אוואלית גדולה ובה הר של אורז בבצל ירוק, שעליו ביציה, שתי כננות מטוגנות ונתחי בשר. יפה למראה, צרוף טעמים מעניין.

לסיום מגלגלים אל שולחנך עגלת־תקרובת ועליה שפע של מנות קינוח – טורטלטים ממולאים בפירות שונים, עוגת פרג עם מרציפן, שטרודל, "קומפוטים" למיניהם ועוד. כל דברי המאפה הם מעשה ידיהם של הקונדיטורים של המסעדה. לא "קונפקציה" מבחוץ.

כאמור – לא מסעדת "גורמה", אבל עשירת היצע ונדיבה. מקום מכובד ולא יקר. פתוחה רק לארוחות צהריים בימים א'־ה'.

מאוּל

חיים ואוהבים

איפה דני?
או: מימונה רוסית

ד[illegible]אירוע עליו אני עומדת לכתוב עתה אירע במרחק של עשרה קילומטרים מביתי – אבל לרגעים נדמה היה לי שהוא קורה בארץ אחרת. המדובר הוא בפתח־תקווה. העילה לנסי[illegible] לשם: תחרות ארצית של זמרים, עולים מברית־המועצות – מפעל משותף למינהל התרבות של העיריה והתאחדות עולי ברית־המועצות בפתח־תקווה. מחיר הכרטיס (7 שקל), האירוע עצמו, וגם הבונוס הנוסף המובטח לקהל (הופעה של חוה אלברשטיין לאחר ההפסקה) היא, אולי, הגורמת לכך [illegible] שעה לפני פתיחת אולם „שרת” הצמוד לעיריה, כבר מתגודדים בחוץ 300 או 400 איש. ביניהם דוברים רוסית ואידיש ומיעוטם – דוברי עברית מלאכותית.

כשאני מנסה להתערב בקהל העומד באפלה [illegible], חוזרים אלי כהינף אחד ימי ילדותי. אולי [illegible] השפה, הפרצופים של העליה השלישית, הלבוש [illegible]. הם דומים לאנשים שהיו מתכנסים בבית [illegible] חי, דוברי רוסית ואידיש „כדי שהילדים לא יבינו”. [illegible] נפתחת דלת הצרה המובילה מן החוץ אל האולם, נדחפים כולם בסגנון מאוד מקומי ואף לפלא [illegible] עוברת בשלום, ללא מקרי התעלפויות.

תוך שעה קצרה מתמלא האולם עד אפס מקום. [illegible] מנסה לשווא את מי שורק אלי את הכפפה [illegible] אותי לבוא עד פתח־תקוה. זה היה בעקבות מה [illegible] כמדור זה על אודות השורשים שלי, והקשר [illegible] העולים מרוסיה, והבעת המשאלה לעריכת מימונה [illegible] „מבטא רוסי כבד”, 5.12.86). והיה [illegible] שלקח אותי ברצינות תהומית. שמו דני(אל) בלודז, [illegible] לישראל מווילנה וכיום הוא מנהל מרכז קליטה [illegible] בטלפון: הוא חוסך ממני את הצורך

בהתנצלות על אי־קליטה חברתית של העולים מברית־המועצות על־ידינו: „אנחנו אשמים. אנחנו חברה סגורה לא פחות מן הצברים. כשם שאתם ממשיכים להיצמד זה לזה לאחר מסלול משותף של מעון נעמ"ת ובית־ספר, וצבא, ואוניברסיטה ולשכת ראש־הממשלה – כך קרה גם עם כל העולים שהגיעו לישראל בצורה מגובשת ממקום מגורים גדול. כשאני, למשל, עליתי – התיידדתי עם חבר'ה ישראלים. אבל כאשר הגיע לכאן החוג שלי מווילנה – חזרתי אליהם ונשארנו צמודים, בתוך עצמנו. וכך קרה עם כל הקבוצות הלאטביות, המולדאביות והגרוזיניות”.

טוב. אז איפה הוא דני כדי שאוכל להמשיך עמו את הדיאלוג?

בינתיים מתרוצצים על הבמה חברי תזמורת „מכל הלב” (רוסים כמובן), במאי הערב, בוריס דרייצר (רוסי כמובן) ואנשי עיריית פתח־תקוה (פתח־תקוואים וותיקים כמובן). בלית ברירה אני מתיישבת ליד שני האנשים היחידים המוכרים לי בשטח: חברי ועדת השופטים, סאשה ארגוב וגיל אלדמע. על הבמה מציבים שולחן ארוך למען היוזמים־המארחים־העסקנים, והאירוע מתחיל: „המטרה היא למחוק את התווית של התרבות 'משם בלבד'”, ו„הזמרים הללו רוצים לצאת מן החוג הסגור של עולים...”, ו„צר לומר שיחד עם חיים משה וירדנה ארזי לא שומעים ברדיו ובטלוויזיה עולים־מוסיקאים”. עכשיו מפרקים את השולחן וניגשים לעצם התחרות.

נהדר. כמה נהדר. לא יכולה להסביר מדוע. אולי מפני שההופעה הזו כאילו אינה שייכת לישראל '87. עולים נרגשים, שנאספו ובאו מאשדוד ובני־ברק וירושלים ותל־אביב, במחלצות של אמנים חובבים, בקולות של קונסרבטוריון, במבטא רוסי כבד, ללא השטיקים של כוכבי מצעד הפזמונים. שרים – בחלק התחרות של השיר הישראלי – את „ירושלים של זהב”, „שלג על עירי”, וכמובן את „בלל־ייקה” במקצב האותנטי. לפתע מפתיע מי שבסופו של הערב זוכה בפרס הראשון: יורי פורטנוי בשיר שכתב והלחין ואולי גם חווה בעצמו בלבנון: „סולטן יעקב”. שיר לכת דראמטי מאד. בפרס שני זוכה דוויה רוט על „נגן אקורדיון” (של יורם טהרלב ואורי קריב). בפרס שלישי זוכה הזמר המקצוען מכולם, גינדי וליצ'ניק, השר „טנגו” (יורם טהרלב ושייקה פייקוב) בתנופה רכה, וגורף תשואות. הוא גם זה הזוכה בהמשך הערב ל„פרס הציבור” על השיר „מבית אבא”. הוא שר שיר בשם „ביאלובז'סקיה פושצ'ה”, התובע ממנו יכולת קולית נדירה.

בחלק זה של הערב, למעשה, כבר היתה המימונה הרוסית בעיצומה. צמד אחיות סווטלנה ופולינה איינבינדר, שהגיעו מירושלים, מגיש דואטים מחוץ לתחרות, באידיש, רוסית ועברית. מה להגיד? כשהן מזמרות את „יפים הלילות בכנען” ומוסיפות „זה כמו ששרנו במוסקווה” – אני יודעת שהיה שווה לעשות את הדרך עד פתח־תקוה.

האמנים מגישים שירים של אמא רוסיה, והקרח בין הבמה לאולם כבר נמס כלא היה. העולים־לשעבר מרגישים בבית, בתוך המאטריה שלהם.

בתחילה ניראתה מלאכת השופטים כלתי אפשרית. סאשה ארגוב נע בחוסר נוחות ואומר לי: „קשה לבחור בין עגבניה יפה לבין עניבה יפה. יש פה כל מיני: חזן, וזמר חתונות, וזמר עממי”. לבסוף מוחלט על תוספת „פרס מיוחד” לחזן שמואל ריפתין והבעיה, פחות או יותר, נפתרה. מה שעדיין לא נפתר: איך מביאים את האמנים הללו אל הבמה שלנו? ומה שעוד לא נפתר: היכן דני?

למחרת נפתרה התעלומה. אבל זה לא שייך לתחרות ולקליטת העליה.

רעיון

אחת הדרכים לעצור את הירידה לאמריקה היא – להביא את אמריקה לכאן. יש להציע לציבור „מטבח אמריקני” (ובתרגום ממשי: כל דבר שאינו "סטנדרטי"), יש לנפנף לו עם משכנתא אמריקנית ("אמריכנתא"), יש לערוך פסטיוואל מזון אמריקני בכל מיני היפרים, ולהחדיר לסלנג את המלה „אמריקה!” במקום המלה „נהדר!”.

דרך זו גם מומלצת לעצור חזרתם של יורדים לארץ, וגם למנוע עלייה כלשהי מארה"ב. אם כבר – אז כבר. מוטב להעריף את המקור על פני החיקוי. משוגע מי שעוזב את כל־טוב אמריקה בשביל ההעתק החיוור שלה בארץ האבות.

אבל רגע, נדמה לי שכל ההצעות הנ"ל כבר התממשו אצלנו. אז מה עוד נשאר?

נסיון

- „אינך יכול לרכוש נסיון על ידי עריכת נסיונות. אינך יכול לייצר נסיון. אתה חייב לעבור אותו” – אלבר קאמי.
- „מה שלא התנסית בו – לעולם לא תוכל להבין מתוך קריאה” – איזאדורה דאנקאן
- „שיפוט נולד מתוך נסיון – ונסיון ניקנה מתוך שיפוט רע” – גנרל־בריגדיר לאנג.
- „כמה שונים יכולים היו להיות סידרי עולם אילו התייעצנו בבעלי הנסיון ולא בפוליטיקאים” – הנרי מילר.
- „נסיון הינו המסרק שהחיים מציעים לך לאחר ששערך נשר” – אנונימי.
- „נסיון זה הדבר שכאשר יש לך אותו – זהו כבר הדבר היחיד שאת יכולה להציע לגבר” – אשה אלמונית.

פנטהאוז

יגאל לב

גיל ההפתעות

ערב מכוכב, קפוא וקר, שבו הירח נראה כהבזק-אור של הר קרח רחוק והכוכבים כפיסות-שלג נוצצות שעוד רגע יצנחו ארצה, תקפה את גליה תחושה שהיא מבקשת להפתיע את אורי. לזעזע אותו. להעביר איזה רטט בפנים השלווים האלה, שהכל נראה להם מובן מאליו. כאשר ניסתה מאוחר יותר לשחזר מאין באה ההרגשה הזו, הרהרה כי אולי שמי-החג הפרושים למעלה נראו כאילו נושאים איתם מתנה שהזכירה לה את חובה לאורי. ואולי, פשוט בלילה הקפוא חשה דחף לחמם את היחסים בינה ובין אורי – להפתיע אותו.

הצרות התחילו כאשר ניסתה לתרגם את התחושה לשפת המעשה. להביא הפתעות לאורי זה כמו „להביא בושם לפאריס".

„הצרה עם אורי שהוא עבר כבר את גיל ההפתעות", אמרה לפסל, הכרנש העבדקן מקומת הקרקע. הפסל הזכיר לה שאין אשה בעולם שהיתה מוכנה לשמוע הערה כזאת. חוץ מזה „גבר או אשה, לא חשוב, אין אדם שעובר את גיל ההפתעות".

גליה התעקשה: „תראה, הצרה של אורי שהוא עבר כבר הכל. נלחם כדי ללמוה, הכיר את סימטאות שכונות תל-אביב כדרך שהוא מכיר את טרקליני ערי הזוהר של אירופה ואמריקה, היו לו נשים רבות לפני, הוא היה במחוזות ארץ רחוקים משום שהוא אוהב לנסוע, מרגיש עצמו כבית בפאריס ובניו-יורק, יודע לבחור את היין ולהתאימו למנת הבשר. בקיצור, הבעיה היא שאני לא רואה שום דבר שיכול להרטיט אותו באמת".

★

„את רוצה להגיד לי שהוא כל כך שבע המֶמוּרי" שאל הפסל וכבר, בדמיונו, רקם שרטוט של פסל, גבר אריש הניצב שלובי-זרועות, מכונס בתוך עצמו, ניצב בכיכר העיר, שלו, בטוח בעצמו, סוגר על עצמו כדרך שזרועותיו סוגרים על חזהו.

רק עם הפסל היא מרשה לעצמה להיות גלויה כל כך. זוהי אותה ידידות הנרקמת בין אשה וגבר, ואף על פי כן, אין בה מתח מיני, כאילו הסכימו שניהם להיות ידידים.

רק לפסל היא יכולה לספר על החרדות שלה מפני הגיל. „אולי זה בגללי... אני... זאת אומרת... אני פשוט לחם שאוכלים אותו יום יום. כמובן מאליו. לחם-חוק ולא איזו עוגה חגיגית. אז למה, לכל הרוחות, אני מצפה שמי שאוכל את הלחם השחור שלו יעטה על פניו איזו הבעה חגיגית של אדם שחווה חוויה מרתקת?"

יש לה הרגשה שבתקופה האחרונה חלים שינויים מהירים בפניה. קמטים בוגרניים מאחורי האוזניים, סנטר רופס, שקיות רכות מתחת לעיניים, העור של כף היד נראה מרולדל במקצת, פרטים קטנים, בלתי-חשובים, אבל הצירוף שלהם כמו הכתובת על הקיר, מצטרף להכרזה, שאי אפשר להתעלם ממנה.

משהו בבטחונה העצמי של גליה נפגע. תמיד קיבלה את יופיה כמתנה, ולא העריכה אותה כמו אדם, שקיבל מתנה ולא למד את סוד ערכה. משום שהיתה יפה, נראה לא פעם המראה החיצוני במיטוה. אם היה משהו שגרם לה צביטת-קנאה בלב זו היתה אשה חכמה. מצליחה. משכילה. אולי זו הסיבה שגליה פנתה לאקדמיה, דרך-חיים שבה היא צריכה להיאבק.

★

אבל עכשיו החלו האותות הקטנים, הבוגרניים, להציק לגליה. שיערה הבהיר שופע מכרי שיבחינו בחוטי-הכסף של שיער השיבה. גיזרתה דקה ותטובה. לכן, צלליתה נראית צעירה ומושכת. אבל כאשר היא מתבוננת בראי, ומנסה לבחון את עצמה בעיניו של אורי, רואה את אותות הכמישה.

„אולי אני צריכה לעשות קצת שיפוציס?" שאלה את הפסל, משתפת אותו בלבטים עמוקים, שלא העזה להעלות על דל-שפתיה. „למתוח פה ושם, לקצר פה ושם, לתת לאורי אשה חדשה. אולי זאת ההפתעה שאני אכין לו", חייכה. „אני רואה את המבט שלו שיבחין פתאום באשה החדשה שלו, מה דעתך? זו מתנה משגעת, לא?" דיברה בקול נמוך „אני שואלת אותך כגבר".

הפסל קרב אליה עד שזקנו השופע כמעט נגע בפניה. הוא דיבר, כאילו הוא מנסה להעביר אליה מסר מעבר למלים: „כשהייתי בן 25 התאהבתי באשה, שהיתה בערך בת גילך כיום. בשבילי זה היה זעזוע. אם חיפשת באמת הפתעה שאשה יכולה להפתיע גבר הרי אשה זו הפתיעה אותי באמת. היא היתה נשית. רכה. פקחית. אשת-עולם. מנוסה. ואני הייתי פרא-אדם שלא ידע לאכול במזלג וסכין, שהיה מורח את השומן מאצבעותיו בשיער או מנגב אותו במכנסי הג'ינס הדהויים. בחורף ובקיץ נעלתי סנדלים. ציפצפתי על נימוסים. היא לימדה אותי שצריך להכניס ביצה לתוך גביע ולערוף את ראשה של הביצה. היא לימדה אותי לאהוב. השתגעתי אחריה. היא לא חושב שהיתה איזו אשה שהשפיעה עלי באורח עמוק כל כך. אולי זו הסיבה שלא יכולתי לראות מעולם את היחסים שלנו מבעד לעיניה שלה. אוי, גליה, איזה מטומטם הייתי אז".

★

„לא יכולתי לדעת שדמותי הצעירה, העור הרענן שלי, הרעב הנורא שלי לחיים, גרמו לה להרגיש מבוגרת. לא יכולתי לתאר לעצמי שכאשר היינו במיטה היתה משווה את גופה לגופי הצעיר. כאשר הלכנו יחד, ברחוב, חשה איזו בושה ותמיד נדמה היה לה שמישהו אומר: תראו, איך האמא הזאת מחבקת את הבן שלה. הכל נראה לי אז בטוח ומובן מאליו. לכן לא יכולתי לחוש את החרדות הקטנות שלה. לא ידעתי שהצורה שלה מציקה לה כל כך. ואז, יום אחד, כדי שלא לאבד אותי, כדי להפתיע אותי – הלכה ועשתה שיפוצים. קיצרה את האף, מתחה את עור הפנים, אני חושב שגם קיצרה עוד משהו ששייך לתחום שבין הכתפיים. נדמה לי שגם שאבה קצת שומנים מיותרים מהירכיים. בקיצור, היא נעלמה לחודש ימים וכאשר חזרה פתחה, במפתח שנתתי לה, את הדלת לחדרי וניצבה שם ממתינה שאני אתעלף מהשינוי הדרמאטי שחל בה..."

גליה הקשיבה מוקסמת, ממתינה למיפגש והא המשיך: „התבוננתי בה וצעקתי. עד עכשיו אני שומע את הצעקה הזאת. אלוהים, מה עשית לעצמך, מטומטמת, את לא מבינה שאם הייתי רוצה נערה בעלת בפני-בובה יש לי אלף נערות כאלה. אם הייתי רוצה נערה שיש לה חזה כמו ניצן, יש לי עשרות כאלה. אני רציתי אותך כמו שאת... ואז עזבתי אותה".

אותו לילה התבוננה גליה בעיניו של אורי ושאלה אותו: "אני מוצאת חן בעיניך כמו שאני?" אורי צחק: „את לא מבינה גליה, אנחנו כמו שתי רכבות שנוסעות באותה מהירות, לאותו כיוון. לכן אני אף פעם לא אוכל לראות את השינוי שחל בך... אלא אם כן תחליטי לשנות מהירות ואז, אני פשוט אמשיך לנסוע הלאה... לבד..."

לא עוצרים בצהוב

(המשך מעמוד 36)

מקללים, מאיימים. לפעמים זה מגיע להתכחשויות. לפני 7 שנים, כשירדה הקבוצה לארצית, ציפו כולם להתפרצות הר-געש. אבל ההלם גבר על הכאב ושיתק את את כוח התגובה. ירון אומר: „זה היה המזל של השחקנים. אף אחד לא היה מסוגל להרים עליהם ידיים".

יגאל עמדי ישב בעת ההיא במוצב על גבול לבנון. השיתוק הזה הגיע עד לשם. הוא לא היה מסוגל להזיז שריר. נכנס למרה שחורה, נזרק על המיטה ולא רצה לקום. קראו לסמח"ט, למח"ט, איימו שיכניסו אותו לכלא על סירוב פקודה. שום דבר. הבן אדם לא זז. „בסוף הבינו מה עובר עלי ונתנו לי לצאת מזה בדרך שלי. אבל למרות הקטע הזה אני עוד רחוק מלהיות משוגע כמו ירון. זה האוהד הכי משוגע של בית"ר".

ירון: „אני משוגע? יש יותר נורמלי ממני? בשבתות הוא קם מוקדם בבוקר, למשחקים הקטנים עם הבנות לפני שנוסעים למשחק הגדול. בדרך חווה שותים וודקה לחמום הגוף והלב לקראת "מבט ספורט". סדר יום קבוע. „אצלי האשה התרגלה למצב. אם יש סרט טוב בכבלים בשעה של מבט ספורט, היא יכולה לשכוח מהסרט."

יגאל: „לי זה לא מפריע. אני לא נשוי".

מגרש האימונים של בית"ר ממוקם בערוץ ואדי, לרגלי שכונת בית וגן. באימון צופים יותר אוהדים מאשר במשחקי ליגה נגד קבוצות כמו מכבי יפו, בית"ר ת"א ובית"ר נתניה. יושבים ברכב, ומתבוננים באלילים. מישהו מתבדר בהאזנה חוזרת לראיון מוקלט עם אלי אוחנה כששכב עם חום בבית מלון בנתניה, כשבית"ר שיחקה מול מכבי המקומי. האוהדים סביב הטייפ מתמוגגים. הם יודעים בעל-פה כל מלה ומחזירים את הקלטת שוב להתחלה, וככה עד סוף האימון.

באימון צופה גם סימיקו, בן 38, כובע ברט נצחי על הראש, משותק בשתי רגליו. 13 שנה הוא לא מחמיץ אף משחק או אימון. „בית"ר בשבילי היא שמש. היא נותנת לי אור בחיים", הוא אומר. היה בורח מפנימיה של נכים כדי להגיע למשחקי בית"ר. הקיוסק שלו גם הוא מפגש ידוע של האוהדים. יש לו פינה קבועה ברשת ג', בתוכנית "רק בימי חול" המשודרת כל יום חמישי. הוא משוחח עם השדר מנחם פרי, גם הוא אוהד בית"ר. מנתחים ומעריכים את סיכויי השבת הקרובה. סימיקו: „אני חושב שיש לקבוצה הרבה אוהדים כי היא לא זכתה אף פעם באליפות. תמיד היתה קרובה. והקהל אוהב קבוצות כאלה. יש אנרגיה. בית"ר זו תופעה לא רגילה. אוהדי כפר-סבא לדוגמה, אחרי גול רק מוחאים כפיים. אצלנו כל הקהל באקסטזה כשיש גול. וזה לא הדבר המוזר היחיד שעושה את האוהדים ושהם עושים".

הוא ראה למשל אוהד שהוציא את המקרר שלו לרחוב ורשם עליו את צופן הקמיע "יאללה בית"ר". בסוף המשחק, כשבית"ר הפסידה, האוהד לא רצה להחזיר את המקרר הביתה, מרוב עצבים. „יש כמובן גם הצד הלא יפה. כשאוהדים מתפרעים. אני זוכר שבבלומפילד הכניסו סדרן של הפועל לחבית והעיפו אותו יחד עם החבית מעבר לגדר. אני סולד מזה. בפתח-תקווה, כשהיה הפוגרום, עמדתי באמצע המגרש ובכיתי".

את הסיכויים לזכות באליפות העונה הם ממלמלים בלחש. מפחדים מעין הרע. לא עונה אחת היה הכתר בהישג יד ונשמט מהם ברגע האחרון. והיה אם יזכו?

סימיקו: „יהיה שמח. יהיה פורקן להרבה אוהדים. כשלקחנו גביע היה קרנבל. הפעם יהיה יותר גדול".

ירון: „לא יודע מה יהיה כאן. בטוח שזה יהיה יותר גדול מהמצעד הראשון אחרי ששת הימים. אפילו מטוסים נביא לירושלים. זה יהיה גדול יותר מהכרזת המדינה".

אבי מורגנשטרן

הורוסקופ

מזל דלי

מאת איילת השחר

לבני מזל דלי תהיה השנה הקרובה שנה של גיבוש המעמד החברתי. זהו תהליך שהחל למעשה כבר לפני מספר חודשים. הדליים עברו שינויים חברתיים, סביבתיים ומקצועיים ועתה הם עסוקים בגיבושם. ואם עד כה היה נכון קושי מסויים בשל חוסר תמיכה מצד חברים – השנה אפשר לצפות ליותר שיתוף פעולה ואף לעזרה של ממש. בכלל, הידידים יהיו השנה מקור-העידוד העיקרי.

בעלי סמכות עדיין יקשו על הדליים, אבל בני המזל ייטיבו לזכור שבעלי סמכות אלה הם גם הנוראים במישרין או בעקיפין לקידומם. זו לא תהיה שנה סינרחית, אלא שנה רצופת הפתעות ומהפכים בעיקר בתחום החברתי-מקצועי. מומלץ לא לזלזל בעצות ובבעלי הנסיון, שעצותיהם תוכלנה לסייע לדליים בקידומם.

התחום הרומנטי יהיה רגיש ומכאיב, רצוף קשיים ומשברי-נפש, בעיקר כתוצאה מהסתפכויות קשרים קיימים או יצירת קשרים חדשים עם אנשים בהבדלי גיל או מעמד גדולים, קשרים שממילא לא היה להם סיכוי רב. השנה האמת תטפח בפניהם של מי שעד כה נטו לשגות באשליות. גם ילדים לא יהיו מקור לנחת בתקופה הקרובה, וצפויים קשיים ודאגות בקשר לגידולם, בריאותם או עיסוקיהם. בתחום היצירתי – נוכל לחכות עוד שנה לפני התחלת פרוייקטים חדשים.

לאחר שבשנה שעברה חשו בני המזל הקלה בענייני כספים – השנה יהיה המצב מעט מסובך יותר. הם עדיין יוכלו לנוח על זרי הדפנה של שנת השפע שחלפה, אך המקורות יתחילו להידלדל, ולמרות הכוונות – לא תהיה תמורה גדולה למאמץ. נחמה פורתא: השקעות והתחלות מוצלחות של עסקים בשנה שעברה עדיין יוכלו לתרום לרווחתם הכספית.

השנה צפויים עיסוקים מרתקים בתחום הלימודים וההשתלמות המקצועית. הדליים עומדים בפני תקופה של הרחבת והשלמת ההשכלה, וגם בפני נסיעות רבות בארץ ולחו"ל שגם הן ירחיבו אופקים.

בתחום הבריאות: צפוייה שנה של בריאות טובה, להוציא בעיות מועריות על רקע של מתח נפשי.

חודש פברואר יוקדש לענייני כספים. צפויות הכנסות נכברות – אך גם סכנה שהכסף „יישמט מהידיים" מהר מדי. ואמנם, החל ב-20 בחודש קיימת סכנה להפסדים רציניים. מומלץ לא לחתום על חוזים, לא לבצע עסקות חדשות ולא להתחייב לטווח ארוך. בימים אלה מתחילה להתפתח אהבה סודית, שכדאי להקדיש לה תשומת-לב. בראשית החודש צפוייה פעילות חברתית עשירה, גם הרחק מהבית.

יש להמשיך להיזהר בכל הנוגע לכספים גם בחודש מרץ, ועדיין לא רצוי לצאת ביוזמות חדשות בתחום העסקי גם אם הדבר „מדגדג באצבעות". מומלץ להמתין עד אמצע החודש, אז התנאים יהיו הרבה יותר חיוביים. מרץ צופה פופולריות גוברת לבני המזל, הם יצליחו בחברה וכל יוזמותיהם והצעותיהם – אפילו המהפכניות – יתקבלו בהתלהבות.

גם אפריל יהיה חודש של פעילות חברתית סוערת, והדלי ימשיך לקצור את פירות הפופולריות. מפגשי החברה יהיו גם נעימים וגם מועילים, ויקדמו את ענייניו העסקיים. המצב הכספי משתפר. צפויה הכנסה יפה תודות למאמץ מיוחד או יוזמה של בני המזל. זוהי תקופה מצויינת ליצירתיים שביניהם: לדלי שפע של רעיונות, ועתה קל לו יותר מתמיד לבטא אותם. אחד החודשים הסימפטיים של השנה.

במאי שוב יעבור הדגש לענייני הבית. יתכן אירוח של אנשים מחו"ל, ויתכן חידוש העיסוק בשינוי פני הדירה, שיפוץ, נקיון יסודי, רכישת רהיטים חדשים או מעבר דירה. הורים מבוגרים יעסיקו את הדלי יותר מבימים אחרים. צפוי קשר טוב ומלא הבנה עמם ועם קשישים אחרים במשפחה.

שטף של פעילות יוצרת צפוי בחודש יוני, כמו גם הרבה נחת והנאה מילדים שיפתיעו לטובה בבחירת דרכם או יקצרו הצלחות. אמרנו שזוהי אינה שנה מבטיחה גדולות בתחום הרומנטי, אבל החודש הזה יאיר פניו גם לדליים, והאביב – הגם שמעט באיחור – ילבלב בחייהם.

יולי יהיה קצת מאכזב בתחום העבודה, אולי משום שזו תגביר את דרישותיה יותר מתמיד. צפויות גם אי-הבנות והתנגשויות מילוליות, ורצוי לברר את כל העובדות לפני שמטיחים האשמות באחרים. סוף יולי מחזיר את ההבנה למקום העבודה והדלי שוב יזכה שם להרבה סימפטיה.

באוגוסט יושם עיקר הדגש על קשר עם בן-הזוג, אליו יהיה הדלי צמוד יותר מתמיד בעקבות נסיעה משותפת לחו"ל, בילוי או עיסוק משותף. אך יתכן גם שבן הזוג יעבור שינויים רציניים, יתחיל עבודה חדשה או יהיה טרוד בנושא בריאותי, ואז הוא יהיה זקוק לליווי, סעד ותמיכה. במקרה אחר צפויים קשרים חדשים עם עמיתים לעבודה, או ביסוס מחודש והעמקתם של קשרים קיימים.

קשיים כספיים ישובו להטריד את הדליים בחודש ספטמבר. מצוקה מסויימת שרעבה מעט, שוב עולה אל פני השטח ומדאיגה את הדלי. יתכן שהיא צצה לאחר רכישה גדולה או עסקה כספית ש„אכלה" את הרזרבות. אפשרות לא פחות סבירה: הדלי מתכנן נסיעה לחו"ל שתעלה הרבה כסף, ומכאן המצוקה הזמנית.

אוקטובר מחזק את הסיכויים לנסיעה. זהו חודש של קשרים עם חו"ל, קשרי טלפון, מכתבים או קשרים של נסיעות – הדלי יסע לחו"ל בעצמו או שיגיעו אליו אורחים משם. אם מדובר בנסיעה, מומלץ לבצעה בראשית החודש, כי לקראת סופו צפויים קשיים.

נובמבר הוא חודש של ראגה לקריירה ותקופה של עבודה מפרכת מלווה בקשיים – גם בביצוע העבודה עצמה וגם בקשרים עם הסובבים: בוסים, עמיתים לעבודה, מתנגדים ומתחרים. על הדלי יהיה לגייס את כל סבלנותו וכישורין הדיפלומטיים כדי להתמודד עם המצב.

כך גם בדצמבר, אם כי זה צפוי להיות חודש יותר סימפטי, בעיקר בתחום החברתי: צפוייה פעילות ענפה, קשרים עם חברים ומפגשים מעניינים.

גל הפעילות החברתית יימשך גם בינואר, אך יהיה פחות מרתק, אולי גם משום שתהיו עייפים מעט ותאלצו להאט את הקצב, לנוח, להיות יותר עם עצמכם. כל אלה – באופן זמני בלבד, היות שהדליים הם יצורים חברתיים שיתעוררו לחיים בסוף החודש ויחדשו את עיסוקיהם החברתיים במלוא המרץ.

תחזית לשבוע שבין 30.1 ל-5.2

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
השבוע תתבלטו מבחינה כלשהי, ואל תתפלאו אם כל מיני טיפוסים חריגים יימשכו אליכם. עניין של קאריירה יגיע אל פתרונו בימים אלה. התמונה הכספית נראית טובה, אך ידיד עלול להזדקק לכ-סף.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
בימים אלה תקבלו הצעה בתחום הקאריירה, אך אין זה העיתוי הנכון. השבוע גם תקבלו החלטה לגבי לימודים או נסיעות. חיי החברה שלכם סוע-רים. יש לכם זכות להיות אופטימיים, אך אל תגזי-מו.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
אתם נוטים עכשיו להסתגר עם המחשבות שלכם, אך יהיו גם התפתחויות בלתי צפויות בתחום הרומנטי. אתם לא מקבלים את התגובה הרצויה על הרעיונות המקוריים שלכם – המשיכו לעבוד על פתוחם.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
השבוע תתבלטו מבחינה חברתית. סנויים ומנויות עשויים להכיר אנשים חדשים ומעניינים, ואולי גם להתחיל רומאנים חדשים. יש דגש עכשיו על פעילות של שותפים. לא כדאי לערב עסקים עם בילויים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
פרוייקט בתחום העבודה יובא לכלל סיומו בימים אלה. שותפים ובני זוג מסוגלים להפתיע, אך יהיו אלה הפתעות טובות. בחיי הרגש העניינים מסעי-רים ביותר. כדאי לשים לב לצרכים של הזולת.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
ביקורים של קרובי משפחה או חדשות מרחוק צפ-ויים לכם השבוע. כדאי לצאת לטיולים, כמעט בטוח שתבלו בנעימים. עשוי להתפתח קשר רומ-אנטי עם מישהו מהעבודה. אין זה הזמן לנסות תרופות חדשות.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
השבוע תעשו שינויים כלשהם בזירה הביתית. בתחום העבודה, אתם פועלים לפי החושים. בי-מים אלה אפשרית בהחלט אהבה ממבט ראשון – כדאי לצאת לבלות כמה שיותר. צפוי דווח כספי, שיבוזבז מהר.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
הדגש בימים אלה הוא על פעילויות בשותפות. מישהו שלא ציפיתם לו עשוי לקפוץ לביקור, ותיתכן גם מסיבה מאולתרת. יכול להיות שעכשיו תתחילו בשיפוצים בבית. נסו להתחשב ברגשותיו של בן משפחה.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
עבודה שלא סיימתם תעסיק אתכם גם בבית, אך לא לזמן רב: אתם נוטים לבילויים, ורומאן מסעיר הוא אפשרות מוחשית ביותר. הזדמנות בתחום הקאריירה נראית לכם מבטיחה, אך זה לא הזמן הנכון.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
ביחסים עם ילדים תצטרכו להיות השבוע מאוד סלחניים. הבילויים יהיו חלק חשוב מעיסוקיכם בימים אלה, אך נסו לא לבזבז יותר מדי כספים. לעומת זאת, אתם עשויים לקבל ממישהו מתנה נחמדה.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אתם נוטים עכשיו לפלירטוטים, ומדגישים מאוד את העצמאות שלכם. אחדים ינסו לחולל שינוי תדמית. עם זאת, תצטרכו להגדיש זמן גם להשל-מת עבודות בית שהזנחתם. השתדלו לשמור על נימוס וטאקט.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אתם מרגישים משיכה עזה למישהו, אך אינכם מעזים לגלות את רגשותיכם. פעילויות קבוצתיות ועבודה יצירתית יתפשו את רוב זמנכם בימים אלה. דבר מביך עלול לקרות לכם, אך צפויות גם בשורות טובות.

בעמוד זה מבחר מהידיעות
והמודעות שפורסמו ב"מעריב"
בשבוע שבין 23.1.52 — 30.1.52.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

עלינו להיות מוכנים

המעברות והפרברים נתו־נים לסכנה חוזרת של שטפ־נות. הצריפונים והבדונים אינם יכולים לשמש מחסה מספיק בפני עצמת הזורת.

סבל יושבי המעברות וה־פרברים יוקל והרס רב ימנע, באם כל אורח בישׂ־ראל ימלא חובתו ויתרום ביד רחבה למגבית לנפגעי השטפונות.

השופטים דורשים עצמאות

הבוקר התכנסו שופטי השלום של תל־אביב לישיבה מיוחדת נוספת, כדי להגיב על דברי שר המשפטים בנאומו בכנסת שלשום. באסיפה הת־גבשה דרישתם, שתבוא הפר־דה בין משרד המשפטים ומער־כת בתי הדין בישראל, באופן ששר המשפטים לא יוכל לתת הוראות לשופטים, אלו עונשים להטיל. פנייתם הופנתה לביהמ"ד העליון.

השופטים ציינו בישיבתם, כי הם ימשיכו בעבודתם בהתאם לחוק ולמצפונם ולא יקבלו מרות כל דרישה, לא מצד הקהל ולא מצד השר, כדבר פסקי הדין אשר יוציאו.

לאחר אסיפת שופטי השלום עומדים להתכנס גם השופטים המחוזיים ומניחים כי גם הם יגי־בו על דברי השר בנאומו ברוח דומה.

בינתיים נסוג שר המשפטים בפני התנגדותם של עורכי הדין ודחה את ישיבתה המייסדת של המועצה המשפטית, שנועדה למ־חר, מבלי לקבוע תאריך חדש לה.

מכיוון שכך, דחו גם עורכי־הדין מצדם את הדיון על החרם, שאמרו להחרים מועצה זו, שנת־מנתה בניגוד להצעותיהם ולה־בטחות שניתנו להם. מועצת עור־כי הדין מקווה עתה למשא ומתן מחודש עם השר ורק אם ייכשל תדון על החרם בשבוע הבא.

עורכי הדין חברי מפא"י הו־דיעו אמש במועצה כי על כל פנים לא יחרימו את המועצה המ־שפטית, שנתמנתה על ידי השר.

השר שפירא נפגש עם הציונים הכלליים

אתמול נפגש שר הפנים משה שפירא עם נציגי הציונים הכלליים בכנסת ודן עמהם ארו־כות על אפשרות הצטרפותם לממשלה.

אם כי בחוגי מפא"י מוסיפים להכחיש, שרוצים להרחיב את הקואליציה, ואם כי גם בחוגי הצ־יונים הכלליים אין מתייחסים ברצינות־יתר להצעה, הרי יתכנס מרכז המפלגה של הציונים לדון בדבר. הם יצטרכו להחליט האם באופן עקרוני יש מקום לשיחות על הצטרפותם לממשלה עכשיו.

מר שפירא הצביע בפניהם על כך, שבדיונים הכלכליים במ־משלה מתקבלות ממילא כמה מן התביעות הכלכליות של הציונים הכלליים. עלידי כך מצטמצמים הבדלי הגישה בין הציונים הכל־ליים למפא"י. ובאשר לחינוך, הרי מצבה של המדינה כיום מחיי־ב מעין „שביתת נשק" ולא החרי־פת הניגודים.

„עסק" טוב בליגה

למכבי „נתניה" חסרו אתמול כמה שחקנים למשחק הליגה של־הם נגד מכבי ת"א. הוסכם כי מכ־בי ת"א זכה בשתי נקודות וי־3:0. לאחר זאת נערך בין השתים משׂ־חק ידידותי בו ניצחו התל־אבי־בים 2:8. בין יתר משחקי הליגה הראשונה יש לראות את נצחון הפועל רמת־גן על הפועל פ"ת 1:2 כהפתעה. הפועל חיפה גבר על מכבי חיפה 1:7 ומכבי רחו־בות והפועל ראשון לציון סיימו בתיקו 3:3.

לאחר משחקים אלה ולאחר ביטול המשחק הפועל ת"א — הפועל רמת־גן חלו שינויים בטבלת הליגה: 1) מכבי תל־אביב 8 משחקים — 13 נקודות; 2) בית"ר ת"א 8 — 12; 3) הפועל חיפה 8 — 11; 4) מכבי רחובות 8 — 11; 5) הפועל פ"ת 8 — 10; 6) הפועל ת"א 5 — 9 נקודות.

מוכרי סיגריות דורשים תוספת

באיום להפסיק מכירת [illegible]סיגריות בחנויות ובקיוסקים אם [illegible] יעלה הרווח מ־5,8 עד 10 [illegible] — יצאו נציגי התאחדות [illegible] הסוחרים בפגישה עם סגן מנהל [illegible] המכס ומנהל הבלו.

הסוחרים טוענים, כי בתקופה [illegible] עלה הבלו על סיגריות ב־150 [illegible] בערך, נשאר הרווח ללא [illegible].

הנסיעות יתייקרו

מחירי הנסיעה ב„אשד", „דן" ו„המקשר" יועלו כנראה בימים [illegible] הקרובים ב־30־15 אחוז באישור [illegible] התחבורה.

[illegible] הועה"פ של ההסתדרות הציע [illegible] לשר התחבורה העלאה זו בפת־[illegible] ביניים, עד שיוחלט סופית [illegible] בענין תביעות הקואופרטיבים להעלאת התעריפים בשעור של [illegible] אחוז.

2 הגדנ"עים שנפדו מהשבי

גדנ"עים מזויינים בכפר ירדני...

— מאת י. עציקם —

— „היי, חברה, לאן זה? — שאל השוטר ב־מעבר מנדלבאום את שני הגדנ"עים רזיאל דמאלי ואהרן סיופאק, כאשר הגיעו למקום אתמול בצה־רים, עם שחרורם משבי הלגיון.

— „אנו יצאנו זה עתה מהשבי" — השיבו ה־שנים.

השוטר היה במבוכה. כעש־תיים לפני כן שאל השוטר את קצין הלגיון מתי יוחזרו הגדנ־עים והקצין הערבי השיב לו: „יםכין בוקרה" (אולי מחר...)

השוטר טלפן מיד לנציגי יש־ראל ביקדת שביתת הנשק והו־דיע: „הגדנעים הגיעו, בואו לקבלם". נציגי ישראל היו עסו־קים אותה שעה בחקירת מקרה הרצח שבוצע בליליה הקודם ב־מנחת והם איחרו איפוא לבוא לקבל את פדויי השבי.

כאשר נפלו בשבי היה חם, הם יצאו לטיול הגדנ"עי בלבוש קל, אבל אתמול הוא הצטערו על שלא שמעו בקול האם ולא לקחו סוודרים...

תוך שעה באו למעבר מנדל־באום מפקד חטיבת הגדנ"ע ו־כמה ממפקדי הצעירים. „ידענו כי יחזור בשלום, מי לא מכיר את רזי, היה ברור שלא ילך לאיבוד", אמרו חבריו בגדנ"ע.

„טיול לא רע"

השיחות עם הצעירים לאחר שחרורם היתה חשובה למדי. „זה היה טיול לא רע, אבל לא הייתי רוצה שיקרה לי כזאת עוד פעם", אמר אחד מהם. על פני־הם הילדותיים נראתה התימהון. הם סיפרו, כי כאשר נכ־נסו כשדה בטיולם בסביבת מו־דיעין, ראו פלח. הם ניגשו אליו כשרוביהם בידיהם והרמיליקים

כובע מסבל ומגבעת אוסטרלית

הצעירים עמדו בינתים עטורה צבורית ספוטית, אחד מהם היה חבוש כובע מסבל והשני מגב־עת אוסטרלית קמוטה. שניהם לבשו מכנסי חאקי קצרים, אפו־זות פרופסות וחולצות דקות.

פלח, שנראה צעיר לימים, השיב בחיוך על פניו: אני בנו של המוכתר, מה מבוקשכם?

הוא הוביל את שני הצעי־רים לבית „אביו" שבמרכז ה־כפר הערבי מודיעין הנמצא סמוך לקו שביתת הנשק. סו־כנס הצעירים לכפר השתש־הכפריים לראות ואחר תמושים. למראה תמהון התושבים הבינו הצעירים כי נפלו בפח. „בנו של המוכתר" פשט מעליו את לבושו הפלחי והופיע בלבוש אירופאי כשעל זרועו סרט של „המשמר הלאומי". הצעירים נלקחו לביתו של המוכתר ונש־קם פורק מעליהם. ילקוטיהם של החפצים נילקחו מהם וכן נשדדו שעוני היד שלהם.

זה היה במוצאי שבת לפני שבוע. הם בילו כל יום ראשון בביתו של המוכתר, אבל היו סגורים על מסגר בתוך חדר חשוך. ביום ב' לפנות בוקר הופיע קצין תלגיון ולקחם במ־כונית צבאית. עיניהם נקשרו. לאחר נסיעה של למעלה משעה הוכאו לבית הכלא ברמאללה. הם נכלאו בתאים נפרדים ולא הורשו להיפגש. אחד אחד נל־קחו לחקירה.

הרבה שאלות הוצגו להם. הכל רצו הלגיונרים לדעת. ה־יחס אליהם היה טוב.

„אתה מפלשתין?"

בעת חקירתו של רזיאל איוץ אינצידנט קל. בשעה שהובא בפני הקצין החוקר, ושאל אם הוא מפלשתין. רזיאל „תיקן" שאלת הקצין ואמר לו: מישראל. „בשכר" זה הרביץ הקצין לנער סטירת לחי מצלצלת.

השחרור

החזרתם לישראל באה להם כהפתעה. בלי להודיע להם מ־ראש על שחרורם נקראו לעלות למכונית סגורה שחניה במגרש בית הכלא ברמאללה. המכונית נסעה זמן רב. הגדנ"עים חשבו כי הם מובאים לחקירה שוב. אך כאשר הורדו מהמכונית באיזור המסורן של מעבר מנדלבאום, השתאו לראות מחוץ לאיזור יהו־דים מנהלי כיאות ווקנים. ועוד בטרם שהספיקו לעמוד על המת־רחש הפטיר כלפיהם הלגיונר: יאללה! לכו הביתה!

שום דבר לא הוחזר לנערים. חפציהם נשדדו כפי הנראה ע"י הכפריים הערבים ממודיעין. ה־נשק ודאי נמצא בידי הלגיון ה־ערבי והם אולי יחזירוהו.

נציג מפ"ם נעלם בצ'כיה

זה למעלה מחודש ימים לא נתקבלו בארץ שום ידיעות על מקום הימצאו של מרדכי אורן, ממנהיגי מפ"ם, שנסע לפראג אחר ביקורו בברלין ומאז לא נתן שום סימן חיים.

עובדת שתיקתו מעוררת דא־גה חמורה בקרב צמרת מפלגתו וכן אצל משפחתו וחבריו למשק מורע.

הדאגה מחמירה עקב השמו־עה, שבצאתו לכיוון פראג אמר אורן לידידיו, שהוא ישהה בבירת צ'כוסלובקיה כמה ימים בלבד, בקשר למאסרי חברי „השומר הצעיר" ובתוכם בן־דודו שמעון אורנשטיין, שהיה עד 1949 סגן הנספח המסחרי של צירות ישׂ־ראל בפראג.

יש תקלה באוטובוסים החדשים — יתקנוה

באוטובוסים החדשים מחו"ל המורכבים עתה לשרות, נתגלתה תקלה — אומרים לנו בהנהלת „איחוד".

קפיץ אחד שבמנוע פריך יתר על המידה ועד כמה שאפשר היה לקבוע בתקופת הנסיון הקצרה עד הנה, הוא נשבר לעתים תכו־פות וצריך להכניס את האוטובו־סים למוסכים מפעם לפעם. בכל אוטובוס דרוש מכשיר מיוחד — ויקר מאד — כדי לתכסיח עצירה יותר קלה. עתה מנסים מהנדסים שהובאו מחו"ל לתקן את הדבר.

מס המים יועלה

מס המים בת"א יועלה ב־100 פרוטות (ולא ב־50 כפי שהוצע קודם) באם תתקבל תכני־תו של ראש העיר מר י. רוקח.

מבצע מיוחד לקוראי מעריב

טוס PAN AM ● למיאמי וגלה את פלורידה ב־9 דולר בלבד!

עוד בתכנית החדשה:

★ שייט חופים לאיי בהאמה
★ דיסני וורלד, 5 לילות עם רכב צמוד

וכל זאת ב־9 דולר בלבד!

„שורשים"

★ **„מאיוב עד בראשית"** — 5 ספרי האמונה, ע"פ פרופ' ישעיהו לייבוביץ.
קורס סמסטריאלי מיוחד ייפתח במועדון „צוותא" תל־אביב.
הקורס יתקיים בכל יום שני, החל מ־4.30 אחה"צ.
הפגישה הראשונה: 9.2.87

★ **סמינר יהדות ואיסלאם — ימי הביניים**
יתקיים במלון מגדל הכנסת בירושלים, בתאריך 7-6 בפברואר 1987.

★ **הסמינרים הבאים:**

★ **„בית הרמב"ם ותקופתו"**, מלון ניר עציון, 21.2.27–20.
★ **„תוללים, שיכורים והומור יהודי"**, סמינר פורים, מלון באזל ת"א, 15.3.87–13.
★ **משיחיות**, מלון ניר עציון, 28.3.87–27.
★ **„סיור לימודי־ירושלים"**, מלון מגדל הכנסת, ירושלים, 7.4.87–6.

מצרים — 4 ו־5 ימים ב־165–180 ש"ח

„מועדון מטיילי מעריב" בשיתוף עם נאות הככר מכריז על פתיחת קו סיורים שבועי קבוע, באוטובוסים למצרים ★ טיולים לארבעה ולחמישה ימים.

★ סיור בימי חול, 5 ימים (ארבעה לילות)

★ בכל יום ראשון בשבוע, חזרה ביום ה' בערב. יציאה מתל אביב באוטובוס תיירים.
★ שהייה בבית מלון מדרגת תיירות גבוהה („מארווה") כולל ארוחת בוקר.
★ שני ימי סיור בקהיר, יום חופשי.
★ מלווה ישראלי צמוד לקבוצה בקהיר.
★ המחיר: 180 ש"ח בשלושה תשלומים (60X3 ש"ח).
★ לא כולל: אשרה, מסי מעבר גבול והיטל על שירותים בחו"ל.

★ ארבעה ימים (שלושה לילות) סופשבוע ארוך

★ בכל יום חמישי בשבוע, חזרה ביום א' בערב. יציאה מתל־אביב באוטובוס תיירים.
★ שהייה בבית מלון מדרגת תיירות גבוהה („מארווה"), כולל ארוחת בוקר.
★ שני ימי סיור בקהיר.
★ מלווה ישראלי צמוד לקבוצה בקהיר.
★ המחיר: 165 ש"ח בשלושה תשלומים (55x3 ש"ח).
★ לא כולל: אשרה, מסי מעבר גבול והיטל על שירותים בחו"ל.

★ 8 ימים במצרים

★ נותרו מקומות לטיול בקהיר ואסואן.
★ מלונות דה לוקס ודרגה ראשונה.
★ תאריכי יציאה: 8.2, 15.2, 22.2, 8.3.

בארץ — סופשבוע בחרמון ובצפת

יומיים בגליל, כולל ביקור באתר החרמון, לינה במלון „נוף הגליל" בצפת, 4 ארוחות, קפה ועוגה. יציאה מבית „מעריב" ביום שישי ב־7.30 בבוקר, נסיעה דרך ואדי מילק, עמק בית נטופה, כביש חוצה קרית שמונה, אתר החרמון, ביקור ובילוי במקום, ברכת רם. חזרה: עם צאת השבת. ● תאריכי יציאה: 6.2, 13.2, 20.2.

★ **טיול יום לחרמון:** המחיר 32 ש"ח; לילדים עד 12 — 30 ש"ח. יציאה 14.2.87, 28.2.87.

* כפוף לתנאי מזג האוויר. במידה והאתר סגור למבקרים ביקור בחוות התנינים בחמת גדר.

מועדון הבריאות של דליה ניר

מחזורים בני שבוע לנופש ולהרזייה ● פרטים בקרוב

★ **אילת. שלושה ימי טיול ונופש ב„אביה סונסטה".**
תאריכי יציאה: 10.2–8, 19.2–17, 24.2–22.

★ **חבילת נופש בכפר חיטים:**
כל המזמין לינה וארוחת בוקר בבתי הנופש בחניון הצופה על הכנרת יקבל כרטיס כניסה חינם ל„חמי טבריה הצעירה" או לחרמון או לחמת גדר. השובר הינו יומי עבור כל לינה.
המחיר למבוגר בבית זוגי החל מ־30 ש"ח.
ההצעה בתוקף: 15 בנובמבר — 28 בפברואר.

★ **מצוקי דרגות:** המרכז לטיולי מדבר מודיע על קורס גלישת צוקים (שלב א'), בתאריך 7.3.87–5

★ טיול יום ברכב מדברי כולל ארוחת צהרים: תאריך היציאה: 7.2.

מועדון מטיילי מעריב

אל:
מועדון מטיילי מעריב רח' קרליבך 2, תל־אביב 67132
טל. 03-439111
תושבי חיפה והצפון (מחוזה צפונה) יפנו ל"טוליס תיירות ונופש", רח' חורב 13, ת.ד. 7548, חיפה
טל' 04-258228
נא לשלוח אלי את ספר ההנחות "אנטרטיינמנט ישראל 87"
מצורפות בזה 3 המחאות ע"ס 26 ש"ח כ"א (מוזמן 60-30 יום).

שם משפחה ____ שם פרטי ____ מס' טלפון ____
רחוב ____ מס' ____ עיר ____ מיקוד ____

בספר ההנחות "אנטרטיינמנט ישראל 87" תמצא 500 שוברי הנחה של 50% או "שניים במחיר אחד" למסעדות, ארועי תרבות, ספורט, תיירות ונופש וכן הנחות ייחודיות בתחום הצרכנות.
ערכן הכולל של ההנחות בספר עולה על $5,000 ניתן לנצל אותן במשך כל השנה על־ידי כל בני המשפחה. ההצעות מכסות את כל חלקי הארץ ותוכל להנות מהן גם בטיולך באירופה ובארה"ב. די להשתמש בספר 5 עד 8 פעמים כדי לכסות את הוצאות רכישתו, ועדיין נותרות ביוון אפשרויות רבות ומגוונות להמשיך להנות ולחסוך לאורך כל השנה.
במשך שנת 1986 הצטרפו למועדון אנטרטיינמנט, המונה כ־3 מליון חברים בארה"ב, קנדה ואירופה, למעלה מ־10,000 חברים חדשים בארץ.
הצטרף אל מיליוני האנשים הנבונים היוצאים לבלות בתדירות גבוהה יותר, מנסים דברים חדשים, נהנים וחוסכים.
מחיר לחברי המועדון - 78 ש"ח בלבד (ב־3 תשלומים)

